

ПРИЛОЖЕНИЕ V

Образец за програмите, подпомагани от ЕФРР (цел „Инвестиции за растеж и работни места“, ЕСФ +, Кохезионния фонд и ЕФМДР — член 16, параграф 3

CCI	
Наименование на BG	ОБРАЗОВАНИЕ [255 знака ¹]
Наименование на националния език	ОБРАЗОВАНИЕ [255]
Версия	1.0
Първа година	[4] 2021
1. ПОСЛЕДНА ГОДИНА	[4] 2027
Допустими от	01.01.2021 г.
Допустими до	31.12.2029 г.
Номер на решението на Комисията
Дата на решението на Комисията
Номер на решението за изменение на държавата членка
Дата на влизане в сила на решението за изменение на държавата членка
Несъществено прехвърляне (чл. 19.5)	Да/Не
Региони по NUTS, обхванати от програмата (не се прилага за ЕФМДР)	
Съответен фонд	☐ ЕФРР
	☐ Кохезионен фонд
	☒ ЕСФ+
	☐ ЕФМДР

1. ПРОГРАМНА СТРАТЕГИЯ: ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД РАЗВИТИЕТО И ОТГОВОРИ НА ПОЛИТИКАТА

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква а), точки i)-vii) и член 17, параграф 3, буква б)

¹ Числата в квадратните скоби се отнасят до броя на знаците.

Текстово поле [30 000]- (Общо реализиран брой символи:)

Програмата за образование 2021-2027 г. е един от основните инструменти за реализиране на приоритет 1 „Образование и умения“ на Националната програма за развитие България 2030 (НПР 2030), както и на стратегическите цели, определени в Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030) и Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г. Основа за иновативното и интелигентно развитие на България е осигуряването на **качествено и приобщаващо образование за всички**, насочено проактивно към променящите се тенденции на **пазара на труда**, с оглед повишаване **качеството на уменията** и формиране на високо образование, иновативни и активни личности, способни да се реализират успешно като професионалисти и граждани и така да допринасят за личното си благоденствие, развитие на обществото и устойчивото развитие на всички социални сфери.

Пандемията на корона вируса промени начина на обучение в училищното и висшето образование. COVID-19 се превърна в катализатор за образователните институции да търсят иновативни решения за относително кратък период от време и показва колко е важна дигитализацията на образованието и осигуряване на равен достъп на всички ученици до технологични ресурси и обучение от разстояние в електронна среда. В този контекст програмата ще подкрепи националните усилия за преодоляването на цифровото разделение на учениците и за осигуряване на качествено образование.

Основни предизвикателства в сектор образование, идентифицирани по етапи и степени на образование:

Предучилищно и училищно образование

В Доклада на ЕК за България 2019 в рамките на европейския семестър (Доклад на ЕК за България 2019), България се призовава да **подобри качеството, приложимостта за пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението**, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение.

В доклада се посочва, че значителният недостиг на работна сила и умения сочи необходимостта да **се инвестира повече в обучението и преквалификацията**, като образованието се приведе в съответствие с нуждите на пазара на труда. Постоянно високото равнище на ранно напускане на училище и ниските образователни резултати подчертават необходимостта от значителни инвестиции, **особено в образованието в ранна детска възраст, училищното и професионалното образование и обучение**.

Докладът на ЕК за България 2020 г. отчита ограничен напредък в това отношение, като посочва, че качеството и приобщаващият характер на образователната система продължават да представляват предизвикателство, въпреки провежданите реформи. Това поставя предизвикателства пред групите в неравностойно положение като ромите и децата в селските райони или в уязвими положения. Трайно високите равнища на преждевременно напускане на училище и слабите постижения в областта на образованието, потвърдени от резултатите от проучването PISA за 2018 г., подчертават необходимостта от по-целенасочени мерки. Реформата на професионалното образование и обучение (ПОО) продължава, но равнището на заетост на завършилите ПОО е все още под средното за ЕС, а равнището на участието в програмите за учене за възрастни е сред най-ниските в ЕС.

В целите за устойчиво развитие на ООН и по-конкретно цел 4 „Качествено образование“ е посочено, че основен приоритет следва да е **осигуряване на приобщаващо и равностойно качествено образование** и стимулиране на възможностите за **учене на всички през целия живот**. В тази връзка констатациите за България са, че все още е налице неадекватна, не отговаряща на съвременните изисквания образователна система: **остарели програми, базирани на унификация и нужди от времето на индустриалната революция**, несъобразени с динамиката на възникване на нови професии и специалности, слабо използване на възможностите на неформалното обучение, **унифициран подход, не признаващ спецификите на всяко дете** – всяко дете е специално, неразвита система на приобщаващо образование за деца със специални образователни потребности и уязвими групи, **недостатъчно ниво на интегриране на образователните институции в пазарната икономика**, късна професионална ориентация. Също така е посочено, че е налице грешно разбиране на понятието „равностойно“ – **не се разграничават равни възможности от еднакво /равно образование за всички**, независимо от способностите и социалната среда и образователен и семеен статус на родителите, както и че младежите избират най-атрактивната или лесна специалност, вместо да изберат професии в съответствие с личните си постижения и интереси и възможности за реална реализация на пазара на труда. Според констатациите, в България са налице нереалистични очаквания за голямата и самостоятелната роля на образователната система при формирането на възпитание, ценности и култура.

Предвид негативните демографски тенденции за страната, нивото на образователните характеристики на населението е ключова предпоставка за качеството на човешкия ресурс. **В Доклада на ЕК за България 2019** е посочено, че България инвестира недостатъчно средства в предучилищното и началното образование-области, които са от решаващо значение за полагането на основите на равните възможности. През 2016 г. разходите за тези образователни равнища възлизат на едва 0,7 % от БВП, което е по-малко от половината от средното за ЕС равнище от 1,5 %. Като цяло разходите за образование като процент от БВП са сред най-ниските в ЕС (3,4 % спрямо 4,7 %). Въпреки това в Мониторинг на образованието и обучението в България на ЕК (2019) е отчетено, че през 2018 г. общите бюджетни разходи за образование се равняват на 3,5 % от БВП — значително под средната стойност за ЕС от 4,6 % и сред най-ниските разходи в ЕС. Въпреки това в сравнение с 2010 г. разходите за образование в България са се увеличили с 14 % в реално изражение, което е значително повече от средното увеличение за ЕС (3,7 %). Увеличението е предимно в полза на средното образование (+23 %), както и на предучилищното образование и началния етап на основното образование (+18 %), докато разходите за висше образование са намалели с 11 %.

В Анализа на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., приет с РМС № 196/11.04.2019 г. е посочена обезпокоителната тенденция, формирана в последните пет години, на постоянно намаляване на обхвата на предучилищното образование. Груповият нетен **коэффициент на записване** на децата на 3-6 годишна възраст намалява устойчиво от достигната му най-висока стойност през **2013 г. (83.6%)** и достига **78.4% за учебната 2018-2019 г.** Негативната тенденция се наблюдава въпреки последните реформи в областта, които правят задължително предучилищното образование за всички деца на възраст между 5 и 6 години. Обяснението би могло частично да бъде търсено в **нерегистрираната външна миграция на децата в**

задължителна предучилищна и училищна възраст, както и в невъзможността на най-уязвимите групи да обезпечат включването на децата си в ранни детски програми по **чисто финансови съображения** – заради дължимите такси и скритите разходи. Сред вероятните причини е и ограничаването на физическия достъп на децата, свързано, от една страна, със **закриването на детски градини в малки и отдалечени места, както и с недостига на места в детските градини в големите градове**, поради концентрирането на населението в тях – от друга. Броят на детските градини в страната намалява с 11.4% през последните пет години, като са **закрити 283 детски градини в малки и средни общини и са открити 47 нови детски градини** (24 в София-град).

Единствено Югозападният район, поради влиянието на столицата, отбелязва нетно нарастване (+3.4%) на броя на детските градини за периода, докато на обратния полюс е Северен централен район (-22%). Въпреки това все още броят на местата в детските градини е недостатъчен. За намаляване на ефекта на тази негативна тенденция с Постановление № 181 на МС от 31.07.2020 г. е одобрен допълнителен трансфер от 50 000 000 лв. по бюджета на Столичната община за 2020 г. за строителство, обзавеждане и оборудване на детски градини и ясли. Също така в рамките на един от трите стълба „Recovery and Resilience Facility“ в механизма за възстановяване и устойчивост „Next Generation EU“ за периода 2021—2024 г. е предвидена подкрепа за устойчиво управление на ресурсите в детските градини (ДГ) и училищата, енергийна ефективност, рециклиране и намаляване на отпадъците посредством проект, насочен към изпълнение на препоръка 3 от Специфични препоръки на Съвета, отправени към България в рамките на Европейския семестър на Съвета от 2020 г. за съсредоточаване на инвестициите в областта на зеления и цифровия преход. Този тип дейности ще окажат въздействие и към изпълнение на препоръките към България за повишаване приобщаващия характер на образованието и обучението.

Националната стратегия на Република България за приобщаване и участие на ромите (2021 - 2030) отчита, че качеството на образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ) се възпрепятства от недостатъчната подготовка на възпитателите и другите служители в области като приобщаващо образование, ранно детско развитие, етническо многообразие, усвояване на втори език и специални образователни потребности и способности. Малцина са добре обучените ромски медиатори и сътрудници, които предоставят услуги, свързани с ОГРДВ. Участието и успеваемостта на ромските деца в предучилищното образование се подкопава често защото ромските родители не се разглеждат и ангажират като равни партньори; като цяло ромските родители не са насърчавани да се включват активно в образователния процес. Необходимо е да се доразвие и подобри разбирането за комплексна превенция, която следва да е трикомпонентен процес: първична (обща), вторична (на групи в специфична рискова ситуация) и третична (превенция на повторно отпадане). Ефективна практика с добро въздействие в това отношение се оказва въвеждането на образователните медиатори, с което МОН се справя успешно, но медиаторите са само елемент от превенцията и не може да се разчита, че само те ще решат проблемите с обхвата и отпадането.

Участието в образование от ранното детство е изключително важно, особено за децата с по-нисък социално-икономически статус и такива, които говорят различен от българския език в домашна обстановка. Проучване на Агенцията на ЕС за основните права показва, че **едва 66% от ромските деца на 4-6 години посещават детска градина през 2016 г.** Резултатите от PISA 2012 г. за България показват, че участието

в поне двугодишно предучилищно образование преди постъпването в училище увеличава математическите резултати в PISA със средно 7 т., като ефектът достига 10 т. при децата с по-нисък социално-икономически статус и 19 т. при децата, които говорят различен от български език в домашна обстановка. Въпреки този негативен резултат е налице и положителна промяна, която се изразява в изпълнявания проект от МОН „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. (ОПНОИР). В рамките на проекта до края на 2020 г. са обхванати 1778 детски градини и училища с предучилищна подготовка, 40 000 деца са включени в дейности за приобщаване в предучилищното образование, над 43% от децата от уязвими групи показват напредък по български език.

Докладът на ЕК за България за 2020 г. също отчита, че посещаемостта на заведенията за образование и грижи в ранна детска възраст е ниска и намалява. Тази тенденция буди особена тревога в някои райони и за децата в уязвимо положение. Висококачественото образование и грижи в ранна детска възраст играят ключова роля за създаването на равни възможности и подобряването на когнитивните умения и до голяма степен водят до намаляване на вероятността от ниски постижения и преждевременно напускане на училище. В същото време в някои големи градове липсват достатъчно детски заведения. Процентът на посещаемост на децата на възраст от 4 години до задължителната училищна възраст е 83,9 %, което е значително под средното за ЕС равнище от 95,4 %, като от 2014 г. насам се наблюдава низходяща тенденция. Едва 60 % от децата от ромски произход между 4 години и задължителната училищна възраст посещават детска градина.

България положи съществени усилия за осигуряване на достъп до образование на всяко дете и ученик с промяна в нормативната уредба. С приетия Закон за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) са предприети мерки за промяна на негативната тенденция, като в него е регламентирано задължително предучилищно образование за всички деца на възраст между 5 и 6 години. Също така с приемането на Наредбата за приобщаващо образование са концентрирани усилия в осигуряване на достъп до качествено и модернизирано образование за всяко едно дете и ученик, намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система и грижите в ранна детска възраст. Принципите на приобщаващото образование, залегнали в наредбата, са неизменна част от правото на образование и се реализират в съответствие с принципите в чл. 3, ал. 2 от ЗПУО. Съществено въздействие оказва и приетият с ПМС № 100/08.06. 2018 г Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна училищна възраст като в периода от 2017 г. до 15 април 2020 г. екипите за обхват са върнали обратно в училище и детска градина или са записали за първи път 51 460 деца. Това е красноречиво доказателство, че е необходимо да бъдат разширени и надградени дейностите по Механизма и през следващия програмен период. Коефициентът на обхванатите през 2020 г. бележи повишение спрямо 2019 г. с 3,73 и спрямо началото на предходната учебна година с 3,62.

В Анализа на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. са очертани и други съществени негативни тенденции, като: груповият нетен коефициент на записване на учениците от **I до IV клас** намалява устойчиво в последните 10 и повече години, като **всяко десето дете не е обхванато** в (иначе задължителното) начално образование през учебната 2017-2018 г. Още по-нисък е обхватът на

прогимназиалното и средно образование, достигаш 82.6% през учебната 2017-2018 г. или 17.4% от учениците не са обхванати/ или са отпаднали от прогимназиалното и средно образование. Демографските предизвикателства и провежданите реформи в областта на образованието водят до закриването на над 1 000 училища от началото на века. Броят на учениците за същия период спада с малко над 1/3 или около 300 хил. души. **Закриването на образователни институции, особено в малки населени места, заедно с други фактори, като социални и семейни причини, негативно отношение към образователния процес и липса на мотивация, трудности при усвояването на учебния материал и др.,** рефлектира и в значителен дял на преждевременно напусналите образование и обучение. През 2017 г. за първи път от 2013 г. стойността на показателя бележи положително изменение, като намалява на 12,7% или с 1,1 процентни пункта в сравнение с 2016 г. Това се дължи както на ефективни политики от предходни години за намаляване на отпадането от училище, така и на ефективни актуални политики, провеждани с цел включване във форми за образование и обучение на тези, които не са завършили средно образование.

Според *Доклада на ЕК за България 2019* въпреки настъпилите в последно време подобрения процентът на преждевременно напусналите училище (ПНУ) продължава да е голям - 12,7 %. Според изчисленията **този процент е значително над средния за страната сред ромите (67 %), в селските райони (27,9 %) и в Северозападен (21,6 %) и Югоизточен (22 %) район.**

В България концентрацията на ученици в неравностойно положение в училища с ниски резултати е относително голяма, което задълбочава пропастта в уменията. Няколко международни проучвания потвърждават, че социално-икономическият статус влияе значително върху постиженията на учениците. **Според оценките близо 60 % от ромските ученици посещават училища, в които ромите преобладават или учат само роми (FRA, 2016).** Като най-значими фактори за образователните резултати се очертават продължителността, в която детето е било включено в предучилищното образование, образователният статус на родителите и езикът, говорим в семейството. Колкото по-дълго време детето е посещавало предучилищно образование, толкова по-добри са неговите образователни резултати в училище. Децата, които растат в среда на ниско образовани родители, а езикът, който говорят в семейството, не е български, най-често отпадат от училище. Въпреки промяната в модела на финансиране на детските градини и училища с концентрация на деца от уязвими групи и предприетите други мерки за приобщаващо образование на деца и ученици от уязвими групи, насърчаването на етнически смесените училища и на мерките за десегрегация продължава да е предизвикателство. Допълнителните инвестиции могат да помогнат за компенсирането на това явление.

Тези негативни тенденции се потвърждават и от Доклада на ЕК за България за 2020 г.

Също така в *Доклада на ЕК за България 2019* е посочено, че през 2016 г. равнището на бедността и социалното изключване сред хората с увреждания е 55,9 %, т.е. с 18,4 процентни пункта повече, отколкото при хората без увреждания. Над половината от хората с увреждания прекъсват преждевременно своето образование и само 34 % имат работа. Много малък е и процентът на завършилите висше образование сред тях — 13,5 %. Социалните трансфери имат слабо въздействие върху намаляването на бедността. Системата на образованието и обучението продължава да е изправена пред

големи предизвикателства, в това число **осигуряването на качествено приобщаващо образование и справянето с преждевременното напускане на училище.**

Едно от тези предизвикателства е справянето с формите, факторите и мотивите за проява на агресия и нетолерантност в българското училище. В изследване, изготвено от Института за изследване на населението и човека (ИИНЧ-БАН), финансирано от МОН във връзка с изготвяне на Програма за превенция (и интервенция) на агресията и насилието в училище (2018-2019 г.), 87% учители посочват, че са били свидетели на вербална агресия, 77% на индиректна агресия, а 49% на физическа агресия между ученици. Според учителите основна причина за агресията в училище са възпитателните практики в семейството, насърчаващи насилието. Близко половината от изследваните ученици (45%) споделят, че им се е случвало да участват в сбивания в училище поне веднъж или по-често. Около 70% от изследваните ученици признават, че вербалната агресия е най-разпространената форма на агресия в училище. Половината от изследваните учители споделят, че се срещат не само с единични случаи на ученици, трудно податливи на социален контрол и въздействие, но и с цели паралелки/класове, в които се наблюдават чести конфликти между ученици, между ученици и учители, прояви на групов тормоз и агресия, както и нарушаване на дисциплината и училищния ред от страна на голяма част от учениците. Близко 2/3 от изследваните преподаватели (64%) споделят, че се нуждаят от специализирано обучение за работа с подобни паралелки. Честите прояви на агресия и отхвърлянето на различните са сериозно препятствие пред приобщаващото образование и водят до демотивация за посещение на училище, слаби резултати и отчуждение от системата на образование и са сред съществените фактори за непосещаване и отпадане от училище. Един от най-мощните педагогически похвати за създаване на позитивна среда е въвличането и овластяването на децата по отношение на средата, която обитават. Важно е възрастните да чуят техните мнения и разкази за това как усещат атмосферата в училище и да се замислят над предложенията, които те дават. Нужно е предоставянето на повече възможности и отговорности на децата да организират пространството, което обитават. Необходимо е да бъдат насърчени работещи политики на приобщаване на родителите към ценностите и визията на съответната образователна институция.

По данни на Евростат за 2019 г. стойността на дела на ПНУ е 13,9%, което е доста над равнището от 12,7% през 2018 и 2017 г., т.е. през 2018 г. не се отбелязва напредък. Най-високи стойности на дела на ПНУ през 2018 г. се наблюдават в Северозападния район – 19% и в Югоизточния район – 22,6% (посочените два района се отличават с най-високи стойности на посочения дял за целия период 2013-2018 г.).

Въпреки това е постигнат съществен напредък, като в областта на предучилищното и училищното образование: над 2664 деца със специални образователни потребности са получили специализирана подкрепа от психолози, педагози, терапевти и др. по проект „Подкрепа за равен достъп и личностно развитие“ по ОПНОИР. В рамките на същия проект в 34 детски градини се обучават както деца със специални образователни потребности, така и деца в риск от обучителни затруднения, с които се осъществяват мерки за превенция с цел пълноценното им приобщаване в образователната система.

В подкрепа на стартиралите с приемането на Закона за предучилищното и училищното образование реформи в образователната система през програмен период 2014-2020 г, в дейности по приоритетни оси 2 и 3 на ОПНОИР са включени 191 520 участници

роми, като те са подкрепени по процедури, насочени към всички области на предучилищното и училищното образование и висшето образование.

Най-съществено въздействие върху представителите на социално уязвими групи е оказано по проект „Развитие на способностите на учениците и повишаване на мотивацията им за учене чрез дейности, развиващи специфични знания, умения и компетентности (Твоят час)“ по ОПНОИР - 451 498 ученици, като от тях 105 660 ученици от ромски произход от над 2300 училища от цялата страна са включени в извънкласни дейности по интереси и в дейности за преодоляване на обучителни затруднения, за да повишават мотивацията си за учене и да развият своите умения. Този най-мощен в рамките на ОПНОИР проект допринесе в дългосрочен план за намаляването на дела на преждевременно напусналите училище. До голяма степен нарастването на дела на ПНУ през 2019 г. спрямо 2018 г. съпада с периода на приключване на дейностите на проект „Твоят час“. В продължение на добрите практики по процедура „Подкрепа за успех“ в рамките на ОПНОИР се планира да бъдат обхванати 120 000 ученици с обучителни затруднения и в риск от отпадане от образователната система. Постигнатото през програмен период 2014-2020 г. създава предпоставка за продължаване и надграждане на постигнатите резултати и през следващия програмен период.

Делът на напусналите училище в големите градове в България е **3.9%** и е почти **2.5 пъти по-нисък от средното ниво за ЕС (9.7%)**, докато стойността на показателя в селските райони в България достига **27.9%** при **10.9%** средно в ЕС. Проучване на Агенцията на ЕС за основните права показва, че **7% от ромите не посещават нито едно образователно ниво, а около 45% от ромите не завършват средно образование**. Въпреки че проблемът с напускащите образование и обучение е адресиран с целенасочени интервенции през разглеждания период, в т.ч. и със специален фокус върху уязвимите групи, при които проблемът е особено остър, динамиката на стойността на индикатора и все още високото му ниво показва необходимост от прецизиране на осъществяваните мерки и/или разширяване на техния обхват.

През последните години се наблюдава трайна тенденция на подобряване на образователната структура на населението, при нарастване на дела на завършилите висше образование и намаляване на броя на хората с основно и по-ниско образование, но страната все още изостава от средните за ЕС стойности. През **2018 г. 28.2% от населението е с висше образование (при 31.4% в ЕС)**, а относителният дял на населението с основно и по-ниско образование достига 17.4%. По данни от последното национално преброяване **относителният дял на населението в селата с поне средно образование (40.1%) е почти два пъти по-нисък от стойността на показателя в градовете**. Тревожна е образователната структура на ромската и турската етнически общности, като по данни от преброяването през 2011 г. съответно 93% и 70% от представителите на тези етнически групи не завършват средното си образование, спрямо около 30% за етническите българи. Всяко четвърто ромско дете и всяко девето турско дете на възраст 7-15 години никога не са посещавали училище, в сравнение с 5.6% от децата в българската етническа група. Въпреки подобряването на образователната структура на населението, продължават да са налице тревожни сигнали за качеството на образованието. В изследването *Global Competitiveness Report 2017-2018 на Световния икономически форум* България е класирана на 83-то място в света (и на 26-то място в ЕС, изпреварвайки само Унгария и Хърватска) по показателя

качество на образователната система. При това за последните десет години страната влошава представянето си с 19 позиции. **В периода 2001-2011 г. България пада от 4-то на 22-ро място в международното изследване на уменията за четене на четвъртокласниците PIRLS**, като е между едва четирите държави, показващи нетен спад в резултатите през десетилетието. Въпреки че резултатите на българските ученици се подобряват при последното изследване през 2016 г., когато страната се изкачва до 14-място, все още не могат да бъдат достигнати постиженията от началото на века. Сходни тенденции се наблюдават и в представянето на страната в международното изследване „Тенденции в развитието на обучението по математика и природни науки“ **TIMSS**. Средният резултат по математика на българските ученици отбелязва рязък спад в периода 1999-2007 г., частично компенсирани в последното издание на изследването (2015 г.). Резултатите от изследването „Програма за международна оценка на учениците“ **PISA** на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), проведено през 2018 г., показват, че 47% от 15-годишните са функционално неграмотни, 46.5% са с постижения под критичния праг в областта на науката, а 44.4% са с недостатъчно ниво на умения по математика като изоставането спрямо ЕС е повече от двойно във всички области на изследването. При това, **представянето на учениците с ромска и турска етническа принадлежност показва значително изоставане спрямо етническите българчета, равняващо се на 3 образователни години по отношение на четенето и 2 образователни години по отношение на математиката и науките.**

В Мониторинга на образованието и обучението 2019, ЕК е посочено, че работната сила в сектора на образованието застарява, като това генерира недостиг на преподаватели. **Почти половината от преподавателите са на възраст над 50 години** и съответно е вероятно да достигнат възрастта за пенсиониране в рамките на следващите 10 години; **10 % вече са над 60 години**. Започва да се очертава недостиг и се очаква той да се задълбочи. **Това важи особено за учителите в детски градини и началните учители, за преподавателите по чужди езици, по информационни и комуникационни технологии (ИКТ), по математика, физика и по някои предмети в областта на професионалното образование и обучение (ПОО).** Конкретната нужда от заместване по предмети и по образователна степен не е известна, тъй като в България едва неотдавна (с подкрепата на ЕС) започна създаването на инструмент за прогнозиране по отношение на преподавателската професия. Въпреки това дори при намаляващ брой ученици се очаква да възникне остра нужда от заместване на големи групи пенсиониращи се преподаватели. В допълнение **броят на подпомагащите специалисти (като например ресурсни учители, училищни психолози, логопеди и др.) също е недостатъчен**, като с напредъка на реформата в областта на приобщаващото образование неудовлетвореното търсене се очаква да нарасне. Необходимо е да се отчете и фактът, че по ОПНОИР по процедура „Квалификация на педагогическите специалисти“ е предвидено обучение за 4 000 педагогически специалисти на възраст до 34 г., 30 000 педагогически специалисти на възраст между 35 и 54 г. и 5 000 педагогически специалисти, включени в обученията за прилагане на съвременни методи за оценяване. Също така по проекти „Студентски стипендии – фаза 1“ и „Студентски практики – фаза 1 и 2“, изпълнявани по ОПНОИР, са подкрепени 14 590 студенти в област на висше образование "педагогически науки". Също така продължава изпълнението на политиката за устойчиво повишаване на доходите на педагогическите специалисти. През 2020 г. размерът на минималната основна работна заплата е увеличен с около 65 % спрямо началото на мандата на правителството

(направени са съответните промени в Наредба № 4 за нормиране и заплащане на труда обн. ДВ, бр. 34 от 2017 г., ДВ, бр. 7 от 24.01.2020 г.).

Сериозен проблем, характеризиращ квалификацията на човешките ресурси в страната, е **ниското ниво на компютърни и цифрови умения**, което пречатства широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги и постигането на цифров растеж. България продължава да изостава от средните показатели за ЕС. Според Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото **DESI през 2017 г. едва 29% от населението притежават поне основни умения в областта на цифровите технологии (57% средно за ЕС)**, което отрежда на страната 27-мо място в ЕС. **Едва 75,1 от населението на възраст 16-74 години използва интернет при 87% средно за ЕС.** Съгласно международното проучване за преподаване и учене за 2018 г. (TALIS) 44% от българските учители в средното образование отчитат, че използват ИКТ в повечето или във всеки урок, което е малко под средното за ЕС - 47%. В същото време българските учители в сравнение със средното за ЕС имат по-малко доверие в своите цифрови умения. Необходимостта от обучение за това как се интегрират ИТ технологиите в преподаването стана очевидна и по време на преминаване в дистанционна форма на образователния процес заради COVID - 19, като две трети от учителите в направено проучване отчитат, че не са имали предварително обучение за работа с образователни платформи или дистанционно обучение. (*European Education Area Progress Report 2020*). Необходими са интервенции на всички нива на образователната система, както и на системата на квалификация и преквалификация на заети, безработни, хора и групи в неравностойно положение за повишаване на цифровата грамотност на гражданите и избягване на т.нар. цифрово изключване. С оглед на въведеното извънредно положение в страната всички училища въведоха обучение от разстояние в електронна среда чрез облачни платформи или други средства за взаимодействие. По проекта на ОПНОИР „Образование за утрешния ден“ в 461 училища в страната бяха закупени и доставени общо 1986 бр. преносими компютри, 500 устройства за достъп до интернет с 500 предплатени пакети за интернет за учителите, които бяха зачислени като активи към училища с по-малки финансови възможности, и благодарение на които учителите в тях успяха да приспособят учебния процес към новата действителност.

Пандемията от COVID-19 постави образователната система на всички нива в България във форсмажорни обстоятелства, при които за много кратък период от време бе необходимо всички участници в процеса да преминат към един нетипичен за тях начин на обучение. Според резултатите от изследване на МОН за оценка на въздействието на обучението от разстояние в електронна среда или други неприсъствени форми върху ефективността на училищното образование², извършено по време на кризата с COVID -19, са идентифицирани ключови фактори, които затрудняват ефективността на образованието от разстояние в електронна среда: ограничен достъп на учениците до технологии и интернет; ниско ниво на цифровите компетентности на ученици и на учители; недостатъчна обезпеченост с електронни устройства; ниска мотивация и ангажираност на учениците; недостатъчно развити функционалности на използваните платформи и недостатъчна подкрепа и ангажираност от страна на родителите и др.

2

<http://ire-bg.org/%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D1%8A%D0%B7%D0%B4%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%D1%82/>

Идентифицираните фактори се отразяват в особено голяма степен на учениците в неравностойно положение, принадлежащи към уязвими групи и социално слаби семейства. Съгласно Доклад на Световна Банка³ броят на цифровите устройства, използвани в обучението в класната стая в България все още изостава от останалите европейски страни. Средно на всички нива училищата в страната имат около два пъти по-ниски възможности да бъдат високо дигитално оборудвани и свързани в сравнение със средното за Европа (Европейска комисия, ГД CNECT, 2019). Съгласно същия доклад последващият в резултат на кризата от COVID-19 икономически шок, може да увеличи процента на отпадане от училище в средносрочен план, особено за учениците в неравностойно положение. Учениците, които изостават в образованието се очаква бъдат демотивирани и с по-висок риск от отпадане от училище.

С цел преодоляване на последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 по линия на REACT-EU (Регламент (ЕС) 2020/2221 на Европейския парламент и на Съвета от 23.12.2020) по ОПНОИР 2014-2020 са осигурени допълнителни средства за 2021 г. по ЕСФ. С осигурените допълнителни средства ще се подпомогне закупуването на допълнителни устройства за учителите и учениците, с които да се осигурят условия за провеждане на обучение от разстояние в електронна среда. Тези мерки ще бъдат съпътствани от подкрепа за провеждане на обучения на ученици, учители, образователни медиатори, родители, с оглед да не се допусне прекъсване на образователния процес и приобщаващото образование в условията на кризи и да се противодейства на риска от отпадане в ситуация на обучение от разстояние особено за ученици от уязвими групи.

Като се има предвид въздействието на COVID-19 върху всички нива на образователната система и върху всички ученици и особено групите в неравностойно положение и ромите, подпомагането по линия на REACT-EU по ОПНОИР 2014-2020 г. ще бъде надградено чрез подходящи дейности и по Програмата за образование 2021-2027 г.

В *Доклада на ЕК за България 2020* е посочено, че въпреки предприетите мерки в България участието в обучение за възрастни продължава да е сред най-слабите в ЕС. През 2018 г. участието в обучение за възрастни е на ниско равнище от 2,5 %, което е значително под средното за ЕС равнище от 11,1 %. Важно е да се отбележи, че делът на участващите в обучение за възрастни нискоквалифицирани възрастни възлиза на около една четвърт от дела на населението като цяло. Качеството на предоставяното обучение за възрастни и ограниченият капацитет за ефективно наблюдение на качеството представляват пречка за по-ефективното участие на възрастните в процеса на обучение.

Необходимо е да се отчете, че е постигнат напредък, като по процедура „Ограмотяване на възрастни – фаза 1“ чрез проект на МОН са обхванати 10 723 лица над 16 години в курсове за ограмотяване и в курсове за усвояване на учебно съдържание от прогимназиалния етап на основното образование, от които 7 878 са завършили успешно с удостоверения за начален етап и/или клас от основното образование. Очакванията са, че обявената нова процедура „Ограмотяване на възрастни-2“ по

³ Изготвени доклади, съгласно Споразумение за консултантски услуги от 12 февруари 2020 г. за преглед на публичните разходи в областта на науката, технологиите и иновациите и подкрепа за изграждане на подход, основан на доказателства за Националната стратегическа рамка в образованието 2030 г. между МОН и ИА ОПНОИР

ОПНОИР 2014-2020 г. ще затвърди ефекта от работата с целевите групи за завършване на етап/степен на основно образование и насочване към по-висока степен на образование и по-добра реализация на пазара на труда.

През последните години се правят опити за навлизане на модерните технологии в учебния процес, но опитът е противоречив. Така например, от учебната 2018-2019 г. на учениците от първи до седми клас са на разположение електронни учебници, но самите електронни учебници представляват сканирани копия на хартиените такива и са безплатни. В същото време електронно четимите варианти на учебниците, които освен учебния материал имат включени интерактивни игри и упражнения остават платени, с всички произтичащи от това негативни последици по отношение на равния достъп до качествено образование. През 2019 г. стартира и мащабен проект в областта на въвеждане на дигитално образование в училище, финансиран от ЕСФ по ОПНОИР – „**Образование за утрешния ден**“, насочен към създаване на единна облачна среда в образователния процес с внедрена платформа за образователни услуги и съдържание, създаване на дигитално образователно съдържание и повишаване на уменията на учителите и учениците за използването му. Предвижда се надграждане на проект „Образование за утрешния ден“ чрез надграждане на облачната среда, създадена по проекта, разработване на алгоритми за изготвяне на анализи на резултатите на учениците, персонализация на обучението към учениците и др., което ще бъде осъществено посредством допълняемост между Програмата за образование и Recovery and Resilience Facility от механизма за възстановяване и устойчивост Next Generation EU.

Въпреки че през последните години са взети мерки за модернизация на образователната система (като последователното включване на обучение по информационни технологии в учебната програма на учениците в първи, пети и седми клас), все още не се наблюдават конкретни резултати в цялостното представяне на страната, което налага необходимост от извършване на задълбочен критичен анализ на ефективността на проведената реформа, с акцент върху резултатите от нея. Едно от предизвикателствата пред ефективността на реформата е подкрепата за таланти деца и децата с изяви дарби. В много от случаите, за да се развият талантите на тези деца, се налага често преместване в друго учебно заведение, както и изучаване на материал който не отговаря на индивидуалните им потребности, което е предпоставка за социално изключване, необходимост от изпреварващо образование и липса на равни възможности и активно участие. През последната учебна година само 101 ученици с изяви дарби и таланти са получили стипендии. В изследване „Работа с надарени деца в обучението по български език и литература в начален етап на основната образователна степен“, изготвено от СУ „Климент Охридски“ (2019 г.), е посочено, че в нормативните документи липсват формулировка на актуалните проблеми, стоящи пред педагозите в работата им с надарени деца, изискванията за сформирани работни екипи за диагностика и усъвършенстване на способностите им, методика за работа с тях, както и методи за оценяване на постиженията им. Активната и целенасочена работа с таланти децата се осъществява в специализираните училища и профилираните гимназии, т.е. предимно във възрастовия диапазон от 15-19 години. Изследването посочва, че надареността на децата се проявява много рано и изисква да бъде открита и развита, т.е. да се създадат условия за съхраняване и усъвършенстване на дарбата на детето още от най-ранна възраст и по най-добрия възможен начин, за да

се осъществи процесът на възпроизводство на интелектуалния потенциал на обществото.

Съгласно *Доклада на ЕК за България 2019* в ход е въвеждането на преразгледана учебна програма, в която се обръща повече внимание на цифровите умения. Въпреки това наличните данни показват, че **все още има значителни пропуски в придобиването на основни и цифрови умения, както и във владенето на българския език.** Това налага допълнителни инвестиции и мерки на политиката за подобряване на основните и цифровите умения. С подкрепа по линия на ЕСФ бяха създадени центрове за кариерно ориентиране, но предоставянето на кариерно ориентиране и индивидуалните подходи към всеки ученик се нуждаят от укрепване.

Професионално образование

Данните от Социално-икономическия анализ на районите от ниво 2⁴ показват, че професионалното образование и обучение (ПОО) през учебната 2019/2020 г. се осъществява в 21 училища по изкуствата, 25 спортни училища, 358 професионални гимназии и 23 професионални колежа с прием след средно образование. Общият брой на училищата е 427, а общият брой на учащите в тях е 135 117. В сравнение с учебната 2014/2015 г. професионалните училища намаляват с 51, като най-много намаляват професионалните гимназии. През 2019 г. средно образование в училищата по изкуствата, спортните училища и професионалните гимназии с диплома са завършили 21 588 души. Професионалните гимназии са разположени предимно в областните центрове и в по-големите общини, където е концентриран по-големият брой ученици.

Броят на обучаваните лица в ПОО надвишава този на обучаемите в системата на общото образование. През 2017 г. обучаемите лица в ПОО наброяват 117 130, което представлява 51.7% от общия брой на учениците в системата на средното образование. Но този дял бележи спад в сравнение с 52.5% през 2012 г.⁵

Съгласно доклад на Световна банка по-малко вероятно е момичета да се запишат в ПОО и техният дял намалява през последните години. През 2018/19 г. 37,2 % от учениците в ПОО са момичета. В доклад на *CEDEFOP* се посочва, че има и различия между половете в избора на програма, като се отбелязва, че момчетата предпочитат програми, свързани с компютърни системи и кодиране (най-популярните опции), транспорт, селско стопанство, икономика, строителство, а момчетата се записват по-често в икономически и административни програми (най-популярните опции), услуги (туризъм, хотели и ресторанти), както и дизайн и облекло.

В НПР 2030 е посочено, че продължава тенденцията на намаляване на **относителния дял на учащите в ПОО**, въпреки че все още остава по-висок от средния за ЕС. **Всеки четвърти абитуриент в професионалните училища не завършва средно образование на редовната или поправителната сесия на държавните зрелостни изпити, и всеки втори, учил в програми за придобиване на втора степен за професионална квалификация. Един от всеки трима учащи завършва без придобита степен на професионална квалификация, а равнището**

⁴ Виж: <https://www.eufunds.bg/bg/oprd/node/2816>

⁵ По данни на Cedefop в сътрудничество с българския екип на ReferNet (2018). Професионално образование и обучение в България, <http://data.europa.eu/doi/10.2801/728903>

на заетост на наскоро завършилите ПОО (64.2%) е с 10.8 процентни пункта под средното за ЕС.

Според доклад на Световна банка за ПОО резултатите, както от националните изпити за външно оценяване, така и от PISA показват по-висока концентрация на ученици с по-ниски резултати в ПОО, отколкото в общото образование. В същото време се очаква учениците в ПОО да изучават по-обширни учебни програми, тъй като образованието за ПОО в България обхваща както учебни програми за общо образование, така и за ПОО. Комбинацията от предизвикателни учебни програми и ниски постижения в крайна сметка може да доведе до обезсърчаване и разединяване на учениците и до увеличаване на риска от отпадане, което е предизвикателство и може да бъде решавано чрез подкрепа за допълнително обучение в областта на ПОО.

Анализът за ефективността на съществуващото състояние на системата за ПОО, изготвен в рамките на проект BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование” на МОН по ОПРЧР 2007-2013 г., показва, че професионалното образование се оказва неравнопоставено с образованието, получавано в общообразователните и профилираните гимназии по отношение на няколко ключови фактора и като цяло то е все по-малко престижно и все по-трудно за завършване. Въпреки това са предприети действия за промяна на негативната тенденция, като по проект „Ученически практики – Фаза 1“ на ОПНОИР близо 8 351 ученици от професионални училища в страната се преминали практическо обучение в реална работна среда в рамките на 240 часа, като са изградени 406 учебно-тренировъчни фирми и са подкрепени 2 477 ученици в направления от приоритетно значение за икономиката.

В извършената през 2020 г. Междинна оценка на изпълнението на ИСИС 2014-2020 г. е дадена висока оценка на приноса на изпълняваните по ОПНОИР процедури (подкрепа за стажове, стипендии, практически умения, укрепване връзките с бизнеса) по подцел „Развитие на качествен човешки ресурс“ на Оперативна цел 1 на ИСИС, като най-високо оценено от страна на бенефициентите е нивото на съответствие на образованието с нуждите на пазара на труда и възможностите за професионално обучение и учене през целия живот.

В България ПОО се осъществява основно в системата на училищното образование. От 2015 г., както и много други държави-членки на ЕС, България насочва усилията си към утвърждаване на обучението чрез работа (дуална система на обучение), което дава възможност на обучаемите лица да придобият реален трудов опит, да се запознаят с търсените от работодателите умения, както и с уменията, които биха улеснили реализацията им на пазара на труда. Наличието на отдадени и компетентни учители, обучаващи, наставници и други специалисти в областта на ПОО е от съществено значение за осигуряване на неговото високо качество.

Според доклад на Световна банка за ПОО квалификацията на учителите в системата на ПОО е предизвикателство, тъй като категорията на учителите се състои от учители по предмети от общото образование, учители по специфични предмети за ПОО и потребностите от непрекъснато професионално развитие на тези различни групи често се различават значително. Световна банка препоръчва да се разработи програма за обучение и преквалификация на учители по специфични предмети на ПОО.

Въпреки че законодателството насърчава дуалното обучение и новите учебни планове и програми за дуално обучение в професионалното образование от учебната 2017/18 г. са налични, прилагането на дуалното обучение на този етап се реализира главно в рамките на различни проекти.⁶

През учебната 2017/2018 г. в дуална система на обучение са включени 1 742 ученици в 79 паралелки в 45 професионални училища. В подкрепа разширяване на дуалната система на обучение през 2020 г. по ОПНОИР започна изпълнение на проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“, по който е предвидено в 147 професионални гимназии/ училища с паралелки за професионална подготовка да бъде въведена дуалната система и в нея да се включат 9 800 ученици за провеждане на обучение по дуалната система на обучение съгласно съществуващата законодателна рамка.

Основните предизвикателства пред ПОО в България традиционно са свързани с: **необходимостта от още по-тясно сътрудничество със социално-икономическите партньори; все още недостатъчната популярност на професионалното образование; недостатъчно съответствие на предоставяното ПОО с изискванията и потребностите на пазара на труда; недостатъчна гъвкавост на системата за справяне с ранното отпадане от училище** преди придобиване на професионална квалификация, **липса на гъвкави възможности за повторно включване в професионално обучение;** липсата на система за повишаване компетентностите на учителите по професионална подготовка за работа във все по-дигитализираща се и високотехнологична среда. Положителна тенденция от последните две години е активното участие и ангажираност на представителните организации на работодателите на национално равнище, както и не малко браншови организации за повишаване на привлекателността на ПОО. В това отношение социалните партньори ще бъдат припознати като основен партньор при развитие на политики и мерки за подобряване разпознаемостта и приложимостта на ПОО, в т.ч. на дуалната форма на обучение.

Съгласно констатациите в *Доклада на ЕК за България 2019 г. пригодността за заетост* на завършилите ПОО **продължава да бъде предизвикателство.** Макар че делът на учениците в професионалното образование и обучение в България е малко по-висок от средния за ЕС (51,3 % в сравнение с 49,3 % през 2016 г), пригодността за заетост на тези ученици е по-малка със 17,1 процентни пункта. Това може отчасти да се дължи на **слабото участие в схеми за учене в процеса на работа** (едва 22 % от завършилите професионално образование и обучение на възраст между 15 и 34 години), липсата на повсеместно професионално ориентиране от най-ранна детска възраст и бавното въвеждане на дуалното професионално образование и обучение - **едва 1 % от учениците в професионалните гимназии са участвали в такива дуални програми през учебната 2017/2018 г.**

Повечето обучаеми се насочват към програма за професионално образование на 14-годишна възраст (7 клас). Тъй като за общото и професионалното образование към момента се полага един и същ първи задължителен държавен зрелостен изпит, основните фактори при избора на ПОО са семейните традиции и личните предпочитания. Професионалното ориентиране все още е в процес на развитие и не

⁶ По данни на Cedefop в сътрудничество с българския екип на ReferNet (2018). Професионално образование и обучение в България, <http://data.europa.eu/doi/10.2801/728903>

оказва реално влияние върху избора на обучаемите лица. От друга страна изборът на професия трябва да бъде отговорен и информиран. За целта на учениците трябва да се даде възможност да се запознаят с различни професии и да разпознаят своя бъдещ път за реализация.⁷

В Мониторинга на образованието и обучението 2019, ЕК се посочва, че процентът на заетост на наскоро завършилите ПОО е нараснал значително през 2018 г. (66,4% в сравнение с 2017 г. (59,1%), но продължава да е под средната стойност за ЕС от 79,5%.

В доклад на Световна банка за ПОО също се обръща внимание, че за завършилите ПОО в България е значително по-малко вероятно да бъдат наети на работа в сравнение с връстниците им в ЕС, като в същото време в целия ЕС равнището на заетост на завършилите ПОО се подобрява последователно и стабилно през последните години. Тези предизвикателства изискват подкрепа за мерки както за проследяване на реализацията на завършилите ПОО, така и за подобряване на ПОО с цел обучение и развитие на уменията, което в по-голяма степен да отговаря на търсенето на пазара на труда.

Продължават усилията на правителството за повишаване на приложимостта на ПОО за пазара на труда. За първи път за учебната 2018/2019 г. с Постановление на Министерския съвет е приет Списък на защитените от държавата специалности от професии и Списък на специалностите от професии с очакван недостиг на специалисти на пазара на труда. През 2019 г. обучаващите се в тези области и учениците от дуалната система на обучение получават допълнителни стипендии и им се покриват пътните разходи.

Съгласно **Препоръката на Съвета (2019/C 301/02)** приложимостта на ПОО за пазара на труда и наличието на дуално професионално образование и обучение продължават да бъдат недостатъчни.

Висше образование

Съгласно данните от Анализа на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. през 2018 г. **24.9% от населението в трудоспособна възраст е с висше образование, нараствайки с 6.4 процентни пункта спрямо 2007 г.**, но въпреки това страната увеличава изоставането си спрямо общността, т.к. отбелязаното подобрене на показателя средно за ЕС е с 8 процентни пункта до 28.5%. Същевременно се забелязва увеличаване на броя на докторантите със 7% и броя на записаните чуждестранни студенти. Постигането на националната цел за 2020 г. от 36% дял на завършилите висше образование във възрастовата група 30-34 г. все още е предизвикателство. По данни на НСИ за 2019 г. делът на лицата с висше образование достигна 32.5 % за възрастовия диапазон от 30 до 34 г. (проект на Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г). Същевременно, **относителният дял на ниско образованото население в трудоспособна възраст намалява от 28.7% (през 2007 г.) до 21.3% (предварителни данни за 2018 г.), оставайки значително по-ниско от средноевропейското (25.6%).**

⁷ По данни на Cedefop в сътрудничество с българския екип на ReferNet (2018). *Професионално образование и обучение в България*, <http://data.europa.eu/doi/10.2801/728903>

Най-добрите образователни характеристики на населението в страната има **Югозападният район**, където населението с висше образование достига **39.2% през 2017 г.**, изпреварвайки чувствително средните за ЕС стойности. С относително добри показатели за висше образование е **Североизточен район (26.9%)**. Най-лоши са показателите на **Северозападен и Югоизточен райони съответно едва 19.9% и 21.7%** от населението на възраст 25-64 г. са завършили висше образование към 2017 г.

Населението в трудоспособна възраст в **предимно селските райони се характеризира с намаляващ дял на имащите висше образование (от 11.1% през 2007 г. до 8.1% през 2017 г.)**, докато на ниво ЕС делът на високообразованото трудоспособно население в предимно селските райони нараства (с 4.9 процентни пункта за периода) и достига 20%. Същевременно, **ниско образованото трудоспособно население в селата увеличава дела си до 39.4% (спрямо 38.3% през 2007 г.) при ясно изразена тенденция на намаление в ЕС до 27.6%.**

Също така, съгласно Мониторинга на образованието и обучението 2019, ЕК, записването на студенти в неравностойно положение е все още слабо.

Според анализ на Световна банка наличните данни показват, че нивата на записване спадат от средно до висше образование, но това не може да се отдаде единствено на бариерите при влизане във ВО. През учебната 2019/2020 г. 82% от възрастовата група за образование в по-ниска и гимназиална възраст са били записани в тези нива на образование, докато само 42% от съответната възрастова група за висше образование са били записани във висше образование през 2019/2020. По този начин записването във висше образование намалява с повече от половината в сравнение с предишното ниво на образование. Това намаление не се дължи изцяло на бариерите при влизане, тъй като много ученици напускат образованието си преди да завършат степената си или решават да не вземат зрелостен изпит в края на средното си образование. Освен това през последните десет години завършилите средно образование все повече избират да продължат обучението си в чужбина.

В България всяка година правителството определя броя на свободните места за всеки държавен университет по професионално направление. Този брой позволява на публичната система за ВО да обхваща повечето завършили средно образование за всяка година. Например за учебната 2019-2020 г. 47 403 студенти от 48 582, които се явяват на зрелостния изпит, са го издържали. Държавата одобри за тази година 41 170 места в държавни университети - включително за финансирани от държавата (33 477) и за обучение срещу заплащане (7 693). По този начин почти всеки завършил средно образование има възможност да получи достъп до висше образование, без да се имат предвид оценките му на зрелостния изпит.

Оценките на зрелостния изпит, обаче, определят до кои държавни университети могат да получат достъп кандидатите. Това е така, защото университетите, за които има повече желаещи, открито места, избират кандидати на базата на оценката от зрелостните изпити. Студентите, които се справят по-слабо на националните зрелостни изпити поради ниското качество на доуниверситетското образование в местните си училища, например, ще имат по-малко шансове за достъп до най-търсените степени или университети. Това може да затвори достъпа за иначе таланти хора.

Пандемията от COVID-19 засегна навлизането във ВО за учебната 2020/2019 година. Броят на кандидатите за 2020/2021 г. се е увеличил в сравнение с предходните години. Това може да е резултат от преразглеждане на желанията за обучение в чужбина, което в продължение на няколко години беше възможността на много завършили средно образование. Несигурностите, свързани с пандемичния контекст, включително ограниченията за пътуване, може да направят възможността за обучение в България най-разумния избор за мнозина.

Водещите университети в България планират отпадане на приемните изпити за почти всички специалности, с изключение на предмети като медицина или фармация. Това решение би могло да има някои изравнителни ефекти, тъй като частното обучение е основният инструмент за кандидатите да се подготвят за най-конкурентните изпити за приемане във висше образование. Следователно без приемни изпити по-ниските социално-икономически групи биха могли да имат повече шансове за достъп до тези специалности. Различията в качеството на доуниверситетското образование обаче все още могат да бъдат отразени в националните зрелостни изпити и по този начин може да попречат на тези изравняващи ефекти, особено в случай на засилена конкуренция за места.

България е страна от европейското пространство за висше образование (ЕНЕА), в която лицата от социално най-слабите слоеве са най-слабо представени във висше образование. През 2015 г. само 1,8 процента от учениците с висше образование в България са от семейства, чиито родители имат ниско ниво на образование (по-ниско от средното). По-голямата част от студентите са от семейства, чието ниво на образование е средно (до средно или полувисше образование) и 46,5% от родители с високо ниво на образование.

Съществува и ниво на дисбаланс между половете при участието във висшето образование, особено по области на обучение. Около 54% от записаните студенти са жени в годините между 2012 и 2017 г. Въпреки че това е в съответствие с дела на жените във висше образование в ЕС, в някои области има значителни дисбаланси между половете. Данните за завършилите по области на изследване показват, че мъжете са силно представени в инженерните специалности. В сектор образование и здраве жените са свръхпредставени. Освен това, жените са свръхпредставени в магистърски степени.

За да бъдат изпълнени националните цели за висше образование, е необходимо да бъде разширен обхватът и участието във висше образование не само по отношение на уязвимите групи, но и за по-широки слоеве учащи.

Съгласно данните от НПР България 2030 системата на висшето образование в Република България обхваща 52 висши училища, преобладаващата част от които са относително малки и тясно специализирани. **По-данни от Рейтинговата система на висшите училища за 2019 г. едва половината от завършващите студенти се реализират по съответната професия. На пазара на труда има недостиг на квалифицирани кадри в сферата на ИКТ, педагогическите и инженерните науки, както и в системата на здравеопазването.** Броят на дипломираните се в областта на точните науки, технологиите, инженерството и математиката или свързани специалности е 13.730 на 1 000 жители на възраст 20-29 г., в сравнение с 18.7 на 1 000 жители средно в ЕС. Причините за това се дължат до известна степен на разкриването на множество икономически и хуманитарни специалности през последните 20 години,

които са по-привлекателни за студентите поради традиционен престиж на професията или по други причини. Тази тенденция предизвика увеличаване на броя на студентите в областите „Хуманитарни науки“ и „Социални, стопански и правни науки“, за които няма търсене на пазара на труда, за сметка на броя записващи се в професионални направления от област „Природни науки, математика и информатика“ и „Технически науки“.

Както е посочено в НПП България 2030 през последните години са предприети целенасочени действия за ограничаване броя на студентите в конкретни професионални направления с излишък на кадри, както и за повишаване на приема в специалности с доказан недостиг на квалифицирани специалисти. За тази цел вече се прилагат конкретни мерки за подпомагане на студентите в тези учебни направления, успоредно с увеличаването на броя на субсидираните от държавата места.

Основен проблем при наемането на завършилите висше образование е, че те са свръхквалифицирани за работата, която вършат. В България процентът на завършилите, които работят на длъжности, изискващи висше образование, е 50,3% през 2019 г., което е леко увеличение спрямо предходната година, когато е било 49,3% и с 4,3 процентни пункта по-високо от 2014 г. Повече от 60% от завършилите магистърска програма, работят на позиции, които изискват висше образование, за завършилите бакалавърска степен делът е 36%.

Едно от най-големите предизвикателства по отношение на висшето образование е осигуряването на съответствието му с уменията и професиите, необходими на пазара на труда. В една от най-престижните световни класации на най-добрите висши училища по света, **QS World University Ranking 2021**, е включен само един български университет – **Софийският университет „Св. Климент Охридски“**, като за последната година е регистриран скок в класацията му от последната група на университетите, заемащи **800-1 000** до групата на университетите, заемащи **601-650** място.

Както е посочено и в *Доклада на ЕК за България 2019 г.* висшето образование не е достатъчно съобразено с нуждите на пазара на труда. **През периода 2012-2017 г. броят на студентите във висшето образование е намалял със 17 %** в резултат на демографски фактори и на предпочитанието на студентите да учат в чужбина. Делът на завършилите висше образование се повишава, но остава под средното за ЕС (по данни на НСИ **33,7 % през 2018 г. в сравнение с 40,7 % за ЕС**). Броят на записаните в свързани с ИКТ специалности студенти нараства, но като цяло **привлекателността на природните науки, технологиите, инженерството и математиката не се е увеличила значително** и процентът на завършилите висше образование в тези специалности остава нисък (**19,7 % през 2019 г.**). Работодателите често установяват пропуски в познанията и уменията, по-конкретно липсата на „меки умения“ сред завършилите (*CEDEFOP, 2018*).

Съгласно *НПП България 2030* увеличаването на съгласуваността между потребностите на бизнеса и обществото, от една страна, и учебните планове и програми във висшето образование и в професионалното образование и обучение от друга, ще остане ключов аспект на политиките. Ще се стимулира по-тясното сътрудничество и комуникацията между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес. Подобряването на релевантността на пазара на труда и качеството на висшето и професионално образование остава ключово за България и в контекста на

ситуацията след пандемията от COVID-19 (European Education Area Progress Report 2020). Тези дейности ще са и от ключово значение за подобряването на качеството на висшето образование, стимулирайки актуалността на учебните програми в глобален контекст. С цел увеличаване на стопанската реализация на резултатите от научни изследвания и обекти на интелектуалната собственост през 2020 г., както и насърчаване на институционалното развитие, е прието Постановление на МС, с което се уреждат условията и реда за създаване на търговски дружества от държавните висши училища.

В подкрепа усилията за подобряване пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения по ОПНОИР през 2020 г. стартира процедура „Модернизация на висшите училища“. Основната цел на процедурата е постигане на динамично съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование, чрез въвеждане на компетентностен модел, мултидисциплинарност и интердисциплинарност в обучението на студентите, включително чрез широко прилагане на цифрова трансформация на образованието. Процедурата е насочена към модернизация на учебните програми и въвеждане на дигитално образователно съдържание, електронни ресурси и облачни технологии в образователния процес; професионално развитие на преподавателите и подобряване на уменията им за използване на ИКТ-базирани иновационни образователни технологии; интернационализация на висшите училища и участие в мрежи.

Въпреки бързото преминаване на висшите училища в режим на електронно-базирано обучение по време на пандемията от Covid-19, е необходимо процесът на дигитализация да продължи, в т.ч. и чрез целенасочени инвестиции за осигуряването на необходимите ресурси и качествена подготовка на академичния състав.

Фокусът на дейностите в областта на висшето образование е идентифициран във връзка с планираните мерки за изпълнение на целите на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г., които са насочени към решаването на редица предизвикателства.

По отношение на предизвикателствата, свързани с ускоряващата се динамика на пазара на труда, в Програмата за образование се предвижда спектър от дейности, които отразяват следните предизвикателства, посочени в Стратегията:

- Разминаване между потребностите на пазара на труда и характера на получаваната във висшите училища подготовка по отношение както на знания (необходимост от междудисциплинарни знания и интердисциплинарна подготовка), така и на умения и компетентности (необходимост от фокусиране на образователния процес върху придобиването на аналитични, дигитални и социални компетентности);
- Необходимост от създаване на постоянен и ефективен механизъм за своевременни промени в учебните планове и програми с оглед на динамичния пазар на труда и общественото развитие;
- Необходимост от развитие на по-гъвкави форми на обучение, както и на форми на обучение с активно участие на представители на бизнеса;
- Изоставане във времето и липса на гъвкавост при въвеждането и управлението на съвременни дисциплини и специалности;

- Необходимост от утвърждаване на ученето през целия живот като приоритетна насока в развитието на висшето образование.

Фокус в Програмата за образование е насочен и към решаване на предизвикателствата, посочени в Стратегията, свързани с всеобщата дигитализация и развитие на образователната система, демографските проблеми и недостатъчната интернационализация на българското висше образование, като например:

- Необходимост от съобразяване на предлаганото висше образование - както като съдържание, така и като форма - със специфичните особености и потребности на съвременните поколения млади хора;
- Необходимост от ориентиране на висшето образование не само към непосредствените випускници на средните училища, но и към нетрадиционните обучаеми чрез развитие на форми на учене през целия живот, възможности за съчетаване на учене и работа и/или семейни ангажименти и др.;
- Малък брой предлагани специалности и програми на чужд език и в дистанционна форма на обучение в много от висшите училища.

Дейностите в Програмата за подкрепа на академичния състав са насочени към решаване на следните предизвикателства, идентифицирани в Стратегията:

- Необходимост от осигуряване на висока квалификация на целия академичен състав чрез постоянно актуализиране на знанията, уменията и компетентностите на преподавателите;
- Недостатъчна езикова подготовка на част от българските академични преподаватели, което пречи за създаването на програми и курсове на чужд език, привличане на чуждестранни студенти;
- Недостатъчни умения за работа в международна среда от страна на част от преподавателите във висшите училища;
- Недостатъчно ефективно и често формално прилагане на инструментите по Болонския процес, вкл. Европейската система за натрупване и трансфер на кредити и възможностите за академична мобилност.

Според доклад на Световна банка по време на пандемията от COVID-19 във висшите училища бързият преход към онлайн обучение допринесе за развитието на капацитет по отношение на преподавателските ресурси и обучителни подходи, но също така разкрива нужди и недостатъци в системата на онлайн обучението, които могат да влошат резултатите от обучението и изискват допълнителна подкрепа за дистанционните форми. Също така в доклада на Световна банка за висшето образование е идентифицирано друго предизвикателство, което е свързано със застаряване на академичния и преподавателския състав. За преодоляване на това предизвикателство ще се изисква повишаване на привлекателността на академичната кариера за младите по отношение на по-добри перспективи за кариерно развитие, което може да бъде решавано чрез подкрепа за насърчаване повишаването на квалификацията и актуализация на преподавателските умения, както за младите преподаватели, така и за актуализиране на знанията и уменията на хабилитираните преподаватели.

Прилагане на системен подход и подходи отдолу нагоре. Научени уроци.

През 2019 г. е извършена вътрешна оценка от Управляващия орган на процедурите за директно предоставяне и процедурите за конкурентен подбор по ОПНОИР. В оценката е извършен анализ на постигането на целите на процедури, изпълнявани чрез системен подход и такива на конкурентен подбор, които имат за цел да подкрепят намаляването на **дела на преждевременно напусналите образователната система**, като географската насоченост на двете процедури е локализирана основно с обхват на ученици, които са в риск от напускане на образователната система, както и участници от уязвими социално слаби групи и такива които имат пропуски в обучението, насочени към преодоляване на обучителни затруднения, задържане и приобщаване на учениците в образователната система. Обект на анализа са няколко ключови компонента, като: ефективност на разходите спрямо целевите групи, териториален обхват на участниците, включени в мерките по процедурите, сравнителни показатели на изпълнението на индикаторите и релевантността на изпълняваните дейности съгласно целите на процедурите. Ключовите препоръки, които е извела оценката относно избора на системен подход или конкурентен подбор, показват, че проектите с конкретен бенефициент постигат много по-висока ефективност и ефикасност, вкл. на разходите, като постигат целите на програмата по много по-категоричен начин от процедурите за конкурентен подбор. Това от своя страна минимизира нивата на риск от неизпълнение на целите и индикаторите по програмата и е предпоставка за устойчивост и високи нива на въздействие.

Анализираните данни по отношение на ефикасност на разходите спрямо целевите групи показват, че при част от процедурите, изпълнявани чрез конкурентен подбор, средният разход за един участник от уязвими групи е 1 526,02 лв. В процедура, изпълнявана с конкретен бенефициент със сходен тип дейности средният разход е 233,08 лв. При сравнение на показателите с бюджета на проекта, изпълняван с конкретен бенефициент, процедурата изпълнявана на конкурентен подбор би постигнала включването на средно едва 68 962 участници. За сравнение със същия финансов ресурс в системния проект са включени и подкрепени 451 498 участници.

Съществено предимство на системния подход е и по-плътният регионален и териториален обхват. Разглежданият в анализа системен проект е обхванал участници във всички 28 области на страната, докато в разглежданата процедура за конкурентен подбор в областите Видин, Габрово и Сливен (в които според данни на НСИ има голяма концентрация на участници от уязвими социално слаби групи) няма обхванат нито един участник, а в област Силистра е обхванат един участник. За сравнение системният подход е локализирал и обхванал 5 944 участници в област Видин, 6 371 участници в област Габрово, 16 404 участници в област Сливен и 7 693 участници в област Силистра. Разликата в географското разпределение е характерна и за всички останали области, като за някои от тях разликите са огромни.

Спрямо релевантността на изпълняваните дейности и в двете процедури водеща дейност е допълнителното обучение по български език, като много по-надеждно е проследяването на образователните резултати от конкретен бенефициент - Министерство на образованието и науката (МОН), в който са налични и регистрите за движението на учениците и информацията би могла да бъде проверена.

Съгласно §6 от Допълнителните разпоредби на ЗУСЕСИФ Регионалните инспекторати по образованието, държавните и общинските детски градини, училища и обслужващите звена, могат да участват в техническото и/или финансовото изпълнение, включително да извършват разходи по проекти с конкретен бенефициент. Това допринася за качествено и ефективно изпълнение на процедурите и проектите по програмата, защото при системен подход конкретният бенефициент ще може да обезпечи и гарантира разходите на училищата/детските градини в случай, че се наложат финансови корекции и/или изпълнението на други условия в европейското и националното законодателство, като същевременно позволява училищата да извършват разходи и да се включат ефективно в изпълнението на дейности по конкретен проект.

Изводите от вътрешната оценка се потвърждават и от оценките на подкрепата от ЕСФ за насърчаване на социалното включване, борбата с бедността и всякаква форма на дискриминация (тематична цел 9) и на подкрепата на ЕСФ за образование и обучение (тематична цел 10). В проучванията се извежда като положителен резултат разработването на национални стандарти след изпълнението на проект по ОПНОИР в България. Със средствата от ЕСФ е финансирано разработването на методики за работа с деца със специални образователни потребности. В проучването е направен извод, че разработените по проекта на ОПНОИР методики са доразвити в национални стандарти именно поради условието, че проектът е управляван от МОН.

По отношение на оценката на ефективността на операциите в специалното изследване за България е потвърдено, че системните операции на МОН са по-ефективни от операциите на конкурентен подход поради техния мащаб и метод на изпълнение. Операциите по инвестиционен приоритет (ИП) 9i и ИП 9ii по ОПНОИР са с по-ниска цена на участник от средната за ЕС. Разходите на участник в операции по ИП 9i са 851 евро, което е с 41% по-малко от средните за ЕС разходи. Разходите на участник в операции по ИП 9ii са 308 евро, което е приблизително 63% от средното за ЕС. Също така се отчита добавената стойност от подкрепата на ЕСФ по ОПНОИР именно с разработените методики за работа с деца със специални образователни потребности, които стават основа за разработване на национални стандарти.

По отношение на подкрепата по тематична цел 10 в оценката на ЕК като един от факторите за успех на финансираните проекти от ЕСФ по инвестиционен приоритет 10.i е посочена именно ролята на местните, регионалните и националните органи. Когато тези органи играят централна роля в изпълнението на проекти, специално в областта на приобщаващото образование и намаляване дела на ПНУ, това помага да се гарантира, че подходите се разработват и координират на по-широко ниво. Не се разчита на конкретни организации, като училища за управление на изпълнението на проекти. Системният подход дава възможност за по-дългосрочно обучение и устойчивост на резултатите, включително и чрез промени на системно ниво. Друг фактор за успех на операциите, които се прилагат като системни, е възможността за засилена координация и участие на местни и регионални заинтересовани страни, в случаите, когато е необходимо да се адаптират програмите към специфични нужди, например при операции за ранно напускане на училище или учене през целия живот.

На база на горепосочените анализи и проучвания в Програмата за образование 2021-2027 г. е възприет балансиран подход на предоставяне на безвъзмездна помощ, отчитащ целите на програмата, нуждите на целевите групи, необходимостта от

продължаване на структурните реформи в определени области на образованието или съответно нуждата от засилване на капацитета на териториално и местно ниво и на ниво образователни институции, въвеждане на нови модели и подходи или насърчаване на активността.

За операции, които са насочени например към обхващане в системата на образованието и осигуряване на равен и приобщаващ достъп до образование, намаляване дела на преждевременно напусналите училище, дигитална трансформация на училищното образование, въвеждане на компетентностен модел на преподаване и обучение, чрез модернизация на учебното съдържание, както и модернизиране на хоризонтални политики на национално ниво ще се търси системен подход на изпълнение на операциите, в който МОН ще има водеща координираща роля при изпълнение на дейностите, така че да бъде обхваната цялата територия на страната и да бъде гарантиран равният достъп до образование. При изпълнение на системните операции ще бъде осигурена възможността за участие в техническото и финансово изпълнение на дейностите на максимален кръг образователни институции, които ще бъдат включвани на база идентифицирани, обосновани и защитени от тях конкретни потребности на целевите групи, или такива, свързани с капацитета за провеждане на образователни политики. Ще бъде търсена подходяща форма на партньорство със социалните и икономическите партньори и представителите на гражданското общество.

Предвижда се операции, които са насочени към стимулиране въвеждането на нови или иновативни подходи в образованието или такива, насърчаващи активността, участието и съревнованието за генериране на по-добри идеи между бенефициентите, да бъдат осъществявани с процедури за подбор на проекти, а такива, които са насочени към конкретни нужди на териториално ниво, за преодоляване на местни бариери пред достъпа до образование или насърчаване на партньорството между образователните институции, социалните и икономически партньори и гражданското общество на местно ниво да се осъществяват, чрез инструментите за интегрирано териториално развитие.

Допълняемост на Програмата за образование с други програми и инструменти

Инвестициите по Програмата за образование 2021-2027 г., насочени към мерките за подкрепа на приобщаващото образование, подобряване на качеството на образованието и връзката с пазара на труда, които обхващат предучилищното образование, всички образователни етапи на училищното образование и висшето образование, ще бъдат взаимно допълвани за изпълнението на предвидените реформи в сектора на образованието, от интервенциите по ОПНОИР по линия на REACT-EU, други програми по кохезионната политика за програмен период 2021-2027 г., от интервенции по Националния стратегически план за развитие на земеделието и селските райони и Плана за възстановяване и устойчивост.

Подкрепата по **ОПНОИР по линия на REACT-EU**, която е насочена към преодоляване на последиците от кризата в контекста на пандемията от COVID-19 и обхваща комплекс от дейности за обезпечаване на образователния процес в условията на кризи и за обучение от разстояние в електронна среда, ще бъде допълнена и продължена чрез подходящи дейности по Програмата за образование 2021-2027 г. и по-специално чрез дейности, насочени към дигитална трансформация на училищното образование.

Чрез проектите по **Плана за възстановяване и устойчивост** по стълб „Образование и умения“ ще бъдат реализирани инвестиции, насочени към модернизирване на образователната среда - изграждане на STEM среда, привлекателна и качествена среда за учене. Чрез проекта по Плана за възстановяване и устойчивост на базата на предприетото картографиране ще се инвестира в определен брой училища, които са с техническа готовност в рамките на периода на изпълнение на плана.

Въпреки инвестициите, направени в подобряването на енергийната ефективност и обновяването на училищни и университетски сгради през програмен период 2014-2020 г., анализите на регионалното развитие на страната показват, че са необходими допълнителни ресурси за подобряване на базите за образование и обучение с иновативни инструменти за осигуряване на условия за изграждането на адекватна учебна среда, отговаряща на нивото на съвременните технологии и създаваща условия за прилагане на мерките за модернизирване на образователния процес.

Чрез предвидените дейности по **Програмата за развитие на регионите 2021-2027 г.** ще се предоставя подкрепа за образователна инфраструктура за предучилищно, училищно и висше образование, включително и по отношение на училищата в системата на ПОО и предвидените за подкрепа ЦВП в ПОО. Подкрепата за образователна инфраструктура в 10 градски общини ще бъде в рамките на Приоритет 1 „Интегрирано градско развитие“ и чрез подхода на Интегрирани териториални инвестиции за 40 градски общини в рамките на приоритет 2 „Интегрирано териториално развитие на регионите“.

За образователната инфраструктура на територията на общините в селските райони ще се оказва подкрепа чрез интервенциите по Специфична цел 8 „Насърчаване на заетостта, растежа, социалното приобщаване и местното развитие в селските райони, включително биоикономиката и устойчивото горско стопанство“ на **Стратегическия план за развитието на земеделието и селските райони за периода 2021-2027 г.**

Както и в програмния период 2014-2020, така и в периода 2021-2027 г., инвестициите в образователна инфраструктура ще се осъществяват на базата на специфично разработени методологии за приоритизиране на обектите на образователната инфраструктура на територията на страната и съответни списъци към тях, изготвени от Министерство на образованието и науката.

Подкрепата за модернизирване на учебните програми и засилване на висшето образование с пазара на труда по Програмата за образование ще бъдат допълвани с мерки по **Програма за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация 2021-2027 г.** за подкрепа на развитието на научноизследователската дейност в университетите, развитието на научната кариера на преподавателите, докторантите и постдокторантите, с което ще се подкрепят усилията на висшите училища в България за прилагане на резултатите от НИРД в обучението на студентите.

Мерките по Програмата за образование в областта на висшето образование ще бъдат допълнени от проекта за Ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации по **Плана за възстановяване и устойчивост** чрез инвестициите за създаване на мрежа от изследователски университети, подкрепа за разширяване на участието на България в Рамковата програма „Хоризонт Европа“

2021-2027 и подпомагане процеса на създаване на цифрови иновационни хъбове на регионален принцип.

Допълняемост и демаркация с Програма Развитие на човешките ресурси 2021-2027

Допълняемостта между ПО и ПРЧР е фокусирана в интервенциите, насочени към ранно детско развитие и валидирането на знания, умения и компететности, придобити по неформален и информален начин.

В дейностите по ПРЧР, насочени към ранно детско развитие, се предвиждат мерки в подкрепа за подобряване на баланса между професионалния и личния живот на родителите, в т.ч. и отглеждането на деца, насочени към насърчаване работата на гъвкаво работно време и работа от разстояние, чрез улесняване достъпа до услуги за гледане на деца или подобряване на тяхното качество. ПРЧР покрива, също така, социални и интегрирани социално-здравни услуги в общността или в домашна среда за деца, хора с увреждания, възрастни хора и хора в невъзможност за самообслужване, както и подпомагане на деинституционализацията на деца и възрастни и осигуряване на дългосрочни услуги за грижи по домовете и увеличаване на достъпа до здравни услуги. Чрез предвидените дейности по Програмата за образование ще се осигури достъп до качествено образование във всички образователни етапи. Дейностите по програмата са с обхват формалното образование, което се осъществява при условията и по реда на държавния образователен стандарт за предучилищно и училищно образование, докато дейностите, подкрепящи включването на родителите в образователния процес, са насочени преди всичко към промяна на отношението към образованието, осведоменост и мотивация за повишаване участие в образование от най-ранна детска възраст. Подкрепата по линия на ПО ще бъде осъществявана в рамките на образователните институции и осигуряване на достъп до образователни услуги, предлагани в тях, съгласно нормативната уредба. В тази връзка ПО ще концентрира усилията си към осигуряването на достъп до качествено предучилищно образование, а ПРЧР към социално включване и справяне с детската бедност. По ПРЧР ще се подкрепя достъпът до здравни услуги за деца, а по ПО учебни програми за здравословен начин на живот. ПРЧР ще подкрепя формиране на родителски умения и консултиране и подкрепа на родители по въпросите на ранното детско развитие и отглеждането на деца, докато по ПО ще бъде подкрепена интензивната работа с родители в контекста на образованието.

Допълняемостта между двете програми ще бъде осигурена и посредством мерките за валидиране на знания, умения и компететности. По ПРЧР ще бъдат подкрепени мерки за валидиране на професионални умения чрез Центрове за професионално обучение (ЦПО) по реда на Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО), придобити по неформален и информален начин извън сферата на формалното образование, вкл. чрез създаване на Центрове за валидиране /сертифициране/ на неформално и информално придобити умения и компететности извън сферата на формалното образование и валидиране на придобитите умения на работното място в социалното предприятие. Същевременно по ПО ще бъдат подкрепени дейности по валидиране, извършвани от образователни институции съгласно Закона за предучилищното и училищното образование за придобиване на етап/клас/степен на образование с фокус основно образование, с цел осигуряване на достъп до и повишаване на образованието.

Програмна стратегия:

На база на идентифицираните нужди, програмата ще фокусира своите усилия върху:

Ранно детско развитие, обхват в предучилищното и училищно образование и намаляване дела на преждевременно напусналите училище:

- По-пълно обхващане на децата в предучилищно образование и началния етап на училищното образование, включително и по-пълно обхващане на децата в детските градини от 4-годишна възраст;
- Обхватно приобщаващо образование в основното образование, чрез обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, ранна диагностика на обучителни затруднения и индивидуален подход, фокусиращ подкрепата върху деца и ученици от уязвими групи, с обучителни затруднения и в риск от отпадане от училище, в т.ч. такива, чиито майчин език е различен от български или чиито родители са с по-ниско от средно образование, както и допълнителни мерки, насочени към намаляване дела на преждевременно напусналите училище, като например такива, насочени към намаляване на агресията в училище;
- Насърчаване на приобщаващото образование, в рамките на социално икономическата интеграция на деца и ученици от уязвими групи, в това число на ромите и мигрантите, чрез партньорство и финансиране спрямо местните нужди, с фокус върху територии с концентрация на уязвими групи;
- Осигуряване на достъп до професионално ориентиране на децата и подрастващите, вкл. като средство за превенция на училищния неуспех, отсъствията, отпадането от училище, противообществените прояви на децата и учениците в основното образование;
- Осигуряване на качество на приобщаващото образование, чрез модернизация на учебното съдържание, въвеждане на компетентностния модел и подобряване на уменията, цифрова трансформация на образованието, с възможности за разширяване обхвата на обучението от разстояние в електронна среда, насърчаване на стремежа за високите постижения в образованието, чрез подкрепа за таланти деца и ученици с изяви дарби, иновативни учебни програми и съдържание, иновативни детски градини и училища;
- При подкрепата за занимания по интереси за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите на децата в предучилищното образование и допълнителното обучение за учениците в училищното образование ще бъде поставен специален фокус върху получаване на допълнителни знанията и умения, насочени към прехода към зелена икономика.
- Осигуряване на гъвкаво планиране на професионалното образование и обучение, което адекватно отразява променящите се тенденции на пазара на труда, включително в развитието на дигитализацията и технологиите, бъдещето на професиите и новите форми на организация и развитието на пазара на труда,

демографските тенденции и тенденциите към зелена икономика и устойчиво развитие;

- Подобряване на привлекателността, достъпността, качеството и приложимостта на професионалното обучение и образование по отношение нуждите на пазара на труда, и връзката му със специфичните териториални характеристики, като се отчитат глобалните, национални и секторни тенденции, чрез модернизиране на съдържанието съвместно с работодателите, въвеждане на гъвкави модели и форми на обучение, засилено участие в схеми за учене в процеса на работа, увеличаване на дела на дуалната форма на обучение в ПОО, създаване на системи за проследяване на завършилите. Засилване на връзката на ПОО с висшето образование и науката и създаване на общи пространства за учене – ПОО, ВО и наука с връзка към нуждите на пазара на труда, както и участие в регионални, секторни, национални и европейски мрежи;
- Хоризонтално във всички етапи и степени на образование ще бъде подкрепено повишаване на уменията, капацитета и непрекъснатата квалификация на педагогическите и непедагогическите специалисти, преподавателите и образователните ръководители/мениджъри в предучилищното и училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение, с акцент върху професионалната подготовка на преподавателите, дигиталните компетентности, работата с деца и ученици с проблемно поведение и такива от уязвими групи, в т.ч. осъвременяване на учебните програми за подготовка на учителите във висшите училища;
- Повишаване на обхвата и приложимостта на висшето образование и обвързване с потребностите на пазара на труда чрез повишаване на иновациите и предприемачеството, осигуряване на системи за проследяване на завършилите на ниво висше училище, кариерно ориентиране, студентски практики и преход към дуална система на обучение във висшето образование, включително чрез засилено партньорство с национално представителните организации на работодателите;
- Модернизация на висшето образование, чрез актуализиране на учебната документация, въвеждане на компетентностен подход в преподаването и ученето, цифрова трансформация и засилване на връзката с науката;
- Интернационализация и консолидация на висшето образование, чрез насърчаване на кръговата и входяща мобилност на преподаватели и студенти, участие в изграждане на университетски мрежи, съвместни учебни програми и споделяне на ресурси;
- Повишаване на квалификацията и подобряване на уменията на преподавателите и академичния състав във висшето образование.
- Ще бъдат подкрепени цели 1, 2, 3, 4 и 7 от Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г.
- Чрез програмата ще се подкрепят мерки, специално в областта на ПОО и висшето образование, за създаването на квалифицирана и устойчива работна

сила, която да бъде подготвена, както за цифровата икономика, така и за прехода към зелена икономика.

- Чрез мерките за актуализиране на учебни програми и за практическо обучение, насочени към повишаване на знанията и създаване на умения за преход към зелена икономика ще се отговори на специфичната препоръка на Съвета от 2020 г. за съсредоточаване на инвестициите в областта на зеления и цифровия преход.
- Освен актуализиране на учебните програми за учащите се, както в ПОО, така и във висшето образование, за насърчаване на тяхната осведоменост и тяхното участие в създаването на зелено бъдеще, ще бъдат подкрепени и мерки за създаване на подходяща квалификация и актуализиране на знанията на педагогическите специалисти в ПОО и на преподавателите във висшите училища.

Приоритет 1 ще допринесе пряко за постигане на следния контекстуален индикатор от социалното табло с индикатори към Европейския стълб на социалните права:

- Преждевременно напусналите образование и обучение, като дял от населението на 18-24 годишна възраст 13.9% [2019]

Приоритетът ще допринесе и за постигане на следния контекстуален индикатор, заложен в Споразумението за партньорство - индикатор „Нарастване на дела на лицата на възраст 20-24 години със средно образование“.

Приносът в постигането на тези индикатори ще бъде проследен посредством специфични индикатори за резултат „Дял на децата и учениците с обучителни затруднения, получили допълнителна подкрепа за личностно развитие и записани в по-горна група/клас“ и „Дял на децата, обхванати в предучилищно и училищно образование, чрез механизма за съвместна работа на институциите, записани в по-горна група или клас“.

Приоритет 2 ще допринесе пряко за постигане на следния контекстуален индикатор от социалното табло с индикатори към Европейския стълб на социалните права:

„Ниво на цифрови умения на лицата като дял от лица на възраст 16-74 години 29% [2019]

Приоритетът ще допринесе и за постигане на следните контекстуални индикатори:

- „Качество на образователната система“, „Намаляване на дела на учениците с резултати по-ниски от критичните, средно за трите области на PISA“, заложен в Споразумението за партньорство:
- Население, притежаващо основни цифрови умения (DESI), заложен в Споразумението за партньорство и Стратегията „България 2030“.

Приносът в постигането на тези индикатори ще бъде проследен посредством специфични индикатори за резултат „Увеличение на средната окончателна годишна оценка по четене, математика и природни науки на подкрепените ученици в

прогимназиален етап“ и „Подобряване на националния резултат в Международната програма за оценка на учениците (PISA)“

Приоритет 3 ще допринесе пряко за постигане на следния контекстуален индикатор от социалното табло с индикатори към Европейския стълб на социалните права:

„Завършили висше образование като дял от населението 30-34 - 32,5 [2019]

Приоритетът ще допринесе пряко и за постигане на следния контекстуален индикатор: „Участие в учене през целия живот на лицата на възраст 25-64 години“, заложен в Споразумението за партньорство.

Приносът ще бъде проследен посредством специфични индикатори „Дял на подкрепените ученици с подобрени практически умения“ и „Дял на студентите, преминали практическо обучение в реална работна среда“.

За целта, свързана с растежа и заетостта

ТАБЛИЦА 1		
Цел на политиката	Специфична цел или специален приоритет *	Обосновка (резюме)
<p>ЦП 4</p> <p>По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права</p>	<p><i>ЕСФ+</i></p> <p><i>iv) подобряване на качеството, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда в подкрепа на придобиването на ключови умения, включително цифрови умения;</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет]</p> <p>Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - създаване на качествено приобщаващо училищно образование; обезпечаване на придобиването на основни и цифрови умения и насърчаване на приобщаването в сферата на образованието и обучението; - подпомагане на професионалното развитие на учителите и обучаващите и насърчаване на новаторските методи на преподаване и новаторското съдържание с цел оказване на най-добра подкрепа на учениците в неравностойно положение; - повишаване на привлекателността, качеството и приложимостта на програмите за професионално образование и обучение и насърчаване на участието в обучение за възрастни; - подобряване на качеството и приложимостта по отношение на пазара на труда на висшето образование, включително на съвместните

		<p>научноизследователски дейности и стажовете в предприятия.</p> <p>С подкрепата по тази специфична цел ще се подкрепят необходимите действия, препоръчани на България в приетите от Съвета специфични за страната препоръки за 2019 г. и 2020 г. в областта на образованието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения; - повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение; - подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование. <p>По тази специфична цел Програмата ще допринесе за постигане на индикаторите, включени в Стратегическата рамка за образование 2021-2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повишаване на коефициента на заетост на наскоро завършилите ПОО (1-3 години), които не продължават своето образование от 68,6% през 2019 г. на 80% през 2030 г. - Население, притежаващо основни цифрови умения - повишение от 29% през 2019 г. на 44% през 2030 г. <p>И индикаторите, включени в Споразумението за партньорство:</p> <ul style="list-style-type: none"> - нарастване на нетния коефициент на записване във висше образование на лицата на възраст 19-23 г. от 44% през 2019 г. на 50% - нарастване на дела на 30-34-годишните със завършено висше образование до 40% спрямо 32.7% през 2019 г.; <p>Според Доклада на ЕК за България 2020 качеството на образователната система продължава да представлява предизвикателство, въпреки провежданите реформи. Слабите постижения в областта на образованието, потвърдени от резултатите от проучването PISA за</p>
--	--	---

		<p>2018 г., подчертават необходимостта от целенасочени мерки.</p> <p>Реформата на ПОО продължава, но равнището на заетост на завършилите ПОО е все още под средното за ЕС. Делът на завършилите висше образование е все още под целта на стратегията „Европа 2020“, а предоставянето на висше образование само частично е съобразено с нуждите на пазара на труда. Равнището на участието в програмите за учене за възрастни е сред най-ниските в ЕС.</p> <p>Програмата ще подкрепи трансформацията на българското образование, чрез модернизация на образователните институции, повишаване на качеството на образование, чрез въвеждането на иновативни методи на преподаване, модернизиране на учебното съдържание и въвеждане на дигитална промяна в ученето и преподаването, както и осигуряване на равен достъп до качествено и приобщаващо образование за всички.</p> <p>За преодоляване на слабостите по отношение на качеството на предоставяната образователна услуга и осъществяваната реформа в образователния сектор, програмата ще засили фокуса върху усвояване на ключовите компетентности за учене през целия живот (включително цифрови, езикови, социални) от ранна възраст в рамките на формалното образование и същевременно с това към формиране на съзнание за ценността на образованието, обучението и ученето. Важни акценти в тази връзка са както придобиването на функционална грамотност, на релевантни (интер)дисциплинарни и практически ориентирани знания и умения, така и развиването на творческото и критично мислене, на отговорност и умения за решаване на проблеми, на гражданска ангажираност.</p> <p>Финансирането ще бъде насочено към повишаването на качеството и приложимостта на училищното образование за постигане на професионална реализация. В тази връзка, ключово значение ще има актуализирането на учебни планове и програми и модернизиране на учебното съдържание, гъвкави пътеки и програми</p>
--	--	---

		<p>за втори шанс, придобиване на професионални умения, професионална подготовка на учителите и въвеждането на иновативни методи на преподаване, поддържането на модерна образователна среда, развитие на партньорски формати с бизнеса и висшето образование, ефективното управление на ПОО, както и разширяването на географския обхват на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на работодателите и пазара на труда на регионално и местно ниво.</p> <p>Увеличаването на съгласуваността между потребностите на бизнеса и обществото, от една страна, и учебните планове и програми във висшето образование и в ПОО от друга, ще остане ключов аспект на политиките, подкрепени от програмата. Ще се стимулира по-тясното сътрудничество и комуникацията между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес, в т.ч. и участието на социалните партньори при формиране и изпълнение на политики в тези области. Фокусът ще бъде върху подготовка на кадри в търсени на пазара на труда професии и специалности. Подкрепата ще бъде обвързана с приноса към пазара на труда и резултатите от обучението.</p>
<p>ЦП 4 По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права</p>	<p><i>ЕСФ+</i> <i>v) насърчаване на равния достъп до и завършването на качествено и приобщаващо образование и обучение, по-специално за групите в неравностойно положение, от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет]</p> <p>Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на приобщаващото, достъпно и качествено образование и грижи в ранна детска възраст, включително съответната инфраструктура и оборудване; - предотвратяване на преждевременното напускане на училище, посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс; - създаване на качествено приобщаващо училищно образование, включително инвестиции;

	<p><i>висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички;</i></p>	<p>- подпомагане на професионалното развитие на учителите и обучаващите и насърчаване на новаторските методи на преподаване и новаторското съдържание с цел оказване на най-добра подкрепа на учениците в неравностойно положение;</p> <p>С подкрепата по тази специфична цел ще се отговори на предизвикателствата, посочени в приетите от Съвета специфични за страната препоръки за 2019 г. и 2020 г. в областта на образованието:</p> <p>- повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение;</p> <p>- подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование.</p> <p>Според Доклада на ЕК за България 2020 приобщаващият характер на образователната система продължава да представлява предизвикателство, въпреки провежданите реформи. Това поставя предизвикателства пред групите в неравностойно положение като ромите и децата в селските райони или в уязвими положения. Трайно високите равнища на преждевременно напускане на училище подчертават необходимостта от по-целенасочени мерки.</p> <p>Ще продължи устойчивото прилагане на политики за обхващане и включване на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование и за намаляването на дела на преждевременно напусналите училище. В тази връзка, приоритет ще имат интегрираните и целенасочени политики за осигуряване правото на всяко дете на качествено образование и за превенция на отпадането от училище, с фокус върху децата и учениците от уязвимите групи. Те ще бъдат прилагани ведно с политики и мерки, насочени към нарастване на дела на завършилите средно образование и насърчаване на участието на младите хора във формално и неформално образование и обучение.</p>
--	---	---

		<p>Програмата ще адресира следните основни нужди и предизвикателства:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Намаляващ дял на записаните деца 3-6 г.; - Намаляващ групов нетен коефициент на записване на учениците от I до IV клас; - Нисък обхват в различните образователни етапи. - Висок относителен дял на населението с основно и по-ниско образование; - Значителен дял на преждевременно напусналите образование и обучение; - Над половината от хората с увреждания прекъсват преждевременно своето образование и само 34 % имат работа; - Почти половината от преподавателите са на възраст над 50 г. и съответно е вероятно да достигнат възрастта за пенсиониране в рамките на следващите 10 години; 10 % вече са над 60 г.; - Процентът на преподавателите, по отношение на които се отчита значителна нужда от обучение в областта на поведението на учениците и управлението на класната стая, както и в областта на преподаването в мултикултурна или многоезикова среда, също е по-висок от средните стойности за проучените 23 европейски държави (22 % в сравнение с ЕС-23: 12,5 % и 21 % в сравнение с ЕС-23: 13 %). <p>Програмата ще допринесе за постигане на индикаторите, включени в Стратегическата рамка за образование 2021-2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повишаване на дела на обхванатите деца на възраст 4 г. в предучилищно образование спрямо общия брой на децата на 4 годишна възраст от 76,6% през 2018 г. на 91% през 2030 г. - Увеличение на средния брой години, прекарани в образование от 11,8 през 2019 г. на 15 през 2030 г.
<p>ЦП 4 По-социална Европа — реализиране</p>	<p><i>ЕСФ+</i> <i>vi)</i> <i>насърчава не на ученето през целия</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет]</p> <p>Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в</p>

<p>на европейския стълб на социалните права</p>	<p><i>живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност;</i></p>	<p>Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - създаване на качествено приобщаващо училищно образование; - подобряване на качеството и приложимостта на висшето образование спрямо изискванията на пазара на труда, включително на съвместните научноизследователски дейности и стажовете в предприятия. <p>С подкрепата по тази специфична цел ще се отговори на предизвикателствата, посочени в приетите от Съвета специфични за страната препоръки за 2019 г. и 2020 г. в областта на образованието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на пригодността за заетост чрез засилване на уменията, включително на цифровите умения; - повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение; - подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование. - подобряване равнището на заетост на нискоквалифицираните лица (от начален до прогимназиален етап на основно образование – 46% съгласно Доклада за България на европейския семестър за 2020 г.) чрез подкрепа за втори шанс и проходимост между образователни етапи и степени. <p>Програмата ще допринесе за постигане на индикатора, включен в Стратегическата рамка за образование 2021-2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повишение на относителния дял на младежите (на 20-24 навършени години) със завършено най-малко средно образование от 84,4% през 2019 г. на 89% през 2030 г. <p>Програмата ще продължи да подкрепя провежданите политики за повишаването на грамотността на всички нива на образование и насърчаване ученето през целия живот. Ще се прилагат мерки, насочени към ограмотяване на</p>
--	--	---

		<p>възрастни и на курсове за усвояване на учебно съдържание за различните образователни етапи и степени и усвояването на професии. Ще се стимулира популяризирането на необходимостта от повишаване и насърчаване на грамотността и привличане на общественото внимание към ползите от повишаването на грамотността.</p> <p>Фокусът на мерките за насърчаване на ученето през целия живот е към повишаване пригодността за пазара на труда, особено за групите в неравностойно положение, чрез възможности за „втори шанс“ и валидиране на умения и компетентности от неформално обучение и информално учене за придобиване на етап/основна степен на образование.</p> <p>Интервенциите са насочени към преодоляване на следните предизвикателства:</p> <ul style="list-style-type: none"> - През 2018 г. участието в обучение за възрастни е на равнище от 2,5 %, което е значително под средното за ЕС равнище от 11,1 %; - Делът на участващите в обучение нискоквалифицирани възрастни възлиза на около една четвърт от дела на населението като цяло. - Напредъкът в качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението въпреки реформите все още е ограничен. <p>Качеството и приобщаващият характер на образователната система продължават да представляват предизвикателство, въпреки провежданите реформи и подчертават необходимостта от по-целенасочени мерки.</p> <p>Постигнатият напредък по приключилата през 2020 г. процедура „Ограмотяване на възрастни – фаза 1“ чрез включени 10 723 лица над 16 години в дейности за учене през целия живот и очакванията по обявената нова процедура „Ограмотяване на възрастни-2“ по ОПНОИР 2014-2020 г., която ще приключи през 2023 г., доказват необходимостта да продължат усилията за завършване на етап/степен на основно образование и насочване към по-висока степен на образование за по-добра реализация на пазара на труда. Предвид неблагоприятните демографски промени и променящите се потребности на пазара</p>
--	--	---

		<p>на труда повишаването на образованието като ключов фактор за квалификацията и преквалификацията на работната сила си остава приоритет. В тази връзка усилията ще са концентрирани към основното образование и мотивиране за по-горната степен на средно образование.</p> <p>В допълнение, програмата ще подкрепи политиките, свързани с продължаващото обучение на академичния състав във висшите училища. Ще се стимулира повишаването на цифровите умения, специализации в чужбина, квалификация на академичния състав и на служителите, в т.ч. чуждоезиково обучение, развиване на меките умения, усъвършенстване на уменията за преподаване, привличане на преподаватели от чужбина.</p>
<p>ЦП 4 По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права</p>	<p><i>ЕСФ+ viii) насърчава не на социално-икономическата интеграция на граждани на трети държави и на маргинализирани общности, като например ромите;</i></p>	<p>[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет]</p> <p>Подкрепата по тази специфична цел ще бъде насочена към преодоляване на следните нужди от инвестиции с висок приоритет, очертани в Приложение Г на Доклада за България на Европейския семестър за 2019 г.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подобряване на приобщаващото, достъпно и качествено образование и грижи в ранна детска възраст, включително съответната инфраструктура и оборудване; - предотвратяване на преждевременното напускане на училище, посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс; <p>С подкрепата по тази специфична цел ще се отговори на предизвикателствата, посочени в приетите от Съвета специфични за страната препоръки за 2019 г. и 2020 г. в областта на образованието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - повишаване качеството, приложимостта на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението, по-специално за ромите и другите групи в неравностойно положение;

		<p>- подобряване на достъпа до работа от разстояние и насърчаване на цифровите умения и равния достъп до образование.</p> <p>Ще бъдат адресирани и специфичните нужди, идентифицирани по отношение на маргинализирани групи, като например ромите:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Само 66% от ромските деца на 4-6 .г посещават детска градина през 2016 г.; - 7% от ромите не посещават нито едно образователно ниво, а около 45% от ромите не завършват средно образование; - Според проучването на FRA EU-MIDIS II 60% от ромските деца се обучават в класна стая само с ромски ученици или с преобладаващ брой ромски ученици. Това се случва не само в селските райони, но и в големите градове, в които функционират де факто сегрегирани училища; - Образователната структура на ромската и турската етнически общности, като по данни от последното национално преброяване съответно 93% и 70% от представителите на тези етнически групи не завършват средното си образование, спрямо около 30% за етническите българи; - Всяко четвърто ромско дете и всяко девето турско дете на възраст 7-15 г. никога не са посещавали училище, в сравнение с 5.6% от децата в българската етническа група. <p>Програмата ще допринесе за постигане на индикаторите, включени в Стратегическата рамка за образование 2021-2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повишаване на дела на обхванатите деца на възраст 7 г. в училищно образование спрямо общият брой на децата на 7 годишна възраст от 90,5% през 2018 г. на 98% през 2030 г. - Намаляване дела на преждевременно напусналите образование и обучение от 13,9% през 2019 г. на 9,5% през 2030 г.
--	--	--

* Специални приоритети според ЕСФ + регламент

За ЕФМДР:

2. ПРИОРИТЕТИ, РАЗЛИЧНИ ОТ ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

Позоваване: Член 17, параграф 2 и член 17, параграф 3, буква в)

Таблица 1 Т: Структура на програмата*

Идентификационен код	Наименование [300]	Техническа помощ	Основа за изчисление	Фонд	Категория на подпомагания регион	Избрана специфична цел
1	Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“	Не		ЕСФ+	Преход По-слабо развити региони	СЦ 1 <i>ЕСФ+(v)</i> СЦ 2 <i>ЕСФ+(vi)</i> СЦ 3 <i>ЕСФ+(viii)</i>
2	Приоритет 2 „Модернизация и качество на образованието“	Не		ЕСФ+	Преход По-слабо развити региони	СЦ 1 <i>ЕСФ+(iv)</i>
3	Приоритет 3 „Връзка на образованието с пазара на труда“	Не		ЕСФ+	Преход По-слабо развити региони	СЦ 1 <i>ЕСФ+(iv)</i> СЦ 2 <i>ЕСФ+(vi)</i>
4	Приоритет „Техническа помощ“	Да		ЕСФ+		Не е приложимо

* Информацията в тази таблица ще служи като техническа основа за предварително попълване на други полета и таблици в образца в електронен вид. Не е приложимо към ЕФМДР.

2.1. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 1 - ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ

☐ Това е приоритет, насочен към съответните специфични за всяка държава препоръки
☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към материални лишения**

* Таблица, приложима за приоритетите на ЕСФ +.

** Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.2

2.1.1. Специфична цел V⁸ („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ V - Насърчаване на равния достъп до и завършването на качествено и приобщаващо образование и обучение, по-специално за групите в неравностойно положение, от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички

2.1.1.1. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), и) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка и):

Текстово поле [8 000]

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, в т.ч.:

- Разширяване на териториалния и демографския обхват на механизма, чрез допълване на екипите за обхват на местно ниво, вкл. чрез разширяване участието на образователни медиатори;
- Обучение и повишаване на капацитета и уменията на екипите за обхват;
- Целенасочени информационни дейности и работа с родители за разясняване ползите от образование и задълженията за включване в предучилищно и задължително училищно образование вкл. чрез ангажиране на работещи в общността неправителствени организации;

⁸ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ +.

- Насърчаване изграждането на устойчиви партньорства между училища, детски градини и неправителствени организации за подsigуряване на пълен обхват и превенция на отпадането.

Групата дейности ще бъде насочена към разширяване на участието на деца и ученици от уязвими групи в предучилищно образование и начален етап на училищно образование, като ще се изпълняват с хоризонтален териториален обхват, покриващ цялата страна с оглед максимален обхват на децата и учениците от уязвими групи в предучилищно образование и начален етап на училищно образование. Ще бъде осигурена демаркация и допълняемост с Национална програма „Заедно за всяко дете“. В Националната програма ще се подкрепят дейности за организиране, координиране и контрол на изпълнение на работата на екипите с участието на представители на различните институции, разработване и прилагане на комплекс от мерки за всяко дете и ученик, които са идентифицирани като необхванати, отпаднали или застрашени от отпадане от образователната система, и взаимодействие с компетентните институции за прилагане на интегриран подход, подкрепа и популяризиране на работата на членовете на екипите за обхват и на постигнатите конкретни резултати от работата на тези екипи. В Програмата за образование ще бъдат подкрепени дейности за разширяване и обучение на екипите за обхват за работа с деца и ученици от уязвими групи, изграждането на партньорства между училища, детски градини и неправителствени организации във връзка с осигуряване на достъп и задържане в образование на деца и ученици от уязвими групи и усилена работа с родители и семейства на деца и ученици от уязвими групи.

2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното и училищното образование, в т. ч.:

- Повишаване на капацитета, квалификацията и уменията на педагогическите и непедагогически специалисти, за осъществяване на обща и допълнителна подкрепа.
- Повишаване на обхвата и участието в образование на деца и ученици от уязвими групи, чрез работа с целевите групи и родителите на ниво общност с участието на педагогическите и непедагогическите специалисти, в т. ч. образователните медиатори;
- Подкрепа за достъп и задържане на децата и учениците в предучилищно образование, начален (I-IV клас) и прогимназиален етап на образование (V-VII клас), чрез осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие, като:
 - Оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците.
 - Осигуряване на допълнителни педагогически и непедагогически специалисти на база оценката на индивидуалните потребности, като психолози, педагогически съветници, логопеди, ресурсни учители, треньори по вид спорт и други специалисти според потребностите на децата и учениците в детските градини и училищата;
 - Подкрепа за стимулиране овладяването на ключови компетентности и за формиране на личностни качества и социални компетентности чрез

прилагане на компетентностния подход с цел подготовка за самостоятелен и независим живот и за личностна реализация;

- Прилагане на модели/програми/гъвкави форми на обучение, в т.ч. за полесна проходимост между образователните етапи на подкрепените деца и ученици, чрез иновативни адаптивни подходи за включване в образователния процес и за осъществяване на приобщаващо образование;
 - Осигуряване на специализирано оборудване и обзавеждане на ресурсни кабинети за осигуряване на специализирана подкрепяща образователна среда за деца със СОП.
- Подкрепа за достъп и задържане на децата и учениците в предучилищното образование, начален (I-IV клас) и прогимназиален етап на образование (V-VII клас), чрез обща подкрепа за личностно развитие като:
 - Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения на децата в детските градини;
 - Прилагане на програми за психомоторно, познавателно и езиково развитие на деца в детските градини; индивидуална и групова работа при установени езикови и/или емоционално-поведенчески и/или сензорни затруднения.
 - Обучение чрез допълнителни модули за деца в детските градини, които не владеят български език, психологическа подкрепа и допълнително обучение по български език.
 - Допълнително обучение по отделни учебни предмети с фокус върху обучението по български език на ученици, за които българският език не е майчин, допълнително синхронно обучение за ученици с пропуски в усвояването на учебния материал (например поради отсъствие или несинхронно обучение в електронна среда), консултиране по учебни предмети и кариерно ориентиране на учениците.
 - Повишаване на езиковата култура и познания чрез изучаването на чужд език и преодоляване на пропуски в обучението, стимулиране на творческите изяви и повишаване на мотивацията за учене, чрез занимания по интереси приоритетно насочени в тематични направления: „Дигитална креативност“, „Природни науки“, „Математика“, „Технологии“, „Изкуства и култура“, „Гражданско образование“, „Екологично образование и здравословен начин на живот“;
 - Въвеждане на образователни програми и практически занимания за екологично образование, насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.

- Грижа за здравето, посредством прилагане на съвременни програми, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ, безопасно движение по пътищата.
- Развиване на физическите качества и умения на учениците, чрез осигуряване провеждането на тренировъчни занимания по видове спорт и на спортни дейности в детските градини и училищата.
- Насърчаване на високите постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и принос на учениците към развитието на институционалната общност, чрез поощряване с морални и материални награди.
- Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения на родители от уязвими групи относно техните права и задължения, свързани с образованието на децата им и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното образование.

Група дейности 2 ще се изпълнява чрез системен подход с хоризонтален териториален обхват, покриващ цялата територия на страната с приоритет върху селски, планински, гранични територии и територии с висока концентрация на уязвими групи. Дейностите ще бъдат насочени към децата в предучилищно образование и учениците до завършване на основно образование (VII клас).

Подготовката на педагогическите и непдагогическите специалисти ще бъде покрепяна хоризонтално, спрямо идентифицираните нужди от подобряване на капацитета за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, съобразно индивидуалните потребности на всяко едно дете и ученик;

Дейностите за допълнителна подкрепа за личностно развитие са с фокус работа с деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск и с хронични заболявания. Дейностите за обща подкрепа за личностно развитие са с фокус върху уязвими групи, деца и ученици с обучителни затруднения и ученици в риск от отпадане от образователната система. Дейностите за осъществяване на обща подкрепа чрез осигуряване на занимания по интереси за стимулиране на творческите изяви и за повишаване на мотивацията за учене ще обхванат освен уязвими групи, деца и ученици с обучителни затруднения и ученици в риск от отпадане от образователната система и по-широк кръг ученици с оглед осигуряване на холистичен подход и приобщаване на основните целеви групи.

Допълнителното обучение по учебни предмети ще бъде насочено към ученици, които имат системни пропуски по даден учебен предмет, които имат обучителни затруднения и които са отсъствали дълго от училище по уважителни причини, както и на ученици с пропуски в усвояването на учебното съдържание, възникнали вследствие на непредвидени обстоятелства като COVID-19, с фокус развитие на базови умения. Консултирането по учебни предмети ще бъде насочено към всички ученици с фокус задържане в образователната система на ученици от уязвими групи и разкриване на интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия, формиране на умения за планиране на учебното и личното време, формиране на умения за планиране на кариерното развитие, преодоляване на грешки, свързани с избора на образование и професия от учениците, решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с

възможностите за образователна, професионална и личностна реализация. Кариерното ориентиране в училищното образование ще бъде насочено към всички ученици с фокус ученици от уязвими групи, застрашени от отпадане от училище, талантиливи ученици, ученици със специални образователни потребности, ученици с проблемно поведение и ще включва дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

Дейностите в подкрепа на предучилищното образование ще надградят изпълнявания в периода 2019-2021 г. проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ по ОПНОИР, насочен към подкрепа на политиките на МОН за подобряване на достъпа до образование, осъществяване на ранна социализация с фокус върху децата от уязвими групи. Нарастващата необходимост от справяне с проблеми като социалното изключване, дискриминацията и ниското равнище на образователни постижения показва, че трябва да продължи работата по осигуряване на равен достъп до качествено обучение и грижи в ранна детска възраст, като най-важната основа за успешното учене през целия живот.

Дейности за обща и допълнителна подкрепа в училищното образование ще надградят изключително резултатните и обхватни проекти по ОПНОИР - „Твоят час“, който е насочен към индивидуалните потребности на учениците и развитието на заложбите и способностите им в избрани от тях области и за повишаване на успеваемостта им и задържането им в образователната система и „Подкрепа за успех“, който е насочен към намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система, както и към повторното им включване в образователния процес. Дейностите за допълнителна подкрепа за личностно развитие ще надградят изпълнявания в периода 2020-2023 г. проект „Приобщаващо образование“ по ОПНОИР, насочен към подкрепа на политиките на МОН за насърчаване и разгръщане на потенциала за личностно развитие на деца и ученици със СОП, в риск и с хронични заболявания, с оглед успешната им реализация и социализация. Ще бъдат използвани разработените в периода 2014-2020 инструментариуми и механизми, с оглед фокусиране върху пряката работа с учениците.

3. Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата, в т.ч.:

- Провеждането на кампании за толерантност и намаляване на агресията на учениците, както и за въздействие върху вътрешната мотивация, както и оказване на психологическа подкрепа, насочена към децата и учениците, педагогическите специалисти и родителите;
- Подкрепа за използването на посредници при решаване на конфликт в училище, консултиране на децата или учениците с психолог/педагогически съветник;
- Повишаване на компетентностите и уменията на учителите за използване и прилагане на форми и методи на противодействие на тормоза, насилието и др. за работа с деца и ученици със СОП, работа с родителите, противодействие на негативни прояви като агресията/гнева - разпознаване, причини и превенция;

- Включване на ученици с проблемно поведение в групи за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин, насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности; наставничество;
- Участие на учениците в училищното управление и подкрепа за доброволчески инициативи.

Ограничени съпътстващи инвестиции в подобряване на учебната среда ще бъдат допустими по SOV, при условие че закупуването на мебели и оборудване е необходимо за постигане на целта на операцията, или тези артикули са напълно амортизирани, или покупката на тези елементи е най-икономичният вариант .

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000]

Специфична цел V включва следните операции от стратегическо значение:

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;

Операцията е насочена към разширяване на териториалния и демографския обхват на механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, чрез допълване на екипите за обхват на местно ниво, разширяване участието на образователни медиатори, с оглед по-целенасочено адресиране на целевите групи, обучения за екипите за обхват, повишаване на осведомеността и мотивацията на родителите за включване на децата и учениците от уязвими групи в образование.

2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното и училищното образование Операцията предвижда целенасочен подход с национално покритие за осигуряване на допълнителна подкрепа за деца и ученици със СОП, в риск и с хронични заболявания и обща подкрепа за личностно развитие за уязвими групи и деца и ученици в риск от отпадане от образование.

Посочените операции от стратегическо значение са избрани поради значителният им системен принос за постигането на целите на приоритет 1, насочени към намаляване дела на преждевременно напусналите училище и нарастване на дела на лицата на възраст 20-24 г. със средно образование.

Предвижда се да се реализират като дългосрочни операции, с голям ефект и дългосрочно въздействие върху образователната система, поради, което се превижда по отношение на тях да се предвидят специални мерки за мониторинг и комуникация, както и оценка на въздействието. Тези операции ще имат голям ефект върху цялата образователна система в съответните образователни нива и ще се изпълняват на територията на цялата страна. В тази връзка за тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав

механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга. Системният ефект върху образователната система и за постигането на целите на програмата на операциите от стратегическо значение е заложен и в значително високите целеви стойности на индикаторите за резултат, посочени в Таблица 3: Показатели за резултатите.

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Деца, ученици, родители, учители, педагогически и непедагогически специалисти и друг персонал; образователни медиатори; деца и ученици със специални образователни потребности, в риск и с хронични заболявания; деца и ученици от маргинализирани групи, като ромите, както и такива търсеци или получили международна закрила и от други уязвими групи. Деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, вкл. роми, лица преждевременно напуснали училище и др.

Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, МК, ММС, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, общини, неправителствени организации.

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000] Планира се следните групи дейности:

Н/П

Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):

Текстово поле [2 000] Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000] Н/П

2.1.1.2. Показатели⁹

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), ii)

Таблица 2: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомаг	Фонд	Категория региони	ИД [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)

⁹ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

	ане (ЕФМДР)							
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой деца обхванати в предучилищно и училищно образование, чрез механизма за съвместна работа на институциите</i>	<i>брой</i>	6 004	30 018
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой деца обхванати в предучилищно и училищно образование, чрез механизма за съвместна работа на институциите</i>	<i>брой</i>	14 009	70 043
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой деца с обучителни затруднения получили допълнителна подкрепа за личностно развитие</i>	<i>брой</i>	2 317	18 532
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой деца с обучителни затруднения получили допълнителна подкрепа за личностно развитие</i>	<i>брой</i>	5 405	43 242
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой деца със специални</i>	<i>брой</i>	193	1 544

					<i>образователни потребности, включени в предучилищно образование</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой деца със специални образователни потребности, включени в предучилищно образование</i>	<i>брой</i>	450	3 604
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой обучени педагогически специалисти за работа с деца и ученици с обучителни затруднения</i>	<i>брой</i>	331	2 649
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой обучени педагогически специалисти за работа с деца и ученици с обучителни затруднения</i>	<i>брой</i>	773	6 180
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой ученици с обучителни затруднения получили допълнителна подкрепа за личностно развитие</i>	<i>брой</i>	6 397	51 179
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой ученици с обучителни затруднения получили допълнителна подкрепа за</i>	<i>брой</i>	14 927	119 419

					<i>лично развитие</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой ученици със специални образователни и потребности , включени в училищно образование</i>	<i>брой</i>	610	4 877
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>Брой ученици със специални образователни и потребности , включени в училищно образование</i>	<i>брой</i>	1 422	11 380
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой участници в кампании за толерантнос т и намаляване на агресията</i>	<i>брой</i>	3 662	29 298
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>Брой участници в кампании за толерантнос т и намаляване на агресията</i>	<i>брой</i>	8 545	68 362
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой училища с въведени училищни планове за толерантнос т и намаляване на агресията</i>	<i>брой</i>	54	89
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо</i>		<i>Брой училища с</i>	<i>брой</i>	125	209

			<i>развити</i>		<i>въведени училищни планове за толерантност и намаляване на агресията</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой обучени педагогически специалисти за прилагане на методи за противодействие на насилието</i>	<i>брой</i>	402	670
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой обучени педагогически специалисти за прилагане на методи за противодействие на насилието</i>	<i>брой</i>	938	1 564
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)</i>	<i>брой</i>	15 520	99 730
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)</i>	<i>брой</i>	36 214	232 704
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници от малцинства (включително маргинализирани)</i>	<i>брой</i>	7 146	40 959

					<i>общности като ромите)</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници от малцинства (включително маргинализи рани общности като ромите)</i>	<i>брой</i>	16 674	95 571
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници с увреждания</i>	<i>брой</i>	803	6 421
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници с увреждания</i>	<i>брой</i>	1 873	14 983
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>	733	3 319
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>	1 711	7 744
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници под 30 години</i>	<i>брой</i>	7 139	56 654
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници под 30 години</i>	<i>брой</i>	16 658	132 192

Таблица 3: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел (заемот и растеж) или област на подпомагане (ЕФМ ДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	База на сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕСФ +</i>	<i>Неприложимо</i>		<i>Дял на децата, обхванати в предучилищно и училищно образование, чрез механизма за съвместна работа на институциите, записани в погорна група или клас</i>	<i>%</i>		<i>2019</i>	<i>80%</i>	<i>МО Н, УО</i>	
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>ЕСФ +</i>			<i>Дял на децата и учениците с обучит</i>				<i>90%</i>	<i>УО</i>	

					<i>елни затруднения получили допълнителна подкрепа за лично тно развитие записани в погорна група/клас</i>					
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Непр ило жим о</i>		<i>Дял на обучените педагогически специалисти с придобит поне един квалификационен кредит</i>	<i>%</i>		<i>60%</i>	<i>УО</i>	
<i>П 1</i>	<i>СЦ V</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Преход</i>		<i>участници, които при напускане на операцията са ангажирани с образование или обучение</i>	<i>брой</i>	<i>2019</i>	<i>89 757</i>	<i>УО</i>	

П 1	СЦ V	Е С Ф +	По-слабо развити		участници, които при напускане на операцията са ангажирани с образование или обучение	брой		2019	209 433	УО	
------------	-------------	----------------------------	-------------------------	--	--	-------------	--	-------------	----------------	-----------	--

2.1.1.3. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията¹⁰ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	V	111	12 277 776
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	V	111	28 648 144
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	V	112	22 801 584
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	V	112	53 203 696
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	V	117	9 866 070
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	V	117	23 020 830

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	V	01	44 945 430
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	V	01	104 872 670

¹⁰ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	V	48	44 945 430
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	V	48	104 872 670

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.2 Специфична цел за преодоляване на материалните лишения

Позоваване: Член 17, параграф 3; POP

Вид помощ

Текстово поле [2 000 знака]

Основни целеви групи

Текстово поле [2 000 знака]

Декриптиране на национални или регионални схеми за подпомагане

Текстово поле [2 000 знака]

Критерии за подбор на операциите¹¹

Текстово поле [4 000 знака]

¹¹ Само за програми, ограничени до специфична цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

2.1.2. Специфична цел VI¹² („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ VI - насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

2.1.2.1. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква з), и) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква з), подточка и):

Текстово поле [8 000]

1. Ограмотяване на възрастни, в т.ч.:

- Реинтегриране в образователната система на лица, навършили 16 години, отпаднали от училище и/или без основно образование, чрез дейности за образователна медиация;
- Организиране и провеждане на курсове за ограмотяване на възрастни, и на курсове за усвояване на учебно съдържание за различните образователни етапи и степени за лица, с ниско образование или без образование в координация с Агенция по заетостта и МТСП, с цел последващо включване във възможности за придобиване на професионална квалификация;
- Популяризиране на необходимостта от повишаване и насърчаване на грамотността и привличане на общественото внимание към ползите от повишаването на грамотността;
- Включване в гъвкави форми за образование на тези, които не са завършили средно образование и осигуряване на условия за втори шанс чрез кариерно ориентирани и консултирани, доброволчество, менторство, др;
- Валидиране на резултати от неформалното обучение и информалното учене чрез оценяване и признаване на съответствието между компетентности, придобити чрез неформално обучение и информално учене, и изискванията за завършване на клас, етап или степен от основно образование.
- Подпомагане прехода от образование към реализация на пазара на труда.

Постигнатият положителен ефект от изпълнението на проект „Ограмотяване на възрастни – Фаза 1“ по ОПНОИР показва, че е необходимо да продължи работата с целевите групи за завършване на основна степен на образование и насочване към по-висока степен на образование. В тази връзка, дейностите ще бъдат насочени като се вземат предвид опитът от изпълнение на мерки за ограмотяване на възрастни и повишаване на образованието им чрез целенасочен подход, координиран от МОН и

¹² С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

при прилагане на процедура за конкурентен подбор – „Ограмотяване на възрастни – 2“, която се предвижда да приключи през 2023 г. С оглед установената необходимост от по-широко партньорство на регионално ниво при изпълнение на дейностите за участие на възрастни в учене през целия живот и улесняване на достъпа до пазара на труда се налага изводът, че най-подходящ инструмент за реализирането им е подходът за Интегрирани териториални инвестиции. Насърчаване участието в учене през целия живот, чрез подхода ИТИ осигурява допълняемост и демаркация между Програмата за образование и Програма „Развитие на човешките ресурси“ – по ПО фокусът е улесняване на достъпа до и повишаване на образованието като необходима предпоставка за реализация на пазара на труда в синхрон с регионалните потребности и образователната структура на местното население, докато ПРЧР се фокусира върху квалификация и преквалификация чрез обученията в Центровете за професионално обучение (ЦПО) на безработни и работещи лица за осигуряване на заетост. Концентрираните усилия за разширяване на обхвата на образователната система, особено в основната степен, чрез планираните дейности осигуряват условия за равен достъп до образователна услуга и по-гъвкава проходимост между образователните етапи на регионално ниво и насърчават учене през целия живот. Акцент на планираните дейности е и предотвратяване на преждевременното напускане на образование (18-24 г.) особено по отношение на уязвимите групи и регионите с намаляващи нива на записване в образователната система и висок дял на преждевременно напускащи училище, посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс.

Дейностите ще допринасят за повишаване на участието на населението на възраст 25-64 г. в образование и обучение; намаляване на преждевременно напусналите образование и обучение; намаляване дела на младежите на възраст 15-29 г., които не работят и не учат.

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000] Н/П

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти и друг персонал, лица със специални образователни потребности, младежи и възрастни от маргинализирани групи като ромите, както и такива търсещи или получили международна закрила и от други уязвими групи.

Участниците в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, АЗ, ДАБ, АСП, институциите в системата на училищното образование, общини, неправителствени организации.

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000] Дейностите по специфична цел vi на приоритет „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ ще бъдат реализирани на регионално ниво, чрез инструмента за Интегрирани териториални инвестиции.

Конкретните нужди и операции на местно и регионално ниво ще бъдат определени в Интегрираните териториални стратегии за развитие (ИТСР) на регионите за планиране от ниво 2, одобрени от регионалните съвети за развитие. Дейностите по програмата в рамките на подхода ИТИ ще се реализират въз основа на интегрирани концепции, за осъществяване на конкретна цел или приоритет от интегрираната териториална стратегия на района. Те ще бъдат изготвяни и изпълнявани в партньорство между различни местни заинтересовани страни (общини, НПО, образователни институции и т.н.) и в които съобразно идентифицираните нужди на съответния район ще бъдат включени и дейности, заложи в общинските планове за действие за интеграция на участници от уязвими групи. Идентифицираните проекти по ПО в рамките на концепцията за ИТИ ще се осъществяват координирано с проектите по другите програми, предоставящи финансиране по концепцията. Така ще бъдат отчетени специфичните териториални нужди и ще се приложи принципът на партньорство-сътрудничество между различните заинтересовани страни и участници в социално-икономическия живот на конкретната територия/район и ще се постигне по-добър фокус на инвестициите.

Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):

Текстово поле [2 000] Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000] Н/П

2.1.2.2. Показатели¹³

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), ii)

Таблица 2: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
<i>П 1</i>	<i>СЦ VI</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Лица над 16 години, включени в курсове по</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>5 253</i>

¹³ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

					<i>ограмотяван е или в курсове за усвояване на учебно съдържание, предвидено за изучаване в класове от прогимназия лния етап на основното образование</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ VI</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>Лица над 16 години, включени в курсове по ограмотяван е или в курсове за усвояване на учебно съдържание, предвидено за изучаване в класове от прогимназия лния етап на основното образование</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>12 257</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ VI</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници които са безработни, включителн о трайно безработни, неактивни</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>2 626</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ VI</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>Участници които са безработни, включителн о трайно безработни, неактивни</i>	<i>брой</i>	<i>0</i>	<i>6 128</i>

Таблица 3: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	База за сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментар [200]
<i>П 1</i>	<i>СЦ VI</i>	<i>ЕСФ +</i>	<i>НП</i>		<i>Дял на участниците на възраст 25-64 години участващи във формално образование или неформално обучение</i>	<i>%</i>	<i>17,0 %</i>	<i>2019</i>	<i>19,32 %</i>	<i>УО</i>	
<i>П 1</i>	<i>СЦ VI</i>	<i>ЕСФ +</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията са започнали да</i>	<i>брой</i>		<i>2019</i>	<i>2 364</i>	<i>УО</i>	

					<i>търсят работа</i>						
<i>П 1</i>	<i>СЦ VI</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>По- слабо разви ти</i>		<i>Участн ици, които при напуска не на операц ията са започна ли да търсят работа</i>	<i>бр ой</i>		<i>2019</i>	<i>5 51 6</i>	<i>УО</i>	

2.1.2.3. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията¹⁴ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	VI	116	7 673 610
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	VI	116	17 905 090

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	VI	01	7 673 610
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	VI	01	17 905 090

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост					
--	--	--	--	--	--

¹⁴ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	VI	17	7 673 610
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	VI	17	17 905 090

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.3. Специфична цел VIII¹⁵ („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ VIII - насърчаване на социално-икономическата интеграция на граждани на трети държави и на маргинализирани общности, като например ромите;

2.1.3.1. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), i) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [8 000]

1. Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери, в т.ч.:

- Преодоляване на нефинансови бариери пред достъпа до образование чрез осигуряване на транспорт, хранене, и ученическо общежитие;
- Повишаване на уменията на децата и учениците за обучение и общуване в мултикултурна среда, включително психологическа подкрепа и допълнителни обучения за деца/ученици с образователни затруднения, в т.ч. допълнителни обучения по български език, споделяне на културна идентичност и ценности;
- Повишаване на капацитета и квалификацията на педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, вкл. образователните медиатори за работа в мултикултурна образователна среда;
- Насърчаване участието на родителите в образователния процес в мултикултурна образователна среда; Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения на родители относно техните права и задължения, свързани с образованието на децата им и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното и училищното образование, в т.ч. чрез участие на образователни медиатори.
- Насърчаване на междуучилищния обмен и споделяне на образователни ресурси, включително съвместни дейности между училища и детски градини с концентрация на уязвими групи и такива без концентрация на уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.;
- Подкрепа за осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в труднодостъпните райони, чрез мобилност на преподаватели и адаптиране към работна среда в различни райони и с различни групи ученици, чрез адаптационни програми и социални пакети за млади учители.
- Подкрепа за приобщаваща образователна среда чрез осигуряване на учебници, учебни пособия и материали; допълнителна работа на педагогическите специалисти с ученици от маргинализирани групи (включително през лятото);

¹⁵ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

- Подкрепа за ангажиране на местните общности с образователната институция, чрез инициативи като например доброволчески кампании в подкрепа на съответното училище;

2. Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията, в т.ч.

- Превенция и недопускане на дискриминация в образователните институции в посока обучители и обучаеми, чрез подготовка на практически ръководства, информационни кампании, обучителни семинари;
- Насърчаване на десегрегацията на училищата и класните стаи, формиране на подкрепяща обществена среда чрез междуучилищни дейности, подсигуриране на партньорство с местните общности и гражданския сектор, допълнителна работа с учениците в приемните училища, допълнителна работа с родителите и други;
- Преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход и културна идентичност (включително чрез провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност;
- Мерки за валидиране на знания и умения и включване в образователната система на ученици, вкл. и за учащи и/или получили етап/степен на образование в чужбина;
- Синергия с Еразъм+ - мобилност на учители, мобилност на ученици, с фокус върху социално слаби и уязвими групи;
- Подготовка и въвеждане на адаптирани учебни материали и помагала за ученици, чийто майчин език е различен от българския.
- Насърчаване на междуучилищния обмен и споделяне на образователни ресурси, включително съвместни дейности между училища и детски градини с концентрация на уязвими групи и такива без концентрация на уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.;
- Организиране на доброволчески кампании в подкрепа на съответното училище;

Десеграционният подход в образованието е залегнал като ангажимент на национално ниво. МОН провежда системни политики, с обезпечителни способности за гарантиране на правото на образование в съответствие с фундаменталните принципи в Закона за предучилищното и училищното образование. Групата дейности по Програмата за образование ще бъдат реализирани с оглед на ангажиране с процеса на децентрализация за изграждане на капацитета на местната власт и обвързването им с образованието на маргинализираните групи и ще се изпълняват на база доказаните териториални нужди на местно/регионално ниво. Дейностите ще бъдат насочени не само към подкрепа за деца и ученици от маргинализирани групи, но и към увеличаване на социалните им перспективи чрез съвместното им обучение с деца и ученици от немаргинализирани групи в условията на извънкласни и извънучилищни дейности, както и към насърчаване на местните общности в политиките за десегрегация. В тази

връзка подкрепата на програмата ще бъде насочена към общини с изработен общински план/стратегия за интеграция на ромите.

3. Утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт, в т.ч.

- Въвеждане на интеркултурно образование, чрез извънкласни дейности и образование за толерантност, чрез съвместни дейности между детски градини и училища с концентрация на деца от уязвими групи, и такива в които няма концентрация на деца от уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.
- Организиране и провеждане на учебния процес в реална среда, посредством изнесени занимания в музеи, художествени галерии, културни институции, такива свързани с културното и природното наследство, визуалните изкуства, спортни и музикални мероприятия.
- Популяризиране на възможностите за професионално развитие и личностно развитие на учениците посредством образование, чрез организиране на тематични срещи и беседи на ученици с представители от различни професионални съсловия, учени, хора на изкуството, културни дейци, спортисти.
- Провеждане на културно-образователни инициативи, популяризиращи четенето и грамотността в библиотеки, като част от обучението по образователни направления.
- Развиване на отношение към културата и придобиване на знания относно културното и литературното наследство, четенето, творческото мислене, природните, естествените и точните науки, чрез провеждане на занимания по интереси в извън класна форма и изнесени занимания.
- Организиране на посещения за придобиване на знания и интереси в областта на театралното, музикалното и танцово изкуство и посещение на значими исторически и културни обекти с представяне на учебното съдържание по конкретна тема.
- Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения тренинги на родители, свързани с образованието на децата им, включително чрез участие на образователни медиатори.
- Провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност
- Подкрепа за междуучилищни инициативи;

Съгласно нормативната уредба приобщаващото образование се реализира посредством обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на всяко едно дете или ученик съобразно индивидуалните му потребности. За тази цел в дейностите по Специфична цел v е предвиден холистичен подход по отношение на приобщаващото образование, имащ за цел да подпомогне децата и учениците да развият всички техни

интелектуални, социални, физически, творчески и духовни умения и който поставя акцент върху разнообразието от потребности на всички деца с фокус на тези от уязвими групи, чрез повишаване на участието на децата и учениците с различни потребности и намаляване на изолацията им чрез осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие. Дейностите по Специфична цел v са предвидени за реализация като дългосрочни операции със системен ефект, за да се гарантира, че всяко едно дете и ученик няма да бъде затруднено и няма да бъде невъзможно неговото участие в образователния процес, както и за намаляване на пречките пред ученето и участието на всяко едно дете и ученик и гарантиране участието на децата и учениците от уязвими групи във всички предвидени дейности. Дейностите по Специфична цел viii са насочени към включването на деца и ученици от маргинализирани групи в образование, чрез подход-отдолу нагоре, който цели премахването на бариерите, които могат да възпрепятстват ученето и участието на всяко едно дете, като активизира участието на целевите групи в единен образователен процес и взаимодействието им с други целеви групи и предвижда комбинирани дейности, които не са насочени единствено към уязвими групи, в който основен акцент е интеркултурното образование, чрез межкултурно взаимодействие в образователна среда, между образователни институции с концентрация на деца и ученици от уязвими групи с такива без концентрация на деца и ученици от уязвими групи. Дейностите по специфична цел viii имат за цел и усвояването на знания за различните измерения на културните идентичности и позитивното възприемане на различията и интеркултурните отношения, създаващи умения за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000] Н/П

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Деца, ученици, родители, учители, педагогически и непедагогически специалисти и друг персонал; деца и ученици със специални образователни потребности; деца и ученици от маргинализирани групи, като ромите, търсещи или получили международна закрила и от други уязвими групи. Деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, вкл. ромите, лица преждевременно напуснали училище, студенти от уязвими групи и др.

Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, МК, ММС, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, в т. ч. частни училища по отношение на дейностите за утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт, общини, неправителствени организации.

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000] Планира се следните групи дейности:

- **Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез използване на подхода на Водено от общностите местно развитие (ВОМР).**

- **Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията да бъдат реализирани, чрез ИТИ**

Операциите на Програмата за образование по подхода ВОМР ще се изпълняват на база доказаните териториални нужди на местно общинско ниво, залегнали в разработените след обстоен анализ стратегии на Местните инициативни групи. ПО ще финансира операции по подхода ВОМР на многофондови стратегии на МИГ като така се осигурява синергия и допълващ ефект между отделните програми, което е изключително приложимо за ПО предвид ролята на всички заинтересовани страни в процеса на образованието – учители, родители, деца и ученици, образователни институции, гражданско общество, други институции и заинтересовани страни. Координацията между програмите и фондовете ще гарантира интегриращия елемент на подхода ВОМР в многофондовите стратегии, докато създаването и функционирането на МИГ от общини и местни общности на принципа „отдолу-нагоре“ ще допълва националната политика в осигуряване достъп до образование и преодоляване на сегрегацията по места по инициатива и с участието на местните общности.

Подходът ВОМР ще се прилага на териториален принцип на подрегионално ниво – ниво община, част от община или група от съседни общини, с обхват на населението между 10 000 и 150 000 жители. Подходът ще се прилага на територията на цялата страна (включително селските райони и териториите със специфични характеристики, определени в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 – 2025 г.) с изключение на градовете с население над 30 000 жители, в техните строителни граници.

Успехът на подхода ВОМР е свързан с осигуряването на добра координация с прилагането на подхода за ИТИ, който ще се изпълнява в районите от ниво 2. Реализацията на двата териториални подхода ще се извършва при осигурена допълняемост, допринасяйки за комплексното развитие на териториите, на които те се прилагат.

Водещ фонд при прилагането на подхода ВОМР е Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони. Отношенията между Управляващия орган на Стратегическия план за развитие на селските райони и УО на останалите програми по многофондовото прилагане на подхода се определят в нормативен акт на Министерски съвет.

- **Утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт да бъдат реализирани на национално ниво, чрез процедура за конкурентен подбор.**

Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):

Текстово поле [2 000] Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000] Н/П

2.1.3.2. Показатели¹⁶

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква з), ii)

Таблица 2: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой участници от уязвими групи включени в образование</i>	<i>брой</i>	<i>12 158</i>	<i>20 263</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой участници от уязвими групи включени в образование</i>	<i>брой</i>	<i>28 369</i>	<i>47 281</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой обучени педагогически специалисти за работа в мултикултурна образователна среда</i>	<i>брой</i>	<i>482</i>	<i>804</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой обучени педагогически специалисти за работа в мултикултурна</i>	<i>брой</i>	<i>1 126</i>	<i>1 876</i>

¹⁶ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

					<i>образовател на среда</i>			
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой участници от уязвими групи, включени в курсове и обучение за кандидатст ване във висше училище</i>	<i>брой</i>	<i>4 896</i>	<i>8 159</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>Брой участници от уязвими групи, включени в курсове и обучение за кандидатст ване във висше училище</i>	<i>брой</i>	<i>11 42 3</i>	<i>19 038</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>участници от малцинства (включителн о маргинализи рани общности като ромите)</i>	<i>брой</i>	<i>17 05 4</i>	<i>28 423</i>
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>участници от малцинства (включителн о маргинализи рани общности общности</i>	<i>брой</i>	<i>39 79 2</i>	<i>66 320</i>

					като ромите)			
П 1	СЦ VIII	ЕС Ф+	Преход		участници с висше образование (ISCED 5 до 8)	брой	482	804
П 1	СЦ VIII	ЕС Ф+	По-слабо развити		участници с висше образование (ISCED 5 до 8)	брой	1 126	1 876
П 1	СЦ VIII	ЕС Ф+	По-слабо развити		Участници със средно образование (ISCED 3) или образование след средното образование (ISCED 4)	брой	5 378	8 963
П 1	СЦ VIII	ЕС Ф+	По-слабо развити		Участници със средно образование (ISCED 3) или образование след средното образование (ISCED 4)	брой	12 549	20 915

Таблица 3: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел (заемот и растеж) или областна подпо	Фонд	Категория региони	И D [5]	Показател [255]	Мерна единица	База сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментар и [200]
-----------	---	------	-------------------	-----------	-----------------	---------------	---------------------------------------	-------------------	---------------------------	---------------------------	------------------

	маган е (ЕФМ ДР)									
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>Е С Ф +</i>			<i>Дял на участн иците от уязвим и групи записан и в по- горен клас</i>			<i>80%</i>	<i>УО</i>	
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Непр ило жим о</i>		<i>Дял на участн иците от уязвим и групи, записан и във висше образов ание</i>	<i>%</i>		<i>50%</i>	<i>УО</i>	
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>Е С Ф +</i>	<i>Прех од</i>		<i>Участн ици, които при напуска не на операц ията са ангажи рани с образов ание или обучени е</i>	<i>бр ой</i>	<i>2019</i>	<i>25 5 80</i>	<i>УО</i>	
<i>П 1</i>	<i>СЦ VIII</i>	<i>Е С</i>	<i>По- слабо</i>		<i>Участн ици, които</i>	<i>бр ой</i>	<i>2019</i>	<i>59 688</i>	<i>УО</i>	

		Ф +	разви ти	при напуска не на операц ията са ангажи рани с образов ание или обучени е						
--	--	----------------------	---------------------------	--	--	--	--	--	--	--

2.1.3.3. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията¹⁷ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	VIII	117	8 039 020
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	VIII	117	28 501 980

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	VIII	01	8 039 020
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	VIII	01	28 501 980

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

¹⁷ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	VIII	17	3 288 690
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	VIII	17	7 673 610
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	VIII	27	1 461 640
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	VIII	27	13 154 760
Приоритет 1	ЕСФ+	Преход	VIII	48	3 288 690
Приоритет 1	ЕСФ+	По-слабо развити	VIII	48	7 673 610

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.2 Специфична цел за преодоляване на материалните лишения

Позоваване: Член 17, параграф 3; POP

Вид помощ

Текстово поле [2 000 знака]

Основни целеви групи

Текстово поле [2 000 знака]

Декриптиране на национални или регионални схеми за подпомагане

Текстово поле [2 000 знака]

Критерии за подбор на операциите¹⁸

¹⁸ Само за програми, ограничени до специфична цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

2.2. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 2 – МОДЕРНИЗАЦИЯ И КАЧЕСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО

☐ Това е приоритет, насочен към съответните специфични за всяка държава препоръки
☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към материални лишения**

* Таблица, приложима за приоритетите на ЕСФ +.

** Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.2

2.2.1. Специфична цел IV¹⁹ („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ IV - Подобряване на качеството, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда в подкрепа на придобиването на ключови умения, включително цифрови умения

2.2.1.1. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), i) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [8 000]

1. Въвеждане на компетентностния модел, чрез модернизиране на учебните програми и съдържание, подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуални учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби и повишаване на капацитета на педагогическите специалисти, в т.ч.:

- Развитието на ключови компетентности на всички образователни равнища, включително чрез насърчаване на различни подходи и среди за учене в областта на образованието, в т.ч. четивна, математическа, цифрова грамотност, ключови компетентности в сферата на природните науки, гражданска активност, умения за работа в екип, кариерно ориентиране, социално-емоционални умения; Актуализиране на учебните планове с цел балансиране на учебното време за придобиването на ключовите компетентности и уменията за живот и работа в 21-ви век и за развитие на таланта и интересите на отделния индивид; Актуализиране на учебните програми с извеждане на компетентностно ориентирани, реалистични, ясни и разбираеми резултати от обучението на учениците въз основа на данни, измерване и анализи;

¹⁹ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ +.

- Актуализиране на практиките за оценяване чрез развитие на система от инструменти за измерване на постигането на основни резултати от обучението в хода на вътрешно оценяване, опиращи се на дескриптори (ключови думи); ориентиране на изпитите в края на отделните етапи и степени към оценка на функционалната грамотност в областта на четенето, математиката, природните науки;
- Обучение и повишаване на капацитета и уменията на педагогическите и непдагогическите специалисти за работа с модернизирано учебно съдържание чрез насоченост при подготовката на учителите към прилагане на компетентностния подход и на ценностно-ориентиран подход в образователния процес; осъществяване на специализирани обучения на учители за ефективно педагогическо взаимодействие в съответствие с принципите за устойчиво развитие, насочени към повишаване на квалификацията и актуализирани знания за прехода към зелена икономика;
- Създаване на условия и подкрепа на екипната работа на учителите за интегриране на модернизираното учебно съдържание, за ефективно осъществяване на междупредметни връзки и за работа върху усвояване на свързващите (трансверсални) компетентности у учениците.

Съгласно препоръка на Съвета на ЕС от 22 май 2018 г. ключовите компетентности са съчетание от знания, умения и нагласи, с акцент върху базовите умения (грамотност в областта на четенето, на чуждите езици и на основните дигитални умения), преносимите умения, за предприемачество, усъвършенстване на уменията в областта на математиката, природните науки, технологиите и инженерството (STEM), демократично гражданство, устойчиво развитие и др. Следва да се отбележи, че всички ключови компетентности се считат еднакво важни, те се припокриват и са взаимосвързани. И което е по-съществено те се придобиват интегрирано чрез обучението по всички учебни предмети. Всичко това извежда необходимостта от модернизиране на учебните програми и повишаване на капацитета на педагогическите специалисти за подобряване на качеството на образованието, чрез въвеждане на компетентностния модел. В тази връзка системният подход ще има пълен и целенасочен обхват на целевите групи и ще окаже съществено значение в подобряване на качеството на образованието и подобряване на образователните резултати на учениците.

След влизане в сила на ЗПУО са утвърдени държавните образователни стандарти, учебни планове и програми, с прилагането на които се цели въвеждането на компетентностния подход в училище. Ориентирането на обучението към придобиване на комплекс от ключови компетентности е свързано със смяна на фокуса към овладяването на знания и умения и прилагането им в живота. Това променя и ролята на учителя от източник на информация в партньор и ментор. Основна цел на преподаването е чрез прилагане на нови методи и подходи да се направи обучението по-привлекателно и практически ориентирано и да се изградят нагласи за учене през целия живот. Извършва се оптимизиране на стандартите, учебните планове и програми с цел по-тясно обвързване на придобитите в училище знания и умения с практическото им прилагане.

Образователната система търси устойчиви и ефективни решения за успешно включване и трайно приобщаване на всяко дете/ученик, независимо от регионалните особености, социално-икономическия статус на семейството и майчиния език.

Предвидените дейности са в подкрепа на постигането на цел 1.1. „Обучение, ориентирано към формиране и развитие на ключовите компетентности и на умения за живот и работа през 21 век“ от Приоритетна област 1 „Компетентности и таланти“, цел 2.2. „Развитие на компетентностите в съответствие с променящата се роля на учителя“ от Приоритетна област 2 „Мотивирани и креативни учители“ и цел 3.5. „Подкрепа за пълноценно участие в образователния процес на деца и ученици със специални образователни потребности“ от Приоритетна област 3 „Ефективно включване и трайно приобщаване“ на Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030 г.).

2. Дигитална трансформация на училищното образование в т.ч. професионалното образование и обучение, чрез:

- Надграждане и развитие на облачната среда в образователната система чрез използването на по-сложни и иновативни решения, включително въвеждане на специализирани софтуерни решения за анализ и оценяване на образователните резултати, основани на използване на компютърно моделиране, алгоритми и изкуствен интелект и интегриране на платформи за обучение от разстояние в електронна среда;
- Подобряване на условия за преподаване и учене във виртуални класни стаи чрез разширяване на обхвата на дигиталното учебно съдържание с отворен достъп, провеждане на обучение от разстояние в електронна среда и прилагане на хибридна форма на обучение;
- Подкрепа на образователните институции и участниците в образователния процес (педагогически специалисти, непедagogически персонал, ученици и родители) за дигитална трансформация на училищното образование чрез: формиране на умения за безопасно използване на интернет, за разпознаване на рискове, заплахи, фалшивите новини и др.; повишаване на дигиталната компетентност и умения на педагогическите специалисти и учениците, вкл. на уменията за компютърно моделиране и за създаване и използване на изкуствен интелект; повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти за работа с цифрови технологии за въвеждане на дигитални форми на преподаване по учебни предмети; провеждане на информационни кампании относно опасностите в интернет, отрицателния ефект на фалшивите новини и развиване на умения за ползване на социалните мрежи като платформа за себеизразяване и участие в процесите на взимане на решения;
- Подобряване на партньорството между родителите и училищата в условията на дигитална трансформация на училищното образование чрез разработване на електронни ресурси с отворен достъп и уеббазирани приложения, насочени към повишаване на ангажираността на родителите в обучението на децата им.

Осигуряването на съвременно качествено образование неминуемо изисква разработване, адаптиране, внедряване на цифрово образователно съдържание, както и

въвеждане на иновативни подходи чрез актуализиране на учебните програми за образование и обучение, използване на подходи и методики, основани на ИКТ, които насърчават модернизацията на учебния процес, идентифициране и утвърждаване на стойностни цифрови образователни ресурси, осигуряване на възможност за смесено (Blended learning), обучение от разстояние в електронна среда (както синхронно, така и асинхронно), използване на добавена и виртуална реалност, както и изкуствен интелект за целите на обучението. Това е свързано и с нуждата от осигуряване на софтуер или ИКТ оборудване, необходими за разработване и въвеждане на цифрово образователно съдържание и програми.

Успехът на цифровизацията на образованието и обучението е немислим без развитието на „човешкия фактор“ – участниците в образователния процес ще се насърчават да придобиват и усъвършенстват и надграждат цифрови умения и използване на иновативни методи на преподаване и учене като комбинират едновременно разнообразен набор от технологии, включително като се подкрепя и насърчава процесът на учене през целия живот.

Предприетите до момента мерки за дигитализация осигуриха възможност да не се прекъсне учебният процес след началото на пандемията от COVID-19 и обявеното извънредно положение през 2020 г., което позволи образователната система да премине успешно в дистанционен режим на работа. Това осигури основа за преминаване към следващ етап на развитие на цялата система, в който съвременните методи и технологии за обучение да бъдат достъпни за учениците и учителите във всяко едно училище в страната.

Дейностите по Програмата за образование ще надградят подкрепата по проект „Образование за утрешния ден“ и процедура „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ на ОПНОИР 2014 – 2020 г. като поставят фокус върху осигуряването на съвременно качествено образование, което осигурява преход от преподаване, запаметяване и възпроизвеждане на информация към използване на интерактивни методи, активно взаимодействие между участниците в образователния процес, персонализация на учебното съдържание и ориентация към резултати, чрез подобряване на цифровите компетентности на участниците в образователния процес, използване на добавена и виртуална реалност, и на изкуствен интелект за целите на обучението от разстояние в електронна среда и хибридните форми на обучение като част от дигиталната трансформация на училищата, породена от динамиката на променящия се свят, която да позволява провеждане на непрекъснат образователен процес на учениците в случаите на различни епидемии, природни бедствия и кризи, и преминаване към хибридно присъствено обучение в електронна среда и обучение от разстояние в електронна среда.

С оглед на очакваното въздействие и предвид кризата с COVID-19 е необходимо прилагането на системен подход в изпълнението на предвидените дейности, с оглед осигуряване на равен достъп до обучение от разстояние в електронна среда и национално покритие на интервенциите.

3. Дейности за повишаване на мотивацията за учене и стремежът към високи постижения, чрез подкрепа за талантиливи деца и ученици с изявени дарби, като

- Обучение в курсове, летни академии и др. по изкуства и наука и тренировъчни спортни лагери за участие в държавни и международни първенства организирани от училища, центрове за подкрепа на личностно развитие, научни и творчески съюзи, фондации, сдружения и фирми, спортни клубове.
- Подпомагане за участие в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания в науката, културата и спорта.
- Награди за високи постижения;

4. Подкрепа за иновативни учебни програми и съдържание, детски градини и училища, в т.ч.:

- Подкрепа за иновативно учебно съдържание, иновативни класни стаи и иновативни детски градини и училища, в т.ч.:
- Насърчаване на образователните иновации в предучилищното и училищното образование чрез разработване на иновативни инструменти и модели в организацията и съдържанието на обучението в детските градини и училищата, вкл. иновативни методики за оценяване на образователните резултати на децата и учениците; Развиване на взаимното учене и провокиране за иновативни решения чрез квалификация на педагогическите специалисти за прилагане на образователни иновации в предучилищното и училищното образование;
- Подобряване на образователните резултати на децата и учениците, мотивацията за учене, развитието на различни компетентности, креативно мислене и емоционална интелигентност чрез прилагане на иновативно учебно съдържание, иновативни методи на преподаване и учене, иновативни модели за оценка на образователните резултати и въвличане на иновативна учебна среда в учебния процес, вкл. чрез прилагане на иновации в извънучилищни пространства като например „зелени класни стаи“; чрез въвеждане на проектно-базирано обучение на ученици; чрез създаване на ученически научно-изследователски общности съвместно с представители на бизнеса, науката и технологиите;
- Насърчаване споделянето на ресурси между детските градини и между училищата чрез създаване и прилагане на пакет от методи и инструменти за проследяване и мултиплициране на добрите иновационни практики;

Предвижда се дейностите да надградят национална програма „Иновации в действие“, която подкрепя политиката за изграждане на иновативна образователна среда, която е свързана със създаване на условия и подкрепа за развиване култура за създаване и прилагане на иновации във всички сфери на училищния живот във всички детски градини и училища, вкл. и създаването на професионални общности в училищата и между училищата, в които учители от различни области на знанието обединяват усилия и време за постигане на общи цели и мултиплициране на добрите иновационни практики. Дейностите по Програмата за образование се фокусират върху прилагането на иновативни методи на учене, преподаване и оценяване в детските градини и училищата с оглед постигане на по-добри образователни резултати на децата и учениците, подобряване на мотивацията им за учене, развитие на креативно мислене, емоционална интелигентност и различни компетентности, като насърчават

споделянето на ресурси между детските градини и между училищата за постигане на системен ефект от предоставеното по програмата финансиране.

5. Дейности в подкрепа утвърждаването на алтернативен достъп към учителската професия, чрез привличане и осигуряване на достъпа на високо квалифициран човешки ресурс към преподавателската професия – приложими за всяка група дейности по-горе в рамките на Приоритет 2.

Дейностите ще надградят резултатите от Национална програма „Мотивирани учители“, която функционира от 2019 г. насам и благодарение на която около 150 души вече са поели своя път към класните стаи, както и проект „Нов път за нови таланти в преподаването“ (NEWTT), финансиран по Ключова цел 3 (Подкрепа за иновативни политики в сферата на образованието) на Еразъм+. Между 2016 и 2019 г. проектът е привлякъл успешни висшисти, завършващи студенти и професионалисти от различни сфери, с разнообразен академичен и професионален опит, които не биха постъпили в учителската професия чрез традиционни начини за обучение на учители. Основните мотиви за влизане в професията на участниците в иновативната обучителна програма са желанието за работа с деца и младежи и чувството за социална отговорност. След края на двугодишната програма, която включва теоретична подготовка и преподаване в училище, участниците в иновативната пътека за достъп до училище в България притежават повече педагогически знания отколкото традиционно обучените учители от контролната група. Училищата са посрещнали добре новите учители. В тяхно лице са разпознали ценна подкрепа в справянето с нарастващите предизвикателства в класните стаи и в общностите, в които работят. Иновативна пътека за достъп до професията успешно е помогнала на училищата да посрещнат нуждите си в непривилегированите общности, в които работят, като им е дал достъп до компетентни и ангажирани учители с набор от познания.

Ограничени съпътстващи инвестиции в подобряване на учебната среда ще бъдат допустими по SOiv, при условие че закупуването на мебели и оборудване е необходимо за постигане на целта на операцията, или тези артикули са напълно амортизирани, или покупката на тези елементи е най-икономичният вариант .

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000]

Следните операции ще се изпълняват като такива от стратегическо значение:

1. Въвеждане на компетентностния модел, чрез модернизирани учебните програми и съдържание, подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изявени дарби и повишаване на капацитета на педагогическите специалисти;

Операцията е насочена към развитието на ключови компетентности на всички образователни равнища, актуализиране на практиките за оценяване чрез развитие на

система от инструменти за измерване на постигането на основни резултати от обучението и обучение и повишаване на капацитета и уменията на педагогическите и непдагогическите специалисти за работа с модернизирани учебно съдържание чрез насоченост при подготовката на учителите към прилагане на компетентностния подход.

2. Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение;

Операцията е насочена към надграждане и развитие на облачната среда в образователната система, подобряване на условия за преподаване и учене във виртуални класни стаи, хибридно присъствено обучение в електронна среда и обучение от разстояние в електронна среда и повишаване на дигиталните компетенции на педагогическите специалисти и учениците.

Посочените операции от стратегическо значение са избрани поради очаквания значителен принос за постигането на целите на програмата, поради което те ще бъдат обект на специални мерки за мониторинг и комуникация. Тези операции ще имат значим ефект върху цялата образователна система в съответните образователни нива и ще се изпълняват на територията на цялата страна. Предвижда се посочените операции от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект, осигуряващ равен достъп до образование на територията на цялата страна. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга.

Двете операции от стратегическо значение в приоритет 2 ще имат основен принос за постигане на целите на приоритета, насочени към повишаване нивото на цифрови умения и повишаване на образователните резултати на учениците.

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Деца, ученици, родители, педагогически и непдагогически специалисти и друг персонал.

Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, МК, ММС, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, в т.ч. частни детски градини и училища за дейностите за подкрепа за иновативни учебни програми и съдържание, детски градини и училища, общини, неправителствени организации.

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000] Планира се следните групи дейности:

Н/П

Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):

Текстово поле [2 000] Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000] Н/П

2.2.1.2. Показатели²⁰

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), ii)

Таблица 2: Показатели за крайни продукти								
Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория регион и	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етапна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 2	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Брой подкрепени ученици с изяви и дарби и таланти	брой	1 065	1 775
П 2	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой подкрепени ученици с изяви и дарби и таланти	брой	2 485	4 142
П 2	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Брой училища въвели модернизирани образователни съдържания, базирано на развитие на ключови компетентности	брой	194	648

²⁰ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>Брой училища въвели модернизира но образователн о съдържание, базирано на развитие на ключови компетентн ости</i>	<i>брой</i>	<i>453</i>	<i>1 511</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой обучени педагогическ и специалисти за: - работа с модернизира но учебно съдържание; - работа с цифрови технологии за въвеждане на цифрови форми на преподаване;</i>	<i>брой</i>	<i>3 680</i>	<i>16 354</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По- слабо развит и</i>		<i>Брой обучени педагогическ и специалисти за: - работа с модернизира но учебно съдържание; - работа с цифрови технологии за въвеждане на цифрови</i>	<i>брой</i>	<i>8 586</i>	<i>38 160</i>

					<i>форми на преподаване;</i>			
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой училища въвели цифрови форми на преподаване</i>	<i>брой</i>	<i>97</i>	<i>648</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой училища въвели цифрови форми на преподаване</i>	<i>брой</i>	<i>227</i>	<i>1 511</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой ученици преминали обучения за работа с нови технологии и придобиване на цифрови компетенции</i>	<i>брой</i>	<i>21 10 1</i>	<i>140 67 4</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой ученици преминали обучения за работа с нови технологии и придобиване на цифрови компетенции</i>	<i>брой</i>	<i>49 23 6</i>	<i>328 24 0</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Брой образователни и институции въвели иновативни учебни програми</i>	<i>брой</i>	<i>64</i>	<i>107</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Брой образователни и институции,</i>	<i>брой</i>	<i>150</i>	<i>251</i>

					<i>въвели иновативни учебни програми</i>			
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)</i>	<i>брой</i>	<i>22 166</i>	<i>142 449</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)</i>	<i>брой</i>	<i>51 721</i>	<i>332 382</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>Преход</i>		<i>Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>	<i>3 680</i>	<i>16 354</i>
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕС Ф+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)</i>	<i>брой</i>	<i>8 586</i>	<i>38 160</i>

Таблица 3: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел (заеги и растеж) или област на подпомагане (ЕФМ ДР)	Фонд	Категория региони	ИД [5]	Показател [255]	Мерна единица	База на сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментар [200]

П 2	СЦ IV	Е С Ф +	Непр ило жим о		Подобр яване на национ алния резулта т в Между народн ата програ ма за оценка на учениц ите (PISA)	бр ой	427	2018	448	Б203 0, ОИС Р (PIS А)	
П 2	СЦ IV	Е С Ф +	Непр ило жим о		Дял на обучени те педагог ически специал исти с придоб ит поне един квалиф икацио нен кредит	%			60%	УО	
П 2	СЦ IV	Е С Ф +	Н		Увелич ение на средна та оконча телна годишн а оценка по четене, матем атика и природ	%	68%	2018	75%	Б203 0, ОИС Р (PIS А)	

					ни науки на ученици и в прогим назиале н етап					
П 2	СЦ IV	Е С Ф +	Прех од		Участни ици, които при напускане на операцията са ангажирани с образование или обучение	брой		2019	128 204	УО
П 2	СЦ IV	Е С Ф +	По- слабо разви ти		Участни ици, които при напускане на операцията са ангажирани с образование или обучение	брой		2019	299 144	УО
П 2	СЦ IV	Е С Ф +	Прех од		Участни ици, които при напускане на операцията получав	брой		2019	14 719	УО

					<i>ат квалификация</i>						
<i>П 2</i>	<i>СЦ IV</i>	<i>ЕСФ+</i>	<i>По-слабо развити</i>		<i>Участници, които при напускане на операцията получават квалификация</i>	<i>брой</i>		<i>2019</i>	<i>34 344</i>	<i>УО</i>	

2.2.1.3. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията²¹ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 2	ЕСФ+	Преход	IV	108	32 886 900
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	IV	108	76 736 100
Приоритет 2	ЕСФ+	Преход	IV	112	28 501 980
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	IV	112	66 504 620

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 2	ЕСФ+	Преход	IV	01	61 388 880
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	IV	01	143 240 720

²¹ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 2	ЕСФ+	Преход	IV	48	61 388 880
Приоритет 2	ЕСФ+	По-слабо развити	IV	48	143 240 720

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.2 Специфична цел за преодоляване на материалните лишения

Позоваване: Член 17, параграф 3; POP

Вид помощ

Текстово поле [2 000 знака]

Основни целеви групи

Текстово поле [2 000 знака]

Декриптиране на национални или регионални схеми за подпомагане

Текстово поле [2 000 знака]

Критерии за подбор на операциите²²

Текстово поле [4 000 знака]

²² Само за програми, ограничени до специфична цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

2.3. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 3 – ВРЪЗКА НА ОБРАЗОВАНИЕТО С ПАЗАРА НА ТРУДА

☐ Това е приоритет, насочен към съответните специфични за всяка държава препоръки
☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към иновативни дейности
☐ Това е приоритет, насочен към материални лишения**

* Таблица, приложима за приоритетите на ЕСФ +.

** Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.2

2.3.1. Специфична цел iv²³ („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ IV - Подобряване на качеството, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда в подкрепа на придобиването на ключови умения, включително цифрови умения

2.3.1.1. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква з), i) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква з), подточка i):

Текстово поле [8 000]

1. Адаптиране на ПОО спрямо динамиката на пазара на труда:

- Подкрепа за секторни съвети за уменията, разработване и прилагане на секторни стратегии за уменията и секторни квалификационни рамки, в т.ч. чрез включване на дигитални и зелени умения и професии на бъдещето в Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) модернизация на учебните планове и програми, вкл. учебно съдържание по професионална подготовка, съвместно с работодателите и социалните партньори. Създаване на система за проследяване на завършилите в професионалното образование и обучение.
- Въвеждане на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда и гъвкави пътеки за повторно включване в професионално образование или обучение, съвместно с работодателите, включително чрез задочна, вечерна и дистанционна форма на обучение;
- Модернизиране на професионалното образование чрез разработване на дигитални образователни материали по професионална подготовка с цифрово и интерактивно учебно съдържание, отворени образователни ресурси; електронно обучение, управление на приложения, създаване и споделяне на

²³ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ +.

съдържание, формиране на грамотност и култура за работа с цифрови учебни ресурси, създаване на виртуални лаборатории и класни стаи с използване възможностите на изкуствения интелект за допринасяне към управление и индивидуализиране на процеса на учене и подготовката в домашни условия според нивото и темпа на учене на учащите, вкл. за изготвяне на индивидуализирани учебни планове.

- Въвеждане на национални изпитни програми и на кредити в професионалното образование и обучение, в контекста на европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET).

2. Подкрепа за развитие на умения за професиите на настоящето и бъдещето:

- Въвеждане на компетентностни профили на учители и преподаватели от системата на ПОО и привличане на преподаватели по професионална подготовка в системата на ПОО от бизнеса, науката и технологиите и на млади педагогически специалисти;
- Квалификация на педагогическите специалисти, включително учител-методик и преподавател-методик и учители по професионална подготовка за използване на съвременни цифрови технологии, умения за интерактивни техники за преподаване, новостите в професиите, които преподават, в т.ч. проучвания на потребностите от обучение на учителите и преподавателите в системата на ПОО; Обучения на педагогическите специалисти за създаване на дигитално образователно съдържание и обучения в реална работна среда;
- Подкрепа за подобряване на общите умения на учениците в професионалните гимназии чрез включване в мостови програми за преодоляване на идентифицирани дефицити по дисциплини от общото образование
- Повишаване на осведомеността сред родителите, работодателите и училищата в системата на ПОО за възможностите за повишаване привлекателността на ПОО и професионалната реализация по ключови за икономическите сектори професии и специалности и за засилване на връзката ученици/родители-работодатели-училище-местна власт.
- Ранно кариерно и професионално ориентиране към професии, характерни за тенденциите в развитието на регионалната икономика с участието на представители на работодателите;
- Засилване на практическото обучение на учениците, чрез допълнителна професионална подготовка в образователните институции, чрез подкрепа за учебно тренировъчни фирми и допълнителни практики в реална работна среда.

При подкрепата за дейностите за модернизиране на професионалното образование, практическата подготовка и подобряване на професионалното ориентиране с цел подготовка на квалифицирана и устойчива работна сила, ще бъде поставен фокус върху подходяща професионална подготовка, чрез която завършилите ПОО са подготвени за предизвикателствата, свързани с прехода към въглеродно-неутрална икономика и синя икономика, както и свързани с диверсификация, модернизация и

повишаване на конкурентоспособността на икономиката. Освен при дейностите за учащите в ПОО за насърчаване на тяхната осведоменост и участие в създаването на зелено бъдеще, към тази тема ще бъде поставен фокус и при дейностите за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в системата на професионалното образование.

С изпълнението на проект „Ученически практики – Фаза 1“ по ОПНОИР в периода 2016-2018 г. е създадена основа за подобряване на връзките между ПОО и бизнеса като 78 училища в партньорство с над 250 предприятия са изпълнили дейности по проекта. Чрез дейностите по проекта са подобрени практическите умения на 8350 ученици, от които 2510 по приоритетни за държавата професии, за работа в реална работна среда при подкрепата на над 2000 наставници от фирмите в тясна връзка с над 1 000 наблюдаващи учители от училищата, създадени са 1861 партньорства с предприятия. Отчетен е повишен интерес към определени области на професионалното образование, както и увеличение на приема в професионалното образование по време на изпълнение на проекта. Резултатите показват необходимостта от продължаване на подкрепата за практическо обучение на учениците в реална работна среда.

3. Създаване на Центрове за високи постижения в ПОО

- Подпомагане създаването и функционирането на партньорства между професионални гимназии и предприятия, включително и клъстерирането им на териториален и/или секторен принцип като основа за функционирането им като центрове за високи постижения в ПОО за споделяне на оборудване, обмен и повишаване на компетентностите на персонал и учители, провеждане на обучение по иновативни методи, вкл. проектно-базирано обучение, междудисциплинарен подход, участие в реални проекти и инициативи на предприятията-партньори, провеждане на стажове, практики, бизнес-академии и др. с цел формиране на умения за дигиталната и зелена трансформация на икономиката и обществото; Насърчаване на партньорството, вкл. и с малки и средни предприятия и развитие на предприемачески умения, вкл. чрез разработване на продукти и услуги с участието на учащите;
- Активно включване в „триъгълника на знанието“ /Knowledge triangles/ в сътрудничество с висши училища, изследователски центрове и бизнеса; Подкрепа за въвеждането на научни подходи и иновации в ПОО, за насърчаване на продължаващото образование и ориентирането към НИРД на учениците, както и високо-технологични, дигитални и зелени умения за професиите на бъдещето;
- Подпомагане функционирането на центрoвете за високи постижения като центрове за учене през целия живот: Комбиниране на предоставянето на начално ПОО с продължаващо обучение за надграждане на уменията или за преквалификация; Предоставяне на услуги за кариерно ориентиране и др.
- Дейности по проучване на добри практики, обмен на информация, създаване на мрежи, вкл. и за трансгранично сътрудничество.

Чрез тези центрове се цели обвързване на ПОО със системите за иновации като част от Иновационната стратегия за интелигентна специализация (ИСИС). В основата на тази идея е превръщането на някои от съществуващите професионални гимназии в

центрове за високи постижения (centres of excellence). По този начин професионалните гимназии могат да се превърнат във високо-технологични обучителни центрове за съответните региони, създавайки условия за обвързване на ПОО с актуализираната ИСИС и трансфера на технологии и иновации. Предвижда се във всеки район за планиране от ниво 2 да се създадат по около 4 центъра. Включването и установяването на трайни взаимоотношения между центровете и бизнеса както на местно, така и на трансгранично ниво ще подобри развитието на „екосистемите от умения“ и ще допринесе за придобиване на висококачествени умения и компетенции, които отговарят на нуждите на икономиката. Операцията ще бъде допълнена с инфраструктурните мерки за модернизация на образователна инфраструктура по линия на ППР.

4. Развитие на дуалната система на обучение, в т.ч.

- Допълнителна професионална подготовка за учениците от първи гимназиален етап и възможност за преминаване от дневна в дуална форма за учениците от втори гимназиален етап, информационни кампании и кампании за осведоменост на работодателите, родителите и учениците, създаване на мрежи, обучения на преподаватели и наставници, подкрепа, в т.ч. методическа за наставници, подготовка на учебно съдържание, адекватно на актуалните и перспективни потребности на пазара на труда, кариерно ориентиране и пробно стажуване; споделяне на опит.

При подкрепата за дейностите за дуалната система на обучение, ще бъде поставен фокус върху провеждане на дуалното обучение в сектори, свързани с прехода към въглеродно-неутрална икономика и синя икономика, както и свързани с диверсификация, модернизация и повишаване на конкурентоспособността на икономиката.

С предвидените дейности ще се надгради и доразвие подкрепата за разширяване на дуалната система на обучение, започнала през 2020 г. с изпълнението на проект по ОПНОИР „Подкрепа за дуалната система на обучение“, който се предвижда да приключи през 2023 г. Една от целите на подкрепата за дуалната система е свързана с подобряване на връзката "ученик - училище - родител - работодател" и популяризиране на дуалната система на обучение. Включването на повече работодатели изисква дейностите да се прилагат поне на ниво район за планиране за отразяване на конкретните нужди на местната икономика. Това обуславя необходимостта от изпълнение на дейностите чрез подхода ИТИ.

5. Въвеждане на форми на дуално образование в приложими специалности във висшето образование, в т.ч.:

- Изследване на международен опит в рамките на ЕС;
- Изследване на нагласите на бизнеса и висшите училища в страната за въвеждане на дуална форма за обучение във ВО;
- Подготовка на методики, ръководства, обучителни материали, образци на споразумения между висши училища и работодатели и обучаеми за

провеждане на дуално обучение във висшето образование с участието на социалните партньори;

- Подготовка на нормативни документи за въвеждане на дуалното обучение във висшето образование;
- Организиране на единна мрежа за кариерно ориентиране, в съответствие с потребностите на пазара на труда и надграждане на системата за проследяване на дипломираните висшисти на национално ниво.
- Въвеждане на дуалното обучение в приложими специалности във висшето образование и на други форми за съвместно обучение (инкубатори, летни школи, кариерни събития и др.) между ВУ и работодателите. Обучения за преподаватели и наставници;

През 2019 г. завърши изпълнението на проект EDU-LAB, финансиран от ЕС (по Програмата за трансгранично сътрудничество „Дунав“). Дейностите бяха насочени към подобряване на професионалните възможности на младите хора в региона на Дунав. Основната цел на проекта е развитието на капацитета и разработването на нов подход в образованието с помощта на дуална форма на обучение. EDU-LAB обединява партньори от сектора на висшето образование, бизнес организации и национални публични органи от различни държави в Дунавския регион. С предвидените дейности в програмата за въвеждане на дуалното образование ще бъдат надградени и разширени дейностите по проекта.

6. Професионално ориентиране на студентите чрез практики, в т.ч.:

- Внедряване и развитие на системите за проследяване на дипломираните висшисти, на ниво висше училище и поддържане на клубове на завършилите.
- Подпомагане на професионалното ориентиране на студентите чрез кариерните центрове.
- Осигуряване на засилена практическа подготовка на студентите за придобиване на компетентности и качества, търсени на пазара на труда, чрез осигуряване на студентски стажове и практики на база оценка на кариерното ориентиране на студентите в приоритетни професионални направления, вкл. чрез осигуряване на практикитическо обучение във висши училища, научни организации и работодатели.
- Насърчаване на иновациите и предприемачеството във висшите училища в условията на дигиталната икономика, подпомагане и стимулиране на предприемаческата дейност на студентите и преподавателите, в т.ч. подкрепа за стартиращи предприятия на студенти и докторанти, включително чрез разработване и въвеждане на менторски програми с участие на представители на бизнеса.

При дейностите за подкрепа на практическото обучение на студентите и докторантите ще бъде поставен фокус към повишаване на знанията и създаване на умения за преход към зелена икономика.

През 2019 г. приключи изпълнението на проект „Студентски практики – Фаза 1“ по ОПНОИР, по който бяха осигурени практически обучения на над 46 хил. студенти в реална работна среда. В хода на практическото обучение на студентите, академичните

наставници получиха обратна връзка от работодателите до каква степен академичната подготовка на студентите съответства на нуждите на пазара на труда и в кои аспекти е необходимо подобрение.

Отчитайки позитивното влияние на проекта и в подкрепа усилията на МОН, насочени към подобряване качеството на висшето образование и към създаване на устойчива връзка с пазара на труд, в началото на 2020 г. започна изпълнението на проект „Студентски практики - 2“, като се очаква в практическо обучение да бъдат включени общо 44 хил. студенти. Предвидено е приоритетно включване в практическо обучение чрез определяне на квоти за студенти, обучаващи се в областите на висше образование Педагогически науки, Природни науки, Математика и информатика и Технически науки.

Един от значителните ефекти от тези проекти, е че се постига по-добро кариерно ориентиране на студентите и по-информиран подбор на кадри от страна на работодателите, което обосновава и необходимостта да се продължи в същата посока.

На база на опита от посочените проекти по ОПНОИР и във връзка с условието да бъде предоставен равен достъп до практическо обучение на всички студенти предвидените дейности по Програмата за образование ще се изпълняват чрез системен подход.

7. Утвърждаване на компетентностния подход в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, чрез модернизация на учебните планове и програми, методите на преподаване и учебния процес, в съответствие с актуалните и перспективните потребности на пазара на труда и чрез въвеждане и развитие на Т-образни умения и развитие на творчески и универсални умения, интернационализация и участие в международни мрежи и споделяне на ресурси, в т.ч.:

- Създаване на съвместни между бизнеса и висшите училища центрове за оценка и валидиране на компетентности за професии, изискващи по-висока квалификация, както и на знания, умения и компетентности, придобити в резултат на неформално и информално учене;
- Създаване на механизъм за предвиждане на нуждите и тенденциите на пазара на труда чрез разработване и въвеждане на компетентностни профили на специалностите във висшите училища; инструменти за оценка на съответствието на учебните планове и програми с потребностите от умения на пазара на труда; модели за компетентностно базирано обучение на студентите, в т.ч. във взаимодействие между висшите училища и бизнеса.
- Въвеждане на компетентностен модел в учебните програми чрез създаване на съвместни курсове, бакалавърски и магистърски програми за компетентностно базирано обучение между висшите училища в България и привличане на изявени практики от бизнеса и държавните институции и учени в академичните часове; Разработване и въвеждане на учебни програми за прилагане на нови методи на преподаване и оценяване на знанията и уменията на студентите, въвеждане на хибридни дисциплини и специалности, засилване на интердисциплинарния подход и по-широко използване на общи ресурси (преподаватели, учебна база, учебно съдържание и издаване на общи

/двойни/съвместни дипломи), вкл. разработване и въвеждане на учебни програми на чужд език и привличане на преподаватели от чужбина.

- Насърчаване развитието на граждански, социални и чуждоезикови компетентности чрез краткосрочна мобилност и стажове в чуждестранни висши училища на студенти и докторанти, обучаващи се в приоритетни професионални направления;
- Насърчаване развитието на ключовите компетентности за учене през целия живот чрез разработване и въвеждане на съвместни програми за продължаващо обучение между ВУ и работодателите за квалификация и преквалификация като основно средство за адаптиране към променящите се изисквания на пазара на труда и динамиката на високотехнологичните професии;

При дейностите за актуализиране на учебните програми ще бъде поставен фокус към повишаване на знанията и създаване на умения за преход към зелена икономика.

През 2020 г. стартира набирането на проектни предложения по процедура „Модернизация на висшите училища“ по ОПНОИР, която поставя основите за модернизиране на системите на преподаване и обучение във висшите училища, като ги стимулира да споделят ресурсите си (човешки, финансови и материални), да използват по-добре цифровото и смесено обучение, да въвеждат гъвкави методи на обучение и да подобряват възможностите за учене през целия живот.

Чрез дейностите по Програмата за образование ще се надгради и разшири подкрепата за висшите училища като за основа ще се използва опитът от вече изградените партньорства между българските висши училища, но ще се фокусира върху въвеждането на компетентностно базираното обучение, насърчаващо развитието на ключовите компетентности за учене през целия живот, компетентност по чужди езици, граждански и социални компетентности, общи цифрови компетентности и въвеждането на нови методи за оценяване на знанията и уменията на студентите, основаващо се на умения за дебатиране, извършване на научни експерименти или теоретично моделиране, решаване на реални проблеми, дигитална креативност, представяне на информация пред специализирана и неспециализирана аудитория, както и способност за вникване в естеството на проблема/темата, включително чрез различни дигитални инструменти и развиване на умения за саморегулиране на ученето. Разработените компетентностни профили, инструменти за оценка на съответствието на учебните планове и програми с потребностите от умения на пазара на труда и модели за компетентностно базирано обучение на студентите представляват механизъм за придвиждане на нуждите и тенденциите на пазара на труда, включително на регионално ниво, който предоставя възможност да бъде прилаган както по отношение на новите учебни програми, разработени със средства от Програмата за образование, така и по отношение на вече съществуващи учебни програми на висшите училища, вкл. на такива, които висшите училища ще разработват в бъдеще.

Подкрепата по програмата ще осигурява балансирано териториално разпределение, насърчаващо участието на регионалните институции за висше образование, които обучават студенти по приоритетни професионални направления, съобразно потребностите на регионите и техните реални възможности.

8. Дигитална промяна във висшите училища

- Разширяване обхвата на цифровото образование чрез разработване и въвеждане на нови програми с изцяло дигитално образователно съдържание, в съответствие с тенденцията за развитието на цифровата трансформация и изкуствения интелект, и на нови програми за електронно дистанционно обучение, вкл. трансформиране на съществуващи учебни програми в програми с дигитално образователно съдържание или програми за електронно дистанционно обучение; разработване и въвеждане на нови интерактивни образователни ресурси и на дигитални и софтуерни решения за кандидатстване, обучение, рецензиране и оценяване на студентите;
- Разширяване на достъпа до висше образование чрез разработване и въвеждане на дистанционни курсове за студенти и докторанти (MOOCs) с отворен достъп от български преподаватели, в т.ч. на английски език;
- Насърчаване на обучението и преподаването по съвременни дигитални технологии чрез въвеждане на обучение по изкуствен интелект (AI), добавена реалност (AR), изкуствена реалност (VR) и др., както и на базово обучение за развиване на умения за алгоритмично мислене и решаване на алгоритмични проблеми;
- Изграждане на среда за създаване на дигитални висши училища чрез интегриране на системите и ресурсите за учене и преподаване в единни платформи, включително съвместни, за прилагане на интерактивни подходи за учене и преподаване.

През последните години дигитализацията се превърна в основно средство за осигуряване на достъп до по-качествено висше образование, за по-голяма интернационализация и за осъвременяване на методите за преподаване, съобразно нагласите и интересите и потребностите на младите поколения. Дигитализацията може да адресира и един от най-тежките проблеми на съвременното висше образование, а именно да осигури качествено образование при по-малки разходи, които са във възможностите на много по-голям брой студенти с различен социален произход.

Чрез дейностите по Програмата за образование ще се надгради и разшири подкрепата за висшите училища за осигуряване на качествена дигитална среда, подобряване на уменията на преподавателите за използване на ИКТ-базирани иновационни образователни технологии, интернационализация и участие в мрежи, стартираше изпълнението на проект „Модернизация на висшите училища“ по ОПНОИР. Подкрепата по Програмата за образование фокусира към създаване на интегрирана платформа за студенти и докторанти като част от процеса по създаване на дигитални университети посредством разширяване обхвата на съществуващите дигитални ресурси и програми за обучение на студентите и докторантите и интегрирането им в единна платформа за учене и преподаване. Интегрираната платформа ще бъде насочена към студентите и докторантите и ще обединява в себе си централизирано хранилище за данни, платформа за електронно кандидатстване, академична платформа за електронно дистанционно обучение, платформа за смесено обучение (вкл. обучение по нови дигитални технологии като изкуствен интелект (AI), добавена реалност (AR), изкуствена реалност (VR) и др., както и на базово обучение за развиване на умения за

алгоритмично мислене и решаване на алгоритмични проблеми), платформа за кариерно ориентиране и консултиране на студентите, платформа за учене през целия живот и утвърждаване на компетентностен подход, онлайн библиотеки, дигитални образователни ресурси и др.

Подкрепата по програмата ще осигурява балансирано териториално разпределение, насърчаващо участието на регионалните институции за висше образование, които обучават студенти по приоритетни професионални направления, съобразно потребностите на регионите и техните реални възможности.

9. Дейности за достъп на уязвими групи до висше образование

- Подпомагане на слабо представящи се ученици и такива от уязвими групи от втори гимназиален етап за продължаване на образованието им във висши учебни заведения чрез: осигуряване на ваучери за кандидатстудентски курсове, менторство/тьюторство, осигуряване на допълнителни учебни материали и пособия, др.
- Подкрепа за обучението на студенти от уязвими групи чрез осигуряване на учебни материали, програми, вкл. технически средства и софтуер за целите на дистанционно обучение.
- Популяризиране възможностите и условията на прием и обучение на слабо представящи се младежи и такива от уязвими групи, с цел продължаване на образованието им във висши учебни заведения чрез провеждане на информационни кампании, доброволчески кампании, „отворени врати“ и др.; насърчаване участието на родителите в образователния процес и ползите от обучението и завършването на висше образование.
- Подпомагане на непедagogически специалисти (образователни медиатори, помощник на учителя и социален работник в образованието) за продължаване на образованието им от втори гимназиален етап във висши учебни заведения, в т.ч. в педагогически специалности.

Дейностите по Програмата целят подкрепа на слабо представящи се ученици и такива от уязвими групи за социално включване чрез създаване на условия за преход от средно към висше образование. Мерките ще осигурят достъпа до висше образование в България за по-широк кръг младежи и ще подобрят условията за реализацията им на пазара на труда. Специален фокус ще има и върху достъпа до висше на образователните медиатори. Изискването за образователен ценз според длъжностната характеристика на професията „Образователен медиатор“ е средно образование. В същото време образователните медиатори могат да бъдат насърчени да станат педагози/психолози/социални работници – те са длъжности с висок потенциал за трансформация в педагози от общността (познаващи културата, традициите и езика ѝ и ползващи се с доверието ѝ). Така ще се допринесе за решаване на един от най-големите дефицити по отношение на образователното включване – повече учители-роми (турци и т.н.), които могат да са силен мотивиращ фактор в борбата с предрасъдците в образователната система срещу малцинствата и други уязвими групи и повече доверие в тях към системата.

Програмата за образование ще надгради резултатите от процедура „Достъп за уязвими групи до висше образование“ по ОПНОИР, която се планира да бъде реализирана в периода 2021-2023 г.

Ограничени, съпътстващи инвестиции в подобряване на учебната среда ще бъдат допустими по SOiv, при условие че закупуването на мебели и оборудване е необходимо за постигане на целта на операцията, или тези артикули са напълно амортизирани, или покупката на тези елементи е най-икономичният вариант .

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000]

Група дейности:

- 1. Адаптиране на ПОО спрямо динамиката на пазара на труда**
- 2. Подкрепа за развитие на умения за професиите на настоящето и бъдещето**
- 5. Въвеждане на форми на дуално образование в приложими специалности във висшето образование**
- 6. Професионално ориентиране на студентите чрез практики**

Посочените операции от стратегическо значение са избрани на базата на условието да имат значителен принос за постигането на целите на програмата, и да бъдат обект за специални мерки за мониторинг и комуникация. Тези операции ще имат значим ефект върху системата на професионалното образование и обучение и върху системата на висшето образование по отношение на основните предизвикателства, свързани със засилване на връзката с пазара на труда. В тази връзка операциите ще се изпълняват на територията на цялата страна. Предвижда се посочените операции от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект, осигуряващ равен достъп до подкрепените дейности на територията на цялата страна. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга.

Операциите от стратегическо значение по приоритет 3 ще имат системен принос за постигане целите на приоритета, насочени към повишаване на заетостта на завършилите ПОО и увеличаване дела на завършили висше образование...

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Ученици, педагогически специалисти, преподаватели по професионална подготовка, наставници, родители, студенти, докторанти, преподаватели във висшето образование;

Висши училища, научни организации с акредитация за провеждане на обучение в образователната и научна степен "доктор", МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет;

Работодатели, национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, общини, НПО.

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000]

Планира се дейностите, насочени към следните групи дейности:

- Развитие на дуалната система на обучение;

Конкретните нужди и операции на местно и регионално ниво ще бъдат определени в Интегрираните териториални стратегии за развитие (ИТСР) на регионите за планиране от ниво 2, одобрени от регионалните съвети за развитие. Дейностите по програмата в рамките на подхода ИТИ ще се реализират въз основа на интегрирани концепции, които ще бъдат изготвяни и изпълнявани в партньорство между различни местни заинтересовани страни (общини, НПО, образователни институции, работодатели и т.н.), с оглед постигане на максимален ефект върху съответната територия. Всяка концепция ще включва набор от взаимосвързани и допълващи се проекти/проектни идеи, насочени към територия с общи характеристики и/или потенциал за развитие, включващи най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет от интегрираната териториална стратегия на района. По този начин идентифицираните проекти по ПО в рамките на концепцията за ИТИ ще се осъществяват координирано с проектите по другите програми, предоставящи финансиране по концепцията.

Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):

Текстово поле [2 000] Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000] : Окончателното решение на УО за финансиране на мерки за подпомагане чрез финансови инструменти ще се основава на резултатите от предварителната оценка в съответствие с чл. 52 от проекта на Общ регламент.

2.3.1.2. Показатели²⁴

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), ii)

Таблица 2: Показатели за крайни продукти

²⁴ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Брой професионални училища въвели модернизирани учебни програми по професионална подготовка	Бр.	46	115
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой професионални училища въвели модернизирани учебни програми по професионална подготовка	Бр.	108	269
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Брой ученици преминали ученически практики в реална работна среда	Бр.	10 247	25 618
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой ученици преминали ученически практики в реална	Бр.	23 910	59 774

				<i>работна среда</i>			
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход	Брой обучени педагогически специалисти и преподаватели по професионална подготовка	Бр.	407	1 017
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити	Брой обучени педагогически специалисти и преподаватели по професионална подготовка	Бр.	949	2 372
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход	Брой създадени ЦВП	Бр.	1	5
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити	Брой създадени ЦВП	Бр.	4	13
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход	Брой професионални училища въвели дуална система на обучение	Бр.	0	48
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити	Брой професионални училища въвели дуална	Бр.	0	111

					<i>система на обучение</i>			
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Брой висши училища въвели дуална система на обучение	Бр.	0	3
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой висши училища въвели дуална система на обучение	Бр.	0	1
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Брой студентски практики	Бр.	9 570	31 900
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой студентски практики	Бр.	4 101	13 671
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Брой съвместни образователни програми между български и чуждестранни ВУ, както и на специалности и програми на чужд език	Бр.	3	23
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой съвместни образователни програми между български и чуждестранни ВУ, както и на специалности и	Бр.	2	10

					<i>програми на чужд език</i>			
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Брой курсове, преподавани чрез цифрово образователно съдържание	Бр.	9	60
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой курсове, преподавани чрез цифрово образователно съдържание	Бр.	4	26
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)	Бр.	10 247	25 618
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		участници с прогимназиален етап на основното образование или по-ниско (ISCED 0-2)	Бр.	23 910	59 774
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	Преход		Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)	Бр.	203	508
П 3	СЦ IV	ЕС Ф+	По-слабо развити		Участници с висше образование	Бр.	474	1 186

(ISCED 5 до 8)

Таблица 3: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	База сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
П 3	СЦ IV	ЕСФ +	Неприложимо		Дял на подкрепените ученици с подобрени практически умения	%			80 %	УО	
П 3	СЦ IV	ЕСФ +	Неприложимо		Дял на подкрепените педагогически специалисти с придобит поне един квалификационен кредит	%			80 %	УО	
П 3	СЦ IV	ЕСФ +	Преход		Брой на учениците във втори гимназиален етап, сключили	Бр.			3 675	УО	

					<i>договор с работодателя тел за практическо обучение в реална работна среда</i>						
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	По-слабо разви ти		Брой на учениците във втори гимназиален етап, сключили договор с работодателя тел за практическо обучение в реална работна среда	Бр.			8 57 5	УО	
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	Неприложимо		Дял на студентите преминали и практическо обучение в реална работна среда	Бр.			20 %	УО	
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	Преход		Брой студенти, записани в курсове на чужд език, преподавани съвместно с	Бр.			757	УО	

					чуждестранни висши училища					
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	По-слабо развити		Брой студенти, записани в курсове на чужд език, преподавани съвместно с чуждестранни висши училища				324	УО
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	Преход		Брой студенти и записани в курсове, преподавани чрез цифрово образователно съдържание, записани в по-горен курс	Бр.			2 560	УО
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	По-слабо развити		Брой студенти и записани в курсове, преподавани чрез цифрово образователно съдържание, записани	Бр.			1 097	УО

					<i>в по-горен курс</i>					
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	Преход		Участници, които след напускане на операцията са започнали да търсят работа	Бр.		2019	2 573	УО
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	По-слабо развити		Участници, които след напускане на операцията са започнали да търсят работа	Бр.		2019	6 003	УО
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	Преход		Участници, които при напускане на операцията са ангажирани с образование/обучение	Бр.		2019	23 056	УО
П 3	СЦ IV	Е С Ф +	По-слабо развити		Участници, които при напускане на операцията са ангажирани с образование	Бр.		2019	53 797	УО

					ие/обучение					
П 3	СЦ IV	ЕСФ+	Преход		Участници, които при напускане на операцията получават квалификация	Бр.		2019	1 423	УО
П 3	СЦ IV	ЕСФ+	По-слабо развити		Участници, които при напускане на операцията получават квалификация	Бр.		2019	610	УО

2.3.1.3. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията²⁵ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква з), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ IV	112	30 450 833
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	112	93 788 567
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ IV	113	68 989 408
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	113	69 866 392

²⁵ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

--	--	--	--	--	--

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ IV	01	99 440 241
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	01	163 654 959

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ IV	17	10 962 300
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	17	25 578 700
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ IV	48	88 477 941
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ IV	48	138 076 259

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.2 Специфична цел за преодоляване на материалните лишения

Позоваване: Член 17, параграф 3; POP

Вид помощ

Текстово поле [2 000 знака]

Основни целеви групи

Текстово поле [2 000 знака]

Декриптиране на национални или регионални схеми за подпомагане

Текстово поле [2 000 знака]

Критерии за подбор на операциите²⁶

Текстово поле [4 000 знака]

²⁶ Само за програми, ограничени до специфична цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

2.3.2. Специфична цел vi²⁷ („Работни места и растеж“) или пространство за подкрепа (ЕФМДР) — повтаря се за всяка избрана специфична цел или област на подпомагане за приоритетите, различни от техническа помощ

СЦ VI - насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

2.3.2.1. Намеса на фондове

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква з), и) iii) iv) v) vi);

Съответни видове действия — член 17, параграф 3, буква з), подточка и):

Текстово поле [8 000]

1. Продължаващо обучение на академичния състав във висшите училища, в т.ч.:

- Повишаване на цифровите умения на преподавателите, чрез краткосрочни специализации в страната и чужбина за придобиване на умения за обработка на информация, визуална грамотност, решаване на проблеми, мислене на по-високо ниво и др.
- Повишаване на подготвеността на преподавателите във ВУ за работа в мултикултурна и многоезикова среда чрез краткосрочни специализации в страната и чужбина, в т.ч. чуждоезиково обучение =.
- Осигуряване на систематична технологична подготовка, която да помогне на преподавателите в усвояването на базови и допълнителни методи, техники и технологии за преподаване, чрез провеждане на краткосрочни специализации в страната и чужбина, в т.ч. за развитие на модераторски умения.

Освен при дейностите за актуализиране на учебните програми за учащите се във висшето образование за насърчаване на тяхната осведоменост и участие в създаването на зелено бъдеще, към тази тема ще бъде поставен фокус и при дейностите за създаване на подходяща квалификация и актуализиране на знанията на преподавателите във висшите училища.

Подкрепата по Програмата за образование поставя фокус върху актуализиране на знанията, уменията и компетентностите на преподавателите във висшите училища с оглед осигуряването на възможност за прилагане на нови подходи на преподаване, съответстващи на тенденциите за развитие на образователната система, както на национално, така и на международно ниво. Предложените дейности имат допълващ ефект към планираните в програмата мерки за модернизация на учебните планове и програми, методите на преподаване и учебния процес и към мерките за дигитална промяна във висшите училища и следва да се разглеждат като важна предпоставка за

²⁷ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ +.

осигуряването на устойчивост на резултатите по мерките за модернизация и дигитална промяна на висшите училища.

Подкрепата по програмата ще осигурява балансирано териториално разпределение, насърчаващо участието на регионалните институции за висше образование, които обучават студенти по приоритетни професионални направления, съобразно потребностите на регионите и техните реални възможности.

Списък на планираните операции от стратегическо значение - член 17, параграф 3, буква г), подточка i):

Текстово поле [2 000]

Н/П

Основни целеви групи — член 17, параграф 3, буква г), подточка iii):

Текстово поле [1 000]

Преподаватели във висши училища

Висши училища,

Специфични целеви територии, включително планираното използване на териториални инструменти — член 17, параграф 3, буква г), подточка iv)

Текстово поле [2 000]

Н/П

Междурегионални и транснационални видове действия — член 17, параграф 3, буква г), подточка v):

Текстово поле [2 000] Н/П

Планирано използване на финансовите инструменти — член — 17, параграф 3, буква г), подточка vi)

Текстово поле [1 000] Окончателното решение на УО за финансиране на мерки за подпомагане чрез финансови инструменти ще се основава на резултатите от предварителната оценка в съответствие с чл. 52 от проекта на Общ регламент.

2.3.2.2. Показатели²⁸

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), ii)

Таблица 2: Показатели за крайни продукти

²⁸

Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Етап на цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
П 3	СЦ VI	ЕС Ф+	Преход		Брой обучени преподаватели във висши училища за изграждане на нови умения	Бр.	1 807	6 023
П 3	СЦ VI	ЕС Ф+	По-слабо развити		Брой обучени преподаватели във висши училища за изграждане на нови умения	Бр.	774	2 581
П 3	СЦ VI	ЕС Ф+	Преход		Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)	Бр.	1 807	6 023
П 3	СЦ VI	ЕС Ф+	По-слабо развити		Участници с висше образование (ISCED 5 до 8)	Бр.	774	2 581

Таблица 3: Показатели за резултатите

Приоритет	Специфична цел (заетост и растеж)	Фонд	Категория региони	ID [5]	Показател [255]	Мерна единица	Базов сценарий или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
П 3	СЦ VI	ЕСФ+	Неприложимо		Дял на обучените преподаватели, във висши училища ангажирани с преподавателската дейност 6 месеца след края на операция	%			80%	УО	

2.3.2.3. Индикативно разпределение на програмните средства (ЕС) в зависимост от вида на интервенцията²⁹ (не се прилага за ЕФМДР)

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква г), vii)

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция					
Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ VI	113	25 067 126

²⁹ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ — разпределение само за периода 2021—2025 г.

Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ VI	113	26 090 274
-------------	------	------------------	-------	-----	------------

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ VI	01	25 067 126
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ VI	01	26 090 274

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
Приоритет 3	ЕСФ+	Преход	СЦ VI	48	25 067 126
Приоритет 3	ЕСФ+	По-слабо развити	СЦ VI	48	26 090 274

Таблица 7: Измерение 6 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

2.1.2 Специфична цел за преодоляване на материалните лишения

Позоваване: Член 17, параграф 3; POP

Вид помощ

Текстово поле [2 000 знака]

Основни целеви групи

Текстово поле [2 000 знака]

Декриптиране на национални или регионални схеми за подпомагане

Текстово поле [2 000 знака]

Критерии за подбор на операциите³⁰

Текстово поле [4 000 знака]

³⁰ Само за програми, ограничени до специфична цел, посочена в член 4, параграф 1, буква в), точка vii) от регламента за ЕСФ + .

2.Т. ПРИОРИТЕТ ЗА ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква д); Член 29, член 30, член 31, член 89, РОР

Описание на техническата помощ по фиксирани плащания — член 30

Текстово поле [5 000]

За успешното изпълнение на Техническата помощ (ТП) през периода 2021 – 2027 ще се ползва натрупаният опит и добрите практики и подходи в програмирането, изпълнението, наблюдението, контрола и оценката през програмен период 2014 – 2020. Чрез ТП ще се подпомагат всички действия на УО на ПО по планиране, изпълнение, наблюдение, контрол и оценка на ПО, необходими за ефективното, ефикасното и целесъобразното изпълнение на заложените цели и постигане на индикатори.

Планираните инвестиции ще осигурят адекватни системи, добра работна среда и мотивиран човешки ресурс от висококвалифицирани служители, като по този начин ще се постигне качествено управление и контрол на ПО, а оттам и по-ефективно усвояване на средствата от ЕС. Инвестициите ще бъдат подкрепени, също така, от техническа помощ от външни източници и инструменти, отчитайки позитивния ефект от обмен на опит и други добри практики. Чрез реализиране на предвидените мерки ще се постигне по-добро административно управление на ПО, което от своя страна ще рефлектира върху развитието на подкрепените по програмата политики.

За постигане на заложените цели ще се прилагат адекватни и своевременни действия в следните основни направления:

1. Подкрепа за подобряване административния капацитет на УО и осигуряване на външна експертиза, свързана с планирането, управлението, изпълнението, наблюдението, контрола и оценката на ПО, в т. ч.:

- Финансиране на разходите за възнаграждения, включително допълнителни възнаграждения за постигнати резултати, за служители, изпълняващи функции по планирането, управлението, изпълнението, наблюдението, оценката, осигуряването на информация и публичност и контрол на ПО, в т.ч. свързаните с тях осигурителни вноски и други дължими според действащото национално законодателство доплащания;
- Провеждане на и участие в обучения, работни посещения, семинари, работни срещи, обмяна на опит и добри практики и др. присъствени и дистанционни / онлайн форми на служителите на УО и други структури, подпомагащи изпълнението на ПО, с цел осигуряване и поддържане на високи нива на компетентност;
- Подпомагане капацитета на УО чрез осигуряване на допълнителна експертиза в сферата на информационните технологии, държавни помощи, юридически услуги, ефективно организиране на работните процеси, опростяване на правилата и минимизиране на административната тежест, услуги, подпомагащи дейностите по изпълнение на ПО, и др.;
- Набиране, обобщаване и анализ на информация и статистически данни, подготовка на доклади и документи, провеждане на изследвания и

осъществяване на други дейности, насочени към подкрепа на изпълнението на функциите на УО;

- Осигуряване на материалната база, техническото оборудване, информационните системи и софтуерните програми, необходими за управлението на ПО;
- Подкрепа за дейностите за управление и изпълнение на ПО, включително наблюдението, контрола, както и оценка на риска, мерки за борба с измамите, нередностите, мерки за превенция на корупцията;
- Подкрепа на процесите на оценка и подбор на проекти (организиране на оценителни комисии, наемане на външни експерти и др.);
- Осигуряване на външна експертиза, вкл. и подготовка на експертни доклади, анализи, проучвания, изследвания и оценки на ниво програма и операция, свързани с управлението на ПО;
- Логистично и техническо обезпечаване на дейността на УО на ПО;
- Дейности, свързани с приключване на програмен период 2014 – 2020 г., както и с подготовката програма за следващия програмен период 2028 – 2034 г.;
- Други дейности, свързани с обезпечаване на изпълнението на ПО.

Чрез тези мерки се очаква постигане на ефективно и ефикасно управление на ПО в съответствие с принципа за разумно финансово управление, както и с европейското и националното законодателство. Успешното изпълнение на ПО е в пряка зависимост от квалификацията и мотивацията на служителите на УО, затова една от ключовите цели на Техническата помощ е да подкрепи надграждането на експертния капацитет на УО.

2. Подкрепа за подобряване административния капацитет на бенефициентите и потенциалните бенефициенти, в т.ч.:

- Организация на и осигуряване на участие в обучения, информационни дни, кръгли маси, практически семинари, работни срещи и други форми за повишаване информираността, знанията и уменията на бенефициентите (по ПО и по други програми на ЕС като Хоризонт Европа и Еразъм+) и техните партньори, както и на потенциалните бенефициенти;
- Стратегическа подкрепа за повишаване капацитета на ключови бенефициенти и партньори по системни операции, като например подкрепа за организиране и участие в обучения за разработване, управление и осигуряване на устойчивост на проекти по ПО, за споделяне на опит с други държави членки на ЕС и др.: МОН, в т.ч. Регионални управления по образование и второстепенните му разпоредители с бюджет, висши училища;

Със средствата от техническата помощ ще се финансират дейности, които целят повишаване на капацитета на бенефициентите и потенциалните бенефициенти за участие в ПО, както с оглед подготовката на качествени проектни предложения, така и за успешното им изпълнение и отчитане. Инвестициите ще подкрепят капацитета на

ключови бенефициенти по програмата и техните партньори с оглед подготовката и успешното реализиране на предвидените стратегически операции по ПО.

3. Обезпечаване функционирането на Комитета за наблюдение по ПО, в т. ч.

- Логистично и техническо обезпечаване на дейността на УО на ПО за организиране и провеждане на заседанията на Комитета за наблюдение на ПО;
- Обучения за Комитета за наблюдение на ПО.

4. Подкрепа на публичността на програмата, в т.ч.:

- Изпълнение на мерките, заложи в Комуникационния план на ПО и изпълнение на изискванията за прозрачност на изпълнението на фондовете и комуникация на програмите, заложи в РОР;
- Организиране на публични събития; изработка и разпространение на рекламно-информационни материали; работа със средствата за масово осведомяване; разработване и разпространение на аудио-визуални формати; външна реклама; комуникация чрез социалните мрежи; комуникация със заинтересованите страни; разработване и провеждане на комуникационни кампании, придобиване на лицензионни и авторски права, провеждане на социологически проучвания и др.;
- Други дейности, свързани с изпълнение на мерките за прозрачност и комуникация.

Ще се осъществяват дейности за повишаване информационната осведоменост на целевите групи и бенефициентите по отношение на инвестициите от ПО, както и за повишаване на възможностите за разпространение на постигнатите резултати и добрите практики.

Чрез тези мерки ще бъде осигурено популяризирането на ПО, прозрачност при изпълнението ѝ, както и широка информираност за приноса на ЕСФ+; ще бъде насърчено кандидатстването за финансиране по програмата.

Описание на техническата помощ по плащанията, които не са свързани с разходи — член 31

Текстово поле [3 000]

Н/П

Таблица 8: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)
4	ЕСФ+	Преход	140 Информация и комуникация	2 260 000

4	ЕСФ+	Преход	141 Подготовка, изпълнение, мониторинг и контрол	13 500 000
4	ЕСФ+	Преход	142 Оценка и проучвания, събиране на данни	2 250 000
4	ЕСФ+	Преход	143 Укрепване на капацитета на органите на държавите членки, бенефициерите и съответните партньори	2 440 000

Таблица 9: Измерение 5 — Допълнителни тематични области във връзка с ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

3. ФИНАНСОВ ПЛАН

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква е), i)- iii); Член 106, параграфи 1—3, член 10; Член 21; POP

3.A Прехвърляния и принос³¹

Позоваване: Член 10; Член 21; РОР

☐ Изменение на програма, свързано с член 10, РОР (принос към Invest EU)
☐ Изменение на програмата, свързано с член 21, РОР (прехвърляния към инструменти при пряко или непряко управление между фондовете със споделено управление)

Таблица 15: Принос към InvestEU * - Н/П

	Категория регион и	Компонент 1 (a)	Компонент 2 (b)	Компонент 3 (c)	Компонент 4 (d)	Компонент 5 (e)	сума (f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e))
ЕФР Р	По-силно развити региони						
	По-слабо развити региони						
	Преход						
	Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони						
ЕСФ +	По-силно развити региони						

³¹ Приложимо само за внасяне на изменения в програмите, в съответствие с член 10 и член 21, РОР.

	По-слабо развити региони						
	Преход						
	Най-отдалечени региони						
КФ							
ЕФМ ДР							
Общо							

* Кумулативни суми на целия принос по време на програмния период.

Таблица 16: Прехвърляния към инструменти при пряко или косвено управление* Н/П

Фонд	Категория региони	Инструмент 1	Инструмент 2	Инструмент 3	Инструмент 4	Инструмент 5	Сума за прехвърляне
		(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e)
ЕФР Р	По-силно развити региони						
	Преход						
	По-слабо развити региони						
	Най-отдалечени						

	регион и и северн и слабо наसे ни регион и						
ЕСФ +	По- силно развит и регион и						
	Прехо д						
	По- слабо развит и регион и						
	Най- отдале чени регион и						
КФ							
ЕФМ ДР							
Общ о							

* Кумулативни суми на всички прехвърляния през програмния период.

Таблица 17: Прехвърляния между фондове със съвместно управление * - Н/П

		ЕФРР				ЕСФ+				КФ	ЕФМ ДР	Фонд „Убежище и миграция“	ФВ С	ИУГ В	Общо
		По-силно развити региони	Преход	По-слабо развити региони	Най-отдалечени региони и северни слабо населен и региони	По-силно развити региони	Преход	По-слабо развити региони	Най-отдалечени региони						
ЕФРР	По-силно развити региони														
	Преход														
	По-слабо развити региони														
	Най-отдалечени региони и северни														

	слабо населен и региони																
ЕСФ+	По-силно развити региони																
	Преход																
	По-слабо развити региони																
	Най-отдалечени региони																
КФ																	
ЕФМ ДР																	
Общо																	

* Кумулативни суми на всички прехвърляния през програмния период.

3.1 Финансови бюджетни кредити по година

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква е), i)

Таблица 10: Финансови бюджетни кредити по година									
Фонд	Категория региони	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Общо
ЕСФ+	По-слабо развити региони	-	24 213 285	48 426 569	72 639 854	96 853 139	96 853 139	145 279 708	484 265 693
	По-силно развити региони								
	Преход	-	13 350 215	26 700 431	40 050 646	53 400 861	53 400 861	80 101 292	267 004 307
	Най-отдалечени региони								
Общо		-	37 563 500	75 127 000	112 690 500	150 254 000	150 254 000	225 381 000	751 270 000

3.2 Общо финансови бюджетни кредити по фонд и национално съфинансиране¹

Позоваване: Член 17 параграф 3, буква е), точка ii), член 17, параграф 6

За целта, свързана с растежа и заетостта

Таблица 11: Общо финансови бюджетни кредити по фондове и национално съфинансиране

Цели на политиката Не или ТП	Приоритет	Основа за изчисляване на подпомагането от ЕС (общо или публично)	Фонд	Категория региони*	Принос на ЕС (a)	Национален принос (b)=(c)+(d)	Ориентировъчно разпределение на националното участие		Общо (e)=(a)+(b)**	Процент на съфинансиране (f)=(a)/(e)**
							публично (c)	частно (d)		
ЦП 4	Приоритет 1		ЕСФ+	По-слабо развити региони	151 279 740	26 696 425	26 696 425		177 976 165	85%
				По-силно развити региони		-	-		-	
				Преход	60 658 060	25 996 311	25 996 311		86 654 371	70%
				Най-отдалечени региони		-	-		-	
ЦП4	Приоритет 2		ЕСФ+	По-слабо развити региони	143 240 720	25 277 774	25 277 774		168 518 494	85%
				По-силно развити региони			-			
				Преход	61 388 880	26 309 520	26 309 520		87 698 400	70%
				Най-отдалечени региони			-			
ЦП4	Приоритет 3		ЕСФ+	По-слабо развити региони	189 745 233	33 484 453	33 484 453		223 229 685	85%
				По-силно развити региони		-	-		-	
				Преход	124 507 367	53 360 300	53 360 300		177 867 668	70%
				Най-отдалечени региони		-	-		-	
Техническа помощ			ЕСФ	По-слабо развити региони	-	-	-		-	-
				По-силно развити региони			-			

¹ Преди междинния преглед през 2025 г. за ЕФРР, ЕСФ+ и КФ, финансовите бюджетни кредити само за периода 2021—2025 г.

		Преход	20 450 000	8 764 286	8 764 286		29 214 286	70%
		Най-отдалечени региони			-			
Общо ЕСФ+		По-слабо развити региони	484 265 693	85 458 652	85 458 652		569 724 344	85%
		По-силно развити региони			-	-	-	-
		Преход	267 004 307	114 430 417	114 430 417	-	381 434 725	70%
		Най-отдалечени региони			-	-	-	-
Всичко			751 270 000	199 889 069	199 889 069	-	951 159 069	79%

* За ЕФРР: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, специални разпределени средства за най-отдалечените и северните слабо населени региони. За ЕСФ+: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, допълнителни разпределени средства за най-отдалечените и северните слабо населени региони. За КФ — не е приложимо Що се отнася до техническата помощ, прилагането на категориите региони зависи от избора на фонд.

** Където е приложимо за всички категории региони.

За ЕФМДР:

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква е), iii) – Н/П

Таблица 11 А						
Приоритет	Вид на областта на подпомагане (номенклатура, посочена в Регламента за ЕФМДР)	Основа за изчисление на подпомагането от ЕС	Принос на ЕС	Национален публичен принос	Общо	Процент на съфинансиране

1. Благоприятстващи условия

Позоваване: Член 19, параграф 3, буква з)

Таблица 12: Благоприятстващи условия							
Благоприятстващи условия	Фонд	Специфична цел (не е приложимо за ЕФМДР)	Изпълнение на благоприятстващите условия	Критерии	Изпълнение на критериите	Позоваване на съответната документация	Обосновка
Тематично условие Стратегическа рамка на	ЕС Ф+	ЕСФ+ iv) подобряване на качеството, ефективността и съответствието на	Частично изпълнено.	Налице е национална или регионална стратегическа рамка на политиката за образование и	Частично изпълнено.	[500]	[1 000] По споразумение между МОН и SEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training) се разработва национален преглед на тема: „Управление

политика та за образован ие и обучение на всички нива	системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда в подкрепа на придобиването на ключови умения, включително цифрови умения; v) насърчаване на равния достъп до и завършването на качествено и приобщаващо образование и обучение, по-специално за групите в неравностойно положение, от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително	обучение, която включва: Критерий 1 Системи, базирани на доказателства за предвиждане и прогнозиране на уменията Критерий 1a Механизми за проследяване на дипломираните се и услуги за качествени и ефективни насоки за учащи от всички възрасти			на системата за прогнозиране на уменията и на съответствието им с изискванията на пазара на труда. Ще бъде представена Пътна карта за прогнозиране на уменията и тя ще бъде интегрирана в Стратегическата рамка за образованието и обучението. За периода април 2018-март 2021 г. МОН изпълнява проект на КАЗ на Е+ за пилотиране на механизъм за проследяване на завършващите ПОО – в три области. Резултатите могат да залегнат в бъдещ механизъм за проследяване на дипломираните в ПОО. Изготвени са Анализи на връзката на ПОО с пазара на труда в три региона. Възложено е изработването на методология за проследяване на завършващите ПОО на външен изпълнител. В областта на висшето образование основният разработен инструмент в България, стъпващ на интегрирани данни и съдържащ данни за проследяване на дипломираните лица е Рейтинговата система във висшето образование.
		Критерий 2 Мерки за осигуряване на равен достъп до,	Да	Закон за предучилищното и училищното	Законът за предучилищното и училищното образование извежда на преден план принципа за превенцията на обучителните

	<p>улесняване на мобилността с учебна цел за всички;</p> <p>vi)</p> <p>насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност;</p>	<p>участие и завършване на качествено, достъпно, съответно, несегрегирано и приобщаващо образование и обучение, както и придобиване на ключови компетенции на всички нива, включително висше образование</p>	<p>о образовани е</p> <p>https://www.mon.bg/bg/57</p> <p>ПМС № 100 от 08.06.2018 г. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължител</p>	<p>затруднения и ранното оценяване на риска от тях.</p> <p>През 2018 г. бяха направени промени в ЗПУО (ДВ, бр. 99 от 2017 г.) по отношение на механизма за финансиране на образователните институции. Въведени са допълнителни критерии, с които се постигна намаляване на различията във финансирането и допълнително финансиране (за работа с деца и ученици от уязвими групи и др.) с оглед осигуряване на равен достъп до образование. През месецсептември 2020 г. е одобрен от МС проект на ЗИД на ЗПУО. С него се регламентира задължителното предучилищно образование от 4 - годишна възраст и подпомагане от държавата заплащането на такси за ползване на детски градини, дължими от родителите. (http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=4993)</p> <p>Разширени са мерките по Механизма, като са включени и дейности, свързани с предотвратяване на отпадането. От 2017 г. екипите за обхват са върнали обратно в училище и в детска градина или са записали за първи път 51 460 деца и ученици. Делът на необхванатите ученици на възраст от 5 до 16 години през 2019/2020 учебна година</p>
--	---	--	--	--

					<p>на предучилищна и училищна възраст</p> <p>(http://back2school.mon.bg/index.php)</p> <p>Наредба за приобщаване на образованието</p> <p>file:///C:/Users/m.ninova/Downloads/nrdb_priobshavashoto_izstavshoto.pdf</p>	<p>намалява почти два пъти в сравнение с предходната 2018/2019 година (от 8,47% на 4,73%). Създадена е възможност за споделяне на добри практики при прилагането на Механизма от различни включени в процеса институции.</p> <p>В ЗПУО е въведен компетентностния подход за овладяване на ключови компетентности и практическа ориентация в обучението и връзката му с пазара на труда.</p> <p>Приемът на ученици се реструктурира като постепенно се увеличава в професионалното образование и в професионалните направления и профилите, свързани с математиката, техниката, природните науки и информационните технологии.</p> <p>Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект): Приоритетна област 1 „Ефективно включване и трайно приобщаване“; Приоритетна област 2 „Мотивация за учене и пълноценно участие“; Приоритетна област 3 „Знания, умения, ценности, таланти и потенциал“; Приоритетна област 8 „Образователни иновации“.</p>
--	--	--	--	--	--	--

							<p>Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2020-2030 (проект):</p> <p>Цел 1. Разработване на устойчив механизъм за осъвременяване на съществуващите и създаване на нови учебни планове и програми; Цел 2. Въвеждане на съвременни, гъвкави и ефективни форми на обучение; Цел 3. Повишаване на качеството на образованието във ВУ; Цел 5. Стимулиране участието на младите преподаватели; Цел 7. Изграждане на ефективна връзка образование-наука-бизнес;</p>
			<p>Критерий 3</p> <p>Механизъм за координация, обхващащ всички нива на образование и обучение, включително висше образование, и ясно разпределение на отговорностите между съответните национални и / или регионални органи</p> <p>Критерий 4</p>	<p>Частично изпълнен и.</p>		<p>Един от основните компоненти заложен в споразумението по критерий 1 (споразумение между МОН и SEDEFOP) е определянето на система от показатели за измерване на резултатите и постиженията на образователната политика и разработване на методология за мониторинг на образователната политика и за управление на информацията свързана с тези цели. Методологията ще включва и методика за изчисление на индикатори и регулярност на разработване на индикатори. В тази връзка с акт на МС ще бъде приет Междуинституционален механизъм за наблюдение на прилагането и</p>	

				<p>Механизми за наблюдение, оценка и преглед на рамката на стратегическата политика</p>			<p>разработването на оценка на въздействието на образователните политики. Проектът на посочения Планирано е механизмът да бъде изготвен до м. септември 2020 година и да бъде предложен за обществено обсъждане.</p> <p>Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект):</p> <p>Приоритетна област 10 „Управление и свързаност“</p> <p>Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2020-2030 (проект):</p> <p>Цел 8. Повишаване на ролята на ВУ като активен фактор за регионално развитие; Цел 9. Подобряване на управлението на ВУ и на системата за оценяване и акредитация; Цел 10. Подобряване на структурата и ефикасността на висшето образование.</p>
				<p>Критерий 5</p> <p>Мерки, насочени към нискоквалифицирани работници и нискоквалифицирани възрастни лица и тези с неравностойно социално-икономическо</p>	Частично изпълнен.		<p>Изготвен е първия проект на Националния консултативен документ с механизми и мерки за подобряване на уменията на възрастните в изпълнение на Препоръката на Съвета от 19.12.2016 г. Документа е достъпен на адрес:</p> <p>http://lll.mon.bg/uploaded_files/Projekt1_konsultativen_dokument.pdf</p>

				положение и пътища за повишаване на уменията			Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект): Приоритетна област 5 „Превръщане на ученето през целия живот в реалност“
				Критерий 6 Мерки за подпомагане на учители, обучаващи и преподаватели по отношение на подходящи методи на обучение, оценка и утвърждаване на ключовите умения	Да	Наредба № 4 за нормиране и заплащане на труда обн. ДВ, бр. 34 от 2017 г., ДВ, бр. 7 от 24.01.2020 г. Наредба № 15 от 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически	Продължава изпълнението на политиката за устойчиво повишаване на доходите на педагогическите специалисти. През 2020 г. размерът на минималната основна работна заплата е увеличен с около 65 % спрямо началото на мандата на правителството (направени са съответните промени в Наредба № 4 за нормиране и заплащане на труда обн. ДВ, бр. 34 от 2017 г., ДВ, бр. 7 от 24.01.2020 г.). 2.Приета е Наредба № 15 от 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти (обн., ДВ, бр. 61 от 2.08.2019 г.), с която се създават условия за повишаване на авторитета и социалния статус на педагогическите специалисти, изграждане на система за продължаваща квалификация, за професионално усъвършенстване и кариерно развитие.

					<p>специалист и (обн., ДВ, бр. 61 от 2.08.2019 г. ПМС № 9, обр. ДВ, бр. 9/2020 г.).</p> <p>file:///C:/Users/m.ninov/Downloads/PMS9_20_izm-norm-aktove_310_12020.pdf</p>	<p>3. Политиките, свързани с учителите се подкрепят и с приети национални програми за развитие на образованието</p> <p>(http://pris.government.bg/prin/document_view.aspx?DocumentID=u1WkHlzh9oiPz2mXWkMFug==)</p> <p>и проекти, финансирани по ОП НОИР, като проект „Квалификация за професионалното развитие на педагогическите специалисти“</p> <p>4. Държавата насърчава интереса към тези професионални направления и специалности с определянето на повече свободни места, с по-добро финансиране и с отпускане на стипендии (ПМС № 9, обр. ДВ, бр. 9/2020 г.). Предвижда се освобождаването от такси на студентите от направление „Педагогика на обучението по ...“ като допълнителен стимул за засилване на интереса към тях.</p> <p>Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект):</p> <p>Приоритетна област 6 „Мотивирани и креативни учители“</p>
			Критерий 7	Частично изпълнен.	<p>Мерки за насърчаване на мобилността на</p>	<p>През 2018 и 2019 г. са проведени общо 38 информационни събития за изясняване на възможностите за кандидатстване по програма „Еразъм +“ и програмата</p>

				<p>учащи и персонал и транснационалното сътрудничество между доставчиците на образование и обучение, включително чрез признаване на резултатите от обучението и квалификациите</p>			<p>„Европейски корпус за солидарност“, администрирана от Центъра за развитие на човешките ресурси като част от работната програма за годината и на поканата на организации / институции в областта на образованието и обучението. Центърът непрекъснато актуализира плановете си за провеждане на информационни събития въз основа на получената обратна връзка и активността, наблюдавана при съответните покани за кандидатстване за различните дейности, които администрира. Информационните събития са достъпни на адрес:</p> <p>http://hrdc.bg/%D1%81%D1%8A%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%8F/</p> <p>Стратегическа рамка за развитие на образованието и обучението в Република България 2021-2030 г. (проект):</p> <p>Приоритетна област 4 „Реализация в професиите на настоящето и бъдещето“;</p> <p>Приоритетна област 8 „Образователни иновации“.</p> <p>Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2020-2030 (проект):</p>
--	--	--	--	--	--	--	--

							Цел 4. Интернационализация на висшето образование и включване в международни образователни и научни мрежи
Тематично условие Национална стратегия за интегриране на ромите	ЕС Ф+	viii Насърчаване на социално-икономическата интеграция на граждани на трети държави и на маргинализирани общности, като например ромите		Мерки за ускоряване на интегрирането на ромите, предотвратяване и премахване на сегрегацията, като се отчита равенството между половете и положението на младите роми и се определят базови показатели и измерими етапни цели и целеви стойности	Не		Актуализиране и приемане на Националната стратегия за интеграция на ромите след 2020 г., включително План за действие за изпълнение на стратегията Като първа стъпка от разработването на новата стратегия ще бъде направен анализ на периода 2012-2020 г. Той ще помогне да се очертаят най-добрите практики и научени уроци и ще послужи като основа за разработването на Национална стратегия за Интеграция на ромите след 2020 г. Първият елемент от анализите от периода 2012-2020 г. вече е подготвен от екип на Българската академия на науките. Проведени са срещи с екипа на анализаторите и са посочени следващите стъпки. Беше обсъдено организирането на местни срещи с участието на региони на страната. Вече започнаха дискусии със съответните заинтересовани страни, включително политически служители, за новите елементи и конкретната структура на новата рамка на стратегическата политика за национално приобщаване на ромите.

				Механизми за мониторинг, оценка и преглед на мерките за интеграция на ромите	Частично изпълнен		<p>Осигурен мониторинг и преглед на изпълнението на Националната стратегия за интеграция на ромите чрез специални функции на системата за мониторинг, оценка и контрол</p> <p>Разработена е Система за мониторинг и контрол на изпълнението на Националната стратегия на Република България за интеграция на ромите 2012-2020 г. Съответните функционалности на Системата са разработени и се използват изцяло. Данните за изпълнението на плана за действие на Стратегията за 2018 г. вече са събрани. Информацията, необходима за новия доклад за административен мониторинг за изпълнението на Националната стратегия за ромите, е представена и се обобщава в системата за мониторинг.</p>
				Механизми за включване на интегрирането на ромите на регионално и местно равнище	Частично изпълнен		<p>Актуализиране на регионалните стратегии и общинските планове за действие в съответствие с целите и приоритетите на стратегията.</p> <p>Актуализацията на регионалните стратегии и общинските планове за действие ще бъде направена в рамките на партньорствата,</p>

							разработени в рамките на проекта по критерий 4.
				Механизми, с които се гарантира, че разработването, изпълнението, мониторинга и прегледа се провеждат в тясно сътрудничество с ромското гражданско общество и всички останали заинтересовани страни, включително на регионално и местно равнище	Не		<p>Разработване на консултативния и координационен процес на национално ниво чрез Националния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси и на местно ниво чрез регионалните и общински съвети за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси и извършване на мониторинг на местно и регионално ниво.</p> <p>Подписано е Споразумение за безвъзмездна финансова помощ между Националния съвет и Европейската комисия (ГД „Правосъдие“) за изпълнението на проект Т.Е.А.М (Together wE Acieve More). Изпълнението на проекта стартира на 1 ноември 2019 г. Целта му е да подпомогне активното партньорство между заинтересованите страни в изпълнението и мониторинга на Националната стратегия за интеграция на ромите чрез поддържане и развитие на Националната ромска платформа като процес на диалог, обмен на много заинтересовани страни, участие и сътрудничество на всички нива.</p>

2. Органи, които отговарят за програмата

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква й) Член 65, член 78, POP

Таблица 13: Органи, които отговарят за програмата			
Органи, които отговарят за програмата	Наименование на институцията [500]	Име на лицето за контакт [200]	Електронна поща [200]
Управляващ орган	Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“	Кирил Гератлиев	k.geratliev@mon.bg
Одитен орган	Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“	Людмила Рангелова	l.rangelova@minfin.bg
Орган, който получава плащания от Комисията	Дирекция „Национален фонд“ на Министерството на финансите	Мануела Милошева	m.milosheva@minfin.bg

3. Партньорство

Позоваване: Член 17, параграф 3, буква ж)

<p>Текстово поле [10 000]</p> <p>С Решение № 196 от 11 април 2019 г. на МС за одобряване на Анализ на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., на Списък с целите на политиките, които да бъдат подкрепени през програмен период 2021-2027 г., и на Списък с програми и водещи ведомства за разработването им се одобри индикативен Списък с програми и водещи ведомства за разработването на всяка програма за програмен период 2021-2027 г. В Решението, Министерство на образованието и науката е определено за водещо ведомство по отношение на „Оперативна програма за наука и образование“. С Решение № 495 на Министерски съвет от 21 юли 2020 г. за изменение и допълнение на Решение № 196 на Министерския съвет от 11 април 2019 г. наименованието на „Оперативна програма за наука и образование“ се замени с „Програма за образование“.</p> <p>В Постановление № 142 на МС от 7.06.2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на Европейския съюз за програмния период 2021 – 2027 г. (ПМС № 142/2019 г.) е посочено, че се създават тематични работни групи за разработване на програмите, финансирани от фондовете за програмния период 2021 – 2027 г., като в документа са посочени условията за съставяне на тематични работни групи, задачите и основни процедури за работните групи.</p>

Със Заповед № РД09-1942 от 01.08.2019 г. изм. със Заповед № РД09-1654 от 31.07.2020 г. **Министърът на образованието и науката** възложи на Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ИА ОПНОИР) да организира дейностите по разработването на „Програма за образование“ за програмен период 2021-2027 г., както и дейностите по сформирани на Тематичната работна група (ТРГ) за нейното разработване.

Съгласно разпоредбите на ПМС № 142/2019 г. и в изпълнение на горепосочената заповед на министъра на образованието и науката, ИА ОПНОИР сформира ТРГ за разработване на Програмата за програмен период 2021-2027 г. Като Управляващ орган на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 ИА ОПНОИР използва своя опит, натрупа в предходния програмен период по отношение на включването на възможно най-широк кръг ведомства, организации и различни заинтересовани страни в процеса на подготовка на Програмата.

По отношение на включване в състава на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ бе приложена процедурата за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност разписана в ПМС № 142/2019 г.

На 02.08.2019 г. ИА ОПНОИР стартира процедура за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ. Поканата бе публикувана на сайтовете на Министерство на образованието и науката (www.mon.bg), ИА ОПНОИР (<https://opnoir.bg>) и Единния информационен портал на ЕСИФ (www.eufunds.bg). В поканата бяха посочени критериите, на които трябва да отговарят кандидатстващите организации, както и сроковете за кандидатстване и необходимия пакет от документи за кандидатстване.

Поканените групите юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ бяха:

- Организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
- Организации, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;
- Организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата;
- Организации, работещи в сферата на политиките за младежта;
- Екологични организации;
- Организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на Подхода „Водено от общностите местно развитие“.

По време на процедурата не бяха избрани представители за две от групите, поради което бе проведена втора процедура съгласно изискванията на т. 11 от Приложение № 2 към чл. 9, ал. 4 от ПМС № 142/2019 г. по отношение на групите ЮЛНЦ за ОПД, по които не са получени заявления за участие в избора или всички лица, подали заявление за участие в избора, не отговарят на изискванията за конкретната група. (за група организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности и за група организации на местните инициативни групи и местните

инициативни рибарски групи за изпълнение на Подхода „Водено от общностите местно развитие“).

Поканата за втората процедура бе публикувана на 12.09.2019 г. на сайтовете на Министерство на образованието и науката (www.mon.bg), ИА ОПНОИР (<https://opnoir.bg>) и Единния информационен портал на ЕСИФ (www.eufunds.bg). В нея отново бяха посочени критериите, на които трябва да отговарят кандидатстващите организации, както и сроковете за кандидатстване и необходимия пакет от документи за кандидатстване.

При спазване на разпоредбите на ПМС № 142/2019 и след проведена първа процедура за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ, поименния състав на работната група бе определен от министъра на образованието и науката със Заповед № РД09-2726 от 22.10.2019 г. След приключване на втората процедура за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност и след заявен интерес за участие в ТРГ от страна на Държавната агенция „Безопасност на движението по пътищата“, заповедта бе изменена и допълнена със Заповед № РД 09-666 от 26.03.2020 г.

В състав на ТРГ за изготвяне на Програмата за програмния период 2021-2027 г., са включени представители на различни ведомства и организации:

- Министерство на образованието и науката
- Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
- Администрация на Министерския съвет
- Министерство на икономиката
- Министерство на околната среда и водите
- Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
- Министерство на регионалното развитие и благоустройството
- Министерство на труда и социалната политика
- Агенция за социално подпомагане
- Министерство на вътрешните работи
- Министерство на външните работи
- Министерство на финансите
- Министерство на младежта и спорта
- Министерство на културата
- Министерство на земеделието, храните и горите
- Държавен фонд „Земеделие“
- Изпълнителна агенция „Одит на средствата от европейския съюз“
- Изпълнителна агенция „Сертификационен одит на средствата от

европейските земеделски фондове“

- Държавна агенция за закрила на детето
- Агенция за хората с увреждания
- Държавна агенция „Електронно управление“
- Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси
- Национална агенция за професионално образование и обучение
- Национална агенция за оценяване и акредитация
- Център за оценяване в предучилищното и училищното образование
- Център за информационно осигуряване на образованието
- Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства
- Национален център за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти
- Национален център за информация и документация
- Център за развитие на човешките ресурси
- Национален статистически институт
- Комисия за защита от дискриминация
- Шестте регионални съвета за развитие на ниво NUTS 2
- Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
- Българска търговско-промишлена палата
- Асоциация на индустриалния капитал в България
- Българска стопанска камара
- Съюз за стопанска инициатива
- Конфедерация на независимите синдикати в България
- Конфедерация на труда „Подкрепа“
- Национален съвет за интеграция на хората с увреждания
- Национално сдружение на общините в Република България
- Българска академия на науките
- Съвет на ректорите на висшите училища в Република България
- Селскостопанска академия
- Фонд на фондовете
- Група организации, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи
- Група организации, работещи в сферата на екологията

- Група организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата
- Група организации, работещи в сферата на политиките за младежта
- Група организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности
- Група организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на подхода „водено от общностите местно развитие“
- Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“

Съгласно приетите вътрешни правила за дейността на ТРГ за разработване на Програмата за програмен период 2021-2027 г., ТРГ има следните функции:

- отговаря за изготвянето на проекта на програмата за програмен период 2021-2027 г.;
- внася чрез Министъра на образованието и науката приоритетите на съответната програма за разглеждане от Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз;
- анализира приоритетите на Република България и секторните стратегии в областта на съответната програма и при необходимост изготвя мотивирано предложение до Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз за включване на допълнителни приоритети и мерки в програмата;
- осигурява съответствието на програмата с принципите на партньорство и многостепенно управление, както и с приложимото европейско и национално законодателство;
- следи за изпълнението на тематичните отключващи условия в съответните сектори и предоставя информация за напредъка в изпълнението им на работната група за разработване на Споразумението за партньорство за периода 2021-2027 г.;
- осъществява мониторинг на промените в европейското законодателство, като отразява необходимите промени и актуализира проекта на програма;
- внася чрез министъра на образованието и науката проекта на програма за разглеждане от Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз;
- изпълнява и други задачи, възложени ѝ със съответната заповед за създаването ѝ.

При изпълнение на функциите си работната група взаимодейства с тематичните работни групи за разработване на останалите програми и работната група за разработване на Споразумението за партньорство за програмен период 2021-2027 г., като регулярно обменя информация по напредъка в разработването на Споразумението за партньорство и програмите.

ТРГ отчита работата си пред министъра на образованието и науката и пред заместник министър-председателя по чл. 5, ал. 1, т. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация.

Министъра на образованието и науката е този, който носи отговорност за качествено и своевременно изготвяне на проекта на програмата.

ТРГ осъществява функциите си до официалното одобрение на програмата от Европейската комисия.

Координацията, административната и организационно-техническата работа, свързани с дейността на ТРГ се извършват от Секретариат на тематичната работна група. Функциите на Секретариат се изпълняват от дирекция „Програмиране, наблюдение и оценка“ на ИА ОПНОИР към министъра на образованието и науката.

Съгласно практиката от програмен период 2014-2020 г., след одобрение на Програмата УО ще сформира Комитет за наблюдение на програмата, чиято основна цел е преглед на всички въпроси, които засягат напредъка в изпълнението на програмата в постигането на нейните цели. Съставът на Комитета за наблюдение включва широко представителство на всички заинтересовани страни, включително представители на министерства и Управляващи органи, регионалните съвети за развитие, Националното сдружение на общините в България, Националния статистически институт, национално представителните организации - на работодателите, на работниците и служителите, на и за хората с увреждания, както и представители на академичната общност и юридически лица с нестопанска цел и ведомства, отговорни за политиките, по които се финансират мерки от програмата. В своята работа Комитетът за наблюдение на Програмата ще се ръководи от вътрешни правила за работа, включващи подробно описание на целите, задачите, състава, функциите, процедурите, мерките за координация и др. в пълно съответствие с разписаното в Общия Регламент за периода 2021 – 2027 г.

УО на програмата ще продължи във всяко свое действие да се води от принципите за партньорство, заложи в ДЕЛЕГИРАН РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 240/2014 НА КОМИСИЯТА от 7 януари 2014 година относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове, който съгласно Общия Регламент ще продължи да се прилага и занапред.

4. Комуникация и прозрачност

Позоваване: Член 17, параграф 3, i), член 42, параграф 2, РОР

Текстово поле [4 500]

В рамката за комуникация и прозрачност по ПО за програмен период 2021-2027 г. са обхванати отговорностите на УО по отношение на разпознаваемостта на ПО, прозрачността и информираността на целевите аудитории относно изпълнението и постигнатите резултати.

Цели

- Популяризиране на ролята на Европейския съюз и информиране за дейностите, изпълнението, резултатите и добрите практики по програмата;

- Информирание на потенциалните бенефициенти за възможностите за финансиране от програмата;
- Информирание и подкрепа на бенефициентите при изпълнение на проекти по програмата.

Целеви аудитории

- Широка общественост – гражданите на национално и регионално ниво
- Бенефициенти на програмата
- Потенциални бенефициенти - допустими бенефициенти, отговарящи на условията за предоставяне на подкрепа по програмата
- Юридически лица с нестопанска цел
- Администрация, ангажирана с управлението на фондовете на ЕС в България
- Медиатори/ разпространители на информация

Комуникационни канали

Комуникационни канали и дейности при изпълнението дейностите за комуникация и прозрачност ще се избират според спецификата на посланието, характеристиките на целевата група или подгрупа.

С цел гарантиране ефективност на комуникацията при планиране и изпълнение на комуникационни кампании и дейности ще се използва интегриран комуникационен микс, както като дейности и форми, така и като канали. Основните комуникационни канали, които ще бъдат използвани, включват:

- Уеб сайт на програмата;
- Електронни медии;
- Печатни медии;
- Онлайн медии и социални мрежи и платформи за споделяне на файлове;
- Директна комуникация (събития, информационни дни, семинари, обучения и други).

Наблюдение и оценка

Ефективността на дейностите за комуникация и прозрачност по ПО ще бъде оценявана по стандартизирани критерии и индикатори, включващи:

- измерване на постигнати количествени параметри на физическо изпълнение/напредък;
- измерване на ефект/резултат, както и на трайно въздействие посредством социологически проучвания.

5. Използването на единични разходи, еднократни суми, единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Позоваване: Членове 88 и 89, РОР

Таблица 14: Използване на единични разходи, еднократни суми, единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Индикация за употреба на членове 88 и 89: *	Приоритет №	Фонд	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)
Използване на възстановяване на допустимите разходи въз основа на единични разходи, еднократни суми и единни ставки, по приоритет в съответствие с член 88, РОР	Приоритет 1	ЕСФ+	V; VI; VIII
	Приоритет 2	ЕСФ+	IV
	Приоритет 3	ЕСФ+	IV; VI
Използване на финансиране, което не е свързано с разходи съгласно член 89, РОР	Приоритет		
	Приоритет		
	Приоритет		

* Цялата информация ще бъде предоставена в съответствие с образците, приложени към РОР.

ДОПЪЛНЕНИЯ

- Възстановяване на допустимите разходи въз основа на единични разходи, еднократни суми и единни ставки (член 88, РОР)
- Използване на финансиране, което не е свързано с разходи (член 89, РОР)
- План за действие по ЕФМДР за дребномащабния крайбрежен риболов
- План за действие по ЕФМДР за всеки най-отдалечен регион

Допълнение 1: Възстановяване на допустими разходи от Комисията на държавите членки въз основа на единични разходи, еднократни суми и единни ставки

Образец за представянето на данните за разглеждане на Комисията

(член 88)

Дата на изпращане на предложението	
Настояща версия	

A. Обобщение на основните елементи,

Приоритет	Фонд	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Категория региони	Прогнозен дял от общия размер на разпределените финансови средства в рамките на приоритета, за който ще се прилагат опростени варианти за разходите (ОВР) в % (прогнозна оценка)	Вид операция		Наименование на съответния показател		Мерна единица на показателя	Вид на ОВР (стандартна таблица за единичните разходи, еднократни суми или единни ставки)	Съответни разходи за единица продукт, еднократни суми или единни ставки (в национална валута)
					Код	Описание	Код	Описание			

Б. Подробности за вида операция (попълва се за всеки вид операция)

Подпомаган ли е управляващият орган от страна на външно дружество за определяне на опростените разходи по-долу?

Ако отговорът е „да“, моля, посочете външното дружество:

Да/Не

Наименование на външното дружество

Видове операции:

1.1. Описание на вида на операцията	
1.2 Приоритет/специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	
1.3 Наименование на показателя ¹	
1.4 Мерна единица на показателя	
1.5 Стандартна таблица на единичните разходи, еднократни суми или единни ставки	
1.6 Размер	
1.7 Категории обхванати единични разходи, еднократни суми или единни ставки	
1.8 Дали тези категории разходи покриват всички допустими разходи за операцията? ДА/НЕ	
1.9 Метод за корекция	
1.10 Проверка на постигането на мерната единица – какви документи ще бъдат използвани, за да се докаже постигането на мерна единица? – опишете какво ще бъде проверявано по време на проверките на управлението	

¹ Няколко допълнителни показателя (например един показател за краен продукт и един показател за резултатите) са възможни за един вид операция. В тези случаи полета 1.3—1.11 следва да се попълнят за всеки показател.

(включително на място), и от кого. – какви са механизмите за събиране и съхраняване на описаните данни/документи?	
1.11 Възможни погрешни стимули или проблеми, дължащи се на този показател; как те могат да бъдат намалени и оценка на равнището на риска	
1.12 Обща сума (национални и европейски), която се очаква да бъде възстановена	

В: Изчисляване на стандартната таблица за единичните разходи, еднократни суми или единни ставки

1. Източник на данните, използвани за изчисляване на стандартната таблица за единичните разходи, еднократни суми или единни ставки (който генерира, събира и записва данните; когато се съхраняват данни; срокове; валидиране и др.):

2. Моля, уточнете защо предложеният метод и изчисление са подходящи за вида операция:

3. Моля, посочете как са били направени изчисленията, включително и по-конкретно предположенията по отношение на качеството или количествата. Когато е приложимо, следва да се използват статистически данни и референтни стойности и да се приложат към настоящото приложение във формат, позволяващ пряката им повторна употреба от Комисията.

4. Моля, обяснете как сте гарантирали, че само допустими разходи са включени в изчислението на стандартната таблица за единичните разходи, еднократната сума или единната ставка.

5. Оценка на одитния орган(и) на методиката на изчисление и сумите и механизмите, осигуряващи проверката, качеството, събирането и съхранението на данни.

Допълнение 2: Финансиране, което не е свързано с разходи – Н/П

Образец за представянето на данните за разглеждане на Комисията
(член 89)

Дата на изпращане на предложението	
Настояща версия	

A. Обобщение на основните елементи

Приоритет	Фонд	Специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Категория региони	Сумата, покрита от финансиране, което не е свързано с разходи	Вид операция	Условия, които трябва да бъдат изпълнени/результатите, които трябва да бъдат постигнати	Наименование на съответния показател		Мерна единица на показателя
							Код	Описание	
Обща обхваната сума									

Б. Подробности за вида операция (попълва се за всеки вид операция)

Видове операции:

1.1. Описание на вида на операцията			
1.2. Приоритет/специфична цел (заетост и растеж) или област на подпомагане (ЕФМДР)			
1.3. Условия, които трябва да бъдат изпълнени и резултати, които трябва да бъдат постигнати			
1.4. Краен срок за изпълнението на условията или резултатите, които следва да бъдат постигнати			
1.5. Определение за показателя за предвидени престации			
1.6. Мерна единица на показателя за предвидени престации			
1.7. Списък на междинни предвидени престации (ако е приложимо), които осигуряват възстановяването от страна на Комисията с график за възстановяване на средства,	Междинни предвидени престации	Дата	Суми
1.8. Обща сума (включително финансиране от ЕС и национално финансиране)			

1.9 Метод за корекция	
<p>1.10 Проверка на постигането на резултат или условие (и когато е приложимо — на междинните предвидени престации)</p> <p>– опишете какви документи ще бъдат използвани, за да се докаже постигането на резултат или условие</p> <p>– опишете какво ще бъде проверявано по време на проверките на управлението (включително на място), и от кого.</p> <p>– опишете какви са механизмите за събиране и съхраняване на данните/документите</p>	
<p>1.11 Механизми за осигуряване на одитна следа</p> <p>Моля, посочете органа/органиите, отговарящи за тези механизми.</p>	